

JAARBOEK 2013

uitgave:
HEEMKRING TER CUERE
Secretariaat:
SLUISVLIETLAAN 100, 8450 BREDENE.

JAARBOEK 2013

uitgave:
HEEMKRING TER CUERE
Secretariaat:
SLUISVLIETLAAN 100, 8450 BREDENE.

JAARBOEK

2013

Heemkring
"Ter Cuere" v.z.w.
8450 Bredene

Secretariaat:
Zegelaan 42
8450 BREDENE

INHOUDSTAFEL

Inhoud

Woord van de Hoofdman	blz. 3
“De molen in Slyckens” van James Ensor	blz. 5
Het velddagboek van Alfons Vanblaere	blz. 29
Honderdjarige Maria Goethals	blz. 85
“ <i>Voyage dans le passé</i> ” – Sanatorium Marin: jeugdherinneringen	blz. 93
Activiteiten, bestuur, ledenlijst	blz. 113

WOORD VAN DE HOOFDMAN

Bij deze nieuwe jaargang wil ik in eerste instantie de verontschuldigen van de kring aanbieden voor het laattijdig verschijnen van dit jaarboek. Dit heeft als oorzaak de drukke bezigheden om tijdig een tentoonstelling te kunnen openen op de nationale erfgoeddag op 27 april. Een tentoonstelling die wij opgebouwd hebben samen met NSB (de Nationale Strijdersbond), afdeling Bredene, en die in het kader staat van de honderdjarige herdenking van wereldoorlog I.

In die tentoonstelling tonen wij documenten, voorwerpen, foto's,... die naast algemene zaken ook de verbondenheid van onze gemeente tonen met die gebeurtenissen in 14-18. We zullen die tentoonstelling in de komende vier jaar aanpassen in functie van de invloed op onze eigen gemeente. In 2014 willen wij vooral de aandacht trekken op de aanleiding tot WO I, waarna de volgende jaren de verdere evolutie zal worden weergegeven. De foto van de lidkaart en de fotobladzijden in Roepsteen staan onder hetzelfde teken. De op 8 mei zeer druk bijgewoonde voordracht "15 Oktober 1914 – De Kust bezet", door onze ondervoorzitter Erwin Mahieu, kaderde eveneens in dit geheel.

Wij hopen op veel bezoekers voor deze tentoonstellingen waarbij wij ons vooral ook willen richten tot de Bredense scholen, die zo een beeld kunnen krijgen van deze wereldoorlog. Wij hopen op een brede belangstelling omdat dergelijke tentoonstellingen zeker zullen ingekaderd worden in een lessenpakket dat ze hoogstwaarschijnlijk zullen moeten samenstellen over dit wereldgebeuren.

De huidige aandacht voor de eerste wereldoorlog heeft als gevolg dat heel wat ongekennde documenten en foto's uit de nalatenschap van oud-strijders uit WO I opduiken. Zo konden wij enkele maanden geleden inzage krijgen in de velddagboeken van de Bredenaar Alfons Vanblaere. In dit jaarboek wordt een transcriptie van zijn notities integraal weergegeven. Die wordt door ons ook aangevuld met de nodige toelichting.

Dat wij naast die herdenking voor WO I ook onze eigen geschiedenis niet vergeten wordt aangetoond in een paar artikels die zuiver over onze eigen gemeente gaan.

Bij een opzoeking in het Provinciaal Archief kwam een dossier uit 1891 aan het licht over een vraag tot oprichting van een windmolen te Bredene nabij het gehucht de Mosselhoek in Sas-Slykens. De studie ervan schaaft onze kennis over het Bredens molenpatrimonium bij en biedt ons inzicht in de mogelijke tribulaties daaromtrent.

Ook de bijdrage over de honderdjarige Maria Goethals is zuiver heemkundig. Hier wordt geschetst hoe haar leven was in het gehucht "De Blauwe Sluis", een deel van onze gemeente die, alhoewel aan een uithoek van de gemeente gelegen, nog steeds goed gekend is en waar vroeger een zeer levendige gemeenschap bestond. We wisten niet dat Brusselaars naar de Noord-Ede afzakten op er een vislijntje te werpen. (Dit gebeurde ten andere ook aan de Nukkerbrug, zie daartoe de reeds vroeger verschenen foto van "Estaminet de Nukkerbrug".)

Een andere bijdrage brengt ons de herinneringen van een hoogbejaarde dame die eind de jaren '20 van de vorige eeuw een tijdlang als patiënte verbleef in "Sanatorium Marin" in Bredene-aan-zee. Van veel wetenschappelijk verantwoorde medische zorg was er toen nauwelijks of geen sprake. Dit artikel brengt ons een getuigenis.

Naast de gebruikelijke weergave van de activiteiten van het verlopen jaar, aangevuld met enkele foto's, en de ledenlijst kunnen wij terugblikken op een vruchtbaar jaar voor onze vereniging.

Namens de heemkring.

Willy Cattrijsse
Hoofdman Ter Cuere

“DE MOLEN
IN SLYCKENS”
VAN
JAMES ENSOR

door

Erwin Mahieu

“DE MOLEN IN SLYCKENS” VAN JAMES ENSOR

“De Molen van Slyckens” is de titel van een ets van J. Ensor uit 1891 (afb. 1). De ets geeft ons een zicht op de toenmalige wijk Sas Slijkens met rechts, op het voorplan, een houten staakmolen. Verderop, aan de gezichtseinder, zien we enkele huizen met een kerktoren (kerk van Molendorp) en rechts daarvan een stenen molen.

In “Jaarboek 1976” van onze heemkring toonde Ferdinand Gevaert aan dat de ets met de twee molens en de kerk van Molendorp in spiegelbeeld moest bekeken worden¹. Ensor had het beeld rechtstreeks op de etsplaat getekend waardoor bij het afdrukken het zicht op Sas Slijkens in spiegelbeeld stond!

Afb. 1. “De molen van Slyckens” van Ensor op ware grootte (112 mm x 70 mm). Het panorama werd rechtstreeks op de koperplaat geëts, waardoor de afdrukken van de plaat in spiegelbeeld staan.

Om een waarheidsgetrouw beeld te hebben van het toenmalige Sas Slijkens (met het aanpalende gehucht Mosselhoek (of Vissershoeck)) moeten we de ets voortaan in spiegelbeeld bekijken (afb. 2)!

Door deductie bepaalde Gevaert dat Ensor zou gestaan hebben op de Dijk van de Vrije Polder om deze ets te maken. Gevaert noemt de molen “de Rotsaert-molen”, naar de naam van de pachter van het nabijgelegen goed “Ter Schelle”.

Raoul Eeckhout vernoemt in “Zoeklicht op Bredene” de “Rotsaert-molen”, die gelegen was nabij de wijk Mosselhoek². Hij maakt ook gewag van een

¹ Gevaert Ferdinand, Iconologie van Ensor's “De molen van Slijckens”, Ter Cuere Jaarboek 1976

² Eeckhout Raoul, Zoeklicht op Bredene, 1968 (Windmolens van Bredene blz. 186-188)

korenwindmolen waarvoor Edouard Verdonck op 20 maart 1891 een bouwvergunning zou aangevraagd hebben. Maar dat deze molen nooit zou gebouwd zijn geworden omwille van de Oostendse havenwerken op het einde van de 19de eeuw!

Eeckhout wist ook te vertellen dat de stenen graanmolen op de wijk Sas Slijkens, ten tijde van de hevige gemeentelijke politieke strijd tussen katholieken en liberalen, de “liberale molen” werd genoemd, omwille van de “blauwe” sympathisanten die er klant waren. De katholieken zouden zich bij voorkeur richten naar de houten windmolen van hun voorman Rotsaert, gelegen nabij de Mosselhoek...

Afb. 2. De ets “De Molen van Slyckens” in spiegelbeeld en vergroot (x 1,5). De huizen rechts staan op het gehucht “Mosselhoek”. Op de gezichtseinder zien we de kerk van Molendorp en links ernaast de stenen molen van Sas Slijkens.

Bredeniana³ tenslotte vermeldt de “molen van Slykens” als synoniem voor de “Rotsaert(s)molen”. Deze houten windmolen zou gestaan hebben tussen de hoeve “Ter Schelle” en de steenweg naar ’t Sas op een perceel met als kadastraal nummer: Sectie A, nr. 616a. De molen zou gedraaid hebben tussen 1861 en

³ Bredeniana – Jubileumboek 900 jaar Bredene, 1988 (Gevaert Ferdinand, Historisch-geografisch repertorium van Bredene, blz. 18 – 68). In 1896 (25 augustus) werd het perceel waar de molen op stond onteigend en toegevoegd aan de Domeinen van de Staat. Dit gebeurde bij vonnis voor de rechtbank van eerste aanleg in Brugge.

1896. Als tweede synoniem poneert Dirk Rotsaert de naam “ter Schellemolen”⁴.

Tot daar de gepubliceerde heemkundige gegevens met betrekking tot de molen van Sas Slijkens.

Dossier “Windmolen” in het Provinciaal Archief

Vorig jaar, bij opzoeken via “Probat”⁵ in het Provinciaal Archief, werd mijn aandacht getrokken bij de ontsloten archiefbestanden over Bredene op een bestanddeel getiteld “Windmolen”⁶.

Bij het doorbladeren van het archiefbestand bleek de documentenreeks te handelen over de oprichting van een korenwindmolen op de wijk Sas Slijkens nabij het gehucht Mosselhoek! Bij de eerste inzage waren we er al van overtuigd dat het dossier onze kennis over het Bredense molenpatrimonium zou kunnen aanvullen en verscherpen!

Het bouwen en het uitbaten van een windmolen werd toen beschouwd als een ‘*gevaarlijk, hinderlijk en ongezond bedrijf*’ waarvoor de hogere overheid – hier de Provinciale Overheid – vergunningsbevoegdheid had. Alle documenten in het geraadpleegde Provinciaal vergunningsdossier kwamen tot stand tijdens de aanvraagprocedure voor het oprichten van de korenwindmolen. Het dossier bevat 14 tekstdocumenten en 2 tekeningen (plannen).

Op 15 februari 1891 vraagt Edouard Verdonck⁷ aan Gouverneur Léon Ruzette toelating om een windmolen te bouwen te Bredene (bijlage 1). De molen zou opgericht worden op de wijk Sas Slijkens nabij het gehucht ‘Vissershoeck’⁸ op een terrein dat eigendom was van Hendrik Vanhoucke. Bij de aanvraag werden twee tekeningen gevoegd, nl.: een kadastraal uittreksel met de inplantingsplaats (bijlage 2) en een plan met de plaatsing van de ‘teerlingen’⁹ van de molen (bijlage 3).

Ook het schepencollege van de gemeente Bredene was op de hoogte van de bouwplannen van Edouard Verdonck. In zitting van 14 april 1891 besluit ze, onder voorzitterschap van burgemeester Henricus Zwaenepoel¹⁰⁽¹⁰⁾, dat de gevraagde toelating door de hogere overheid dient verleend te worden.

⁴ Bredeniana – Jubileumboek 900 jaar Bredene, 1988 (blz. 78)

⁵ Probat is een online databank met de archiefbeschrijvingen van het Provinciaal Archief West-Vlaanderen en lokale gemeentelijke archiefdiensten

⁶ Provinciaal archief – referentie archiefbestand: BE PAW. V A/1940-heden/A.3-G.B./1997/P.B./50

⁷ Edouard Verdonck was handelaar en woonde in Bredene Sas Slijkens

⁸ Vissershoeck is de oudere of vroegere benaming voor Mosselhoek.

⁹ De teerlingen van een molen zijn de vier massieven in metselwerk waarop de kruisplaten (balken) worden gelegd.

¹⁰ Henricus Zwaenepoel, zie Roepsteen 222, januari 2012, blz. 13.

Het college merkt op dat, gelet het proces-verbaal van informatie¹¹ volgens de bepalingen van het K.B. van 29 januari 1863, er geen bezwaren geformuleerd werden tegen de oprichting van de windmolen (bijlage 4).

Ook de Gouverneur had niet stilgezeten. Op 23 februari had hij de arrondissementscommissaris opdracht gegeven de aanvraag te toetsen aan de van kracht zijnde wetgeving.

Het schriftelijk antwoord komt op 20 april. Er wordt op gewezen dat de wet van 27 december 1886¹² (wet arbeidsbescherming) de aanvrager de verplichting oplegt te preciseren welke maatregelen daadwerkelijk genomen werden om de arbeiders te beschermen. De aanvrager moet deze maatregelen kenbaar maken aan de hand van een nota en voegen bij de vergunningsaanvraag. Maar hij merkt tevens op, gelet het K.B. van 31/05/1887, dat windmolens van deze maatregel vrijgesteld zijn...!

De arrondissementscommissaris besluit, gelet op het gunstige advies van het Bredense schepencollege, de bijgevoegde plannen, de *commodo et incommodo* en het ontbreken van enig bezwaar, dat de aanvraag voorgelegd kan worden aan de Bestendige Deputatie (bijlage 5).

Op 6 mei antwoordt de gouverneur dat hij akkoord gaat met de interpretatie van het K.B. van 31/05/1887, maar merkt op dat de aanvrager verplicht is – gelet art. 2 van het K.B. van 29/01/1863 – maatregelen te nemen tegen mogelijke '*ongemakken*' voor zowel de werknemers als voor de bezoekers (bijlage 6). En de gouverneur verzoekt de commissaris, overeenkomstig het K.B., het nodige te doen.

Op 28 juli stuurt de arrondissementscommissaris de gouverneur een bijgewerkt dossier met daarin de genomen maatregelen in de vorm van een nota.

De nota is niet gedateerd, noch ondertekend, maar somt de maatregelen op welke de aanvrager genomen heeft (bijlage 7). Hierin wordt een beschrijving gegeven van de directe omgeving van de molen.

- de windmolen staat op 75 meter van de as van de steenweg van Oostende naar Sas Slijkens
- de weg naar de molen wordt afgesloten door een slagboom
- aan de noordzijde is er een diepe gracht en een afsluiting zodat het vee niet bij de molen kan komen
- 's nacht wordt er niet gemalen
- wanneer klanten langs komen dient de molenaar de molen stil te leggen
- de molen moet altijd met de kap in de windrichting gedraaid staan
- de molen zal op tijd en stond – en zo vaak als nodig – gereinigd worden

¹¹ Deze bevat o.a. de resultaten van het onderzoek *de commodo et incommodo*

¹² Het koninklijk Besluit van 27/12/1886 heeft betrekking op de hinderwet en de arbeidsbescherming. De wet incorporeerde de zorg voor de arbeidsveiligheid nog verder in het regime van gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven.

Ook de Provinciale medische commissie werd om haar advies gevraagd. De Oostendse dokter A. Janssens¹³ kreeg van de medische commissie opdracht de zaak te onderzoeken en te evalueren. Op 11 augustus stuurt hij een brief met zijn bevindingen naar dr. Schramme, de secretaris van de commissie (bijlage 8 en 9). Dr. A. Janssens vraagt zich af wat hij als dokter 'gemeen' heeft met een molen die al een paar maanden draait?! Maar als man met verantwoordelijkheid heeft hij zich ter plaatse begeven en er inlichtingen genomen. Zijn oordeel is klaar en duidelijk! Hij bestempelt de molen als "*een politiek geladen molen*" mede door het gesol van de gemeentelijke administratie.

De molen, geplaatst in open veld op meer dan 100 meter van elke bebouwing, beschikt over voldoende ruime faciliteiten. Dr. A. Janssens kan, gelet de positieve de comodo et incommodo, geen enkel motief weerhouden om negatief te adviseren¹⁴!

Op 28 augustus verleent de Bestendige Deputatie uiteindelijk de vergunning voor het oprichten van de molen (bijlage 10 en 11). Aan de bouwtoelating zijn wel enkele voorwaarden verbonden! De molen moet binnen het jaar in werking zijn en de vergunning is slechts geldig voor 30 jaar. Voorts mag de openbare veiligheid niet in het gedrag komen en mag niemand schade of letsel oplopen.

Volgens de verklaring van dokter A. Janssens heeft Ed. Verdonck blijkbaar niet gewacht op de toelating van de provincie om te starten met het oprichten van de molen. In augustus 1891 was die zelfs al enige maanden aan het draaien! Dat in tegenstelling tot de bewering dat de molen nooit zou gebouwd zijn!

Anderzijds merken we op – zoals Eeckhout aangeeft – dat de molen politiek geladen was! Zelfs dokter Janssens wist daarvan en bracht de provinciale commissie op de hoogte.

In het archief van het kadaster

Wanneer werd de korenmolen nu juist opgericht? Een opzoeking in het archief van het kadaster (Kamgebouw Brugge) bracht duidelijkheid! De molen werd opgericht op grond, eigendom van landbouwer Hendrik Van Houcke-Devriendt en kinderen. Voor de inplantingen en de oprichting van de molen werd een erfpacht⁽¹⁴⁾ afgesloten tussen Ed. Verdonck (en consoorten) en H. Van Houcke. De erfpacht ("*bail emphytéotique*") werd gedateerd op 22 april 1891. De molen werd opgericht op een (afgesplitst) perceel met toegang vanaf de openbare weg (afb. 3). De afsplitsing (ten gevolge de erfpacht) kreeg als kadastraal nummer A616b. Toen werd ook de nieuwe toestand opgemeten en een detailtekening (uitvergroting) gemaakt met de maten van de teerlingen (bijlage 12). Dat houdt in dat deze stenen blokken toen reeds op het terrein aanwezig waren.

¹³ Dr. A. Janssens woonde in Oostende op de Groentemarkt nr. 1.

¹⁴ Erfpacht: een onroerend tijdelijk zakelijk recht om het volle genot te hebben van een aan een ander toebehorend onroerend goed, onder de verplichting aan de eigenaar een jaarlijkse vergoeding in geld of natura te geven. De duur van een erfpacht wordt gevestigd voor min. 27 tot max. 99 jaar.

Bredene naar het grondgebied van stad Oostende – een nieuw kadastraal nummer, nl. D616c (bijlage 13 en 14).

F. Gevaert stelde vast dat de molen op geen enkele stafkaart voorkomt. De uitleg daarvoor is eenvoudig. Militaire stafkaarten werden grosso modo om de 10 jaar (of langer) bijgewerkt en herdrukt. We weten nu dat de bouwaanvraag voor de molen dateert van 1891. Ook het jaar waarin de bijgewerkte stafkaarten werden gedrukt en uitgegeven... naar de gegevens genoteerd in het veld in 1883! De eerstvolgende nieuwe versie van deze militaire kaart verscheen in 1902 en toen was de molen als gevolg van de Oostendse havenwerken, al verdwenen... zonder een spoor op één of andere kaart achter te laten!

Waar bevond de molen zich ten tijde van de grootscheepse Oostendse havenwerken? De werken van 1898-1905 hebben het gebied ingrijpend gewijzigd. Zelfs het gehucht “Mosselhoek” verdween toen deels in de “Voorhaven”.

Tijdens het Interbellum (en ook nadien) werden ook alle andere sporen uit de 19de eeuw op de Oostelijke oever gewist, met uitzondering van de Halve Maan en het Fort Napoleon. Het ontbreken van een historisch ankerpunt uit de onmiddellijk omgeving van het gehucht “Mosselhoek” maakt het er niet eenvoudiger op om de exacte plaats van de molen aan te wijzen. En toch!

De kaart bij het artikel “*Les nouvelles installations maritimes du port d'Ostende*”, gepubliceerd in “*Annales des Travaux Publics de Belgique*” toont ons stad Oostende met de haven anno 1897¹⁵. De geplande havenwerken werden op de kaart aangeduid door middel van een iets donkerdere arcering. Het gehucht “Mosselhoek” hebben we met een verticale pijl aangeduid. De molen van Ed. Verdonck stond aan de oostkant van de weg in de Potteriepolder (afb. 4).

Om de plaats van de molen op de huidige kaart aan te wijzen hebben we gebruik gemaakt van de mogelijkheden van website: <http://www.geopunt.be/kaart>. Met behulp van deze website kunnen locaties, aangeduid op historische kaarten¹⁶⁽¹⁶⁾, direct overgebracht naar de hedendaagse kaart en vice versa. Vooral in gebieden waar alle sporen uit het verleden verdwenen zijn, zoals hier bij de Verdonck-molen (bijlage 15 en 16), is het een zeer handige ‘tool’.

We hebben de plaats opgezocht waar Ensor stond in 1891 om zijn ets te maken. Vanop die plek (heden Esplanadestraat) hebben we een foto genomen in dezelfde kijkrichting als toen. Het resultaat ziet u op blz. 14 (afb. 5 en 6).

¹⁵ De kaart verscheen als bijlage (pl. X) bij het artikel “*Les nouvelles installations Maritimes du port d'Ostende*” dat werd gepubliceerd in “*Annales des Travaux Publics de Belgique*”, Fascicule d'avril 1897, blz. 227-251.

¹⁶ In “Geopunt-Vlaanderen” kunnen volgende historische kaarten geraadpleegd worden: Fricx (1712), Ferraris (1777), Vandermaelen (1846-1854 en Popp (1842-1879). Aangestipte locaties worden meteen ook op de hedendaagse kaart getoond.

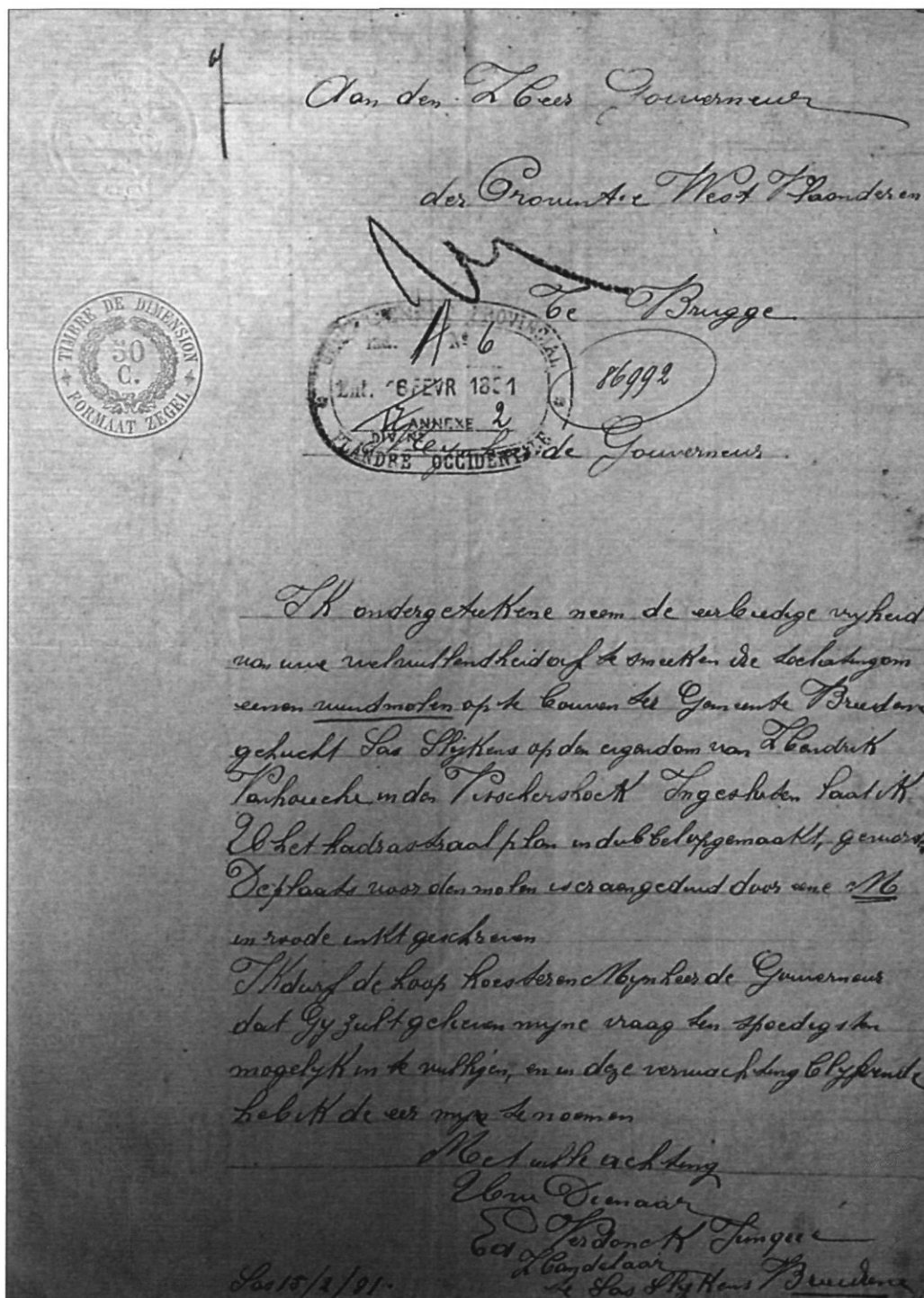

Afb. 5. "De Molen van Slyckens" (spiegelbeeld), anno 1891.

Afb. 6. Op dezelfde plaats en in dezelfde kijkrichting, anno 2014.

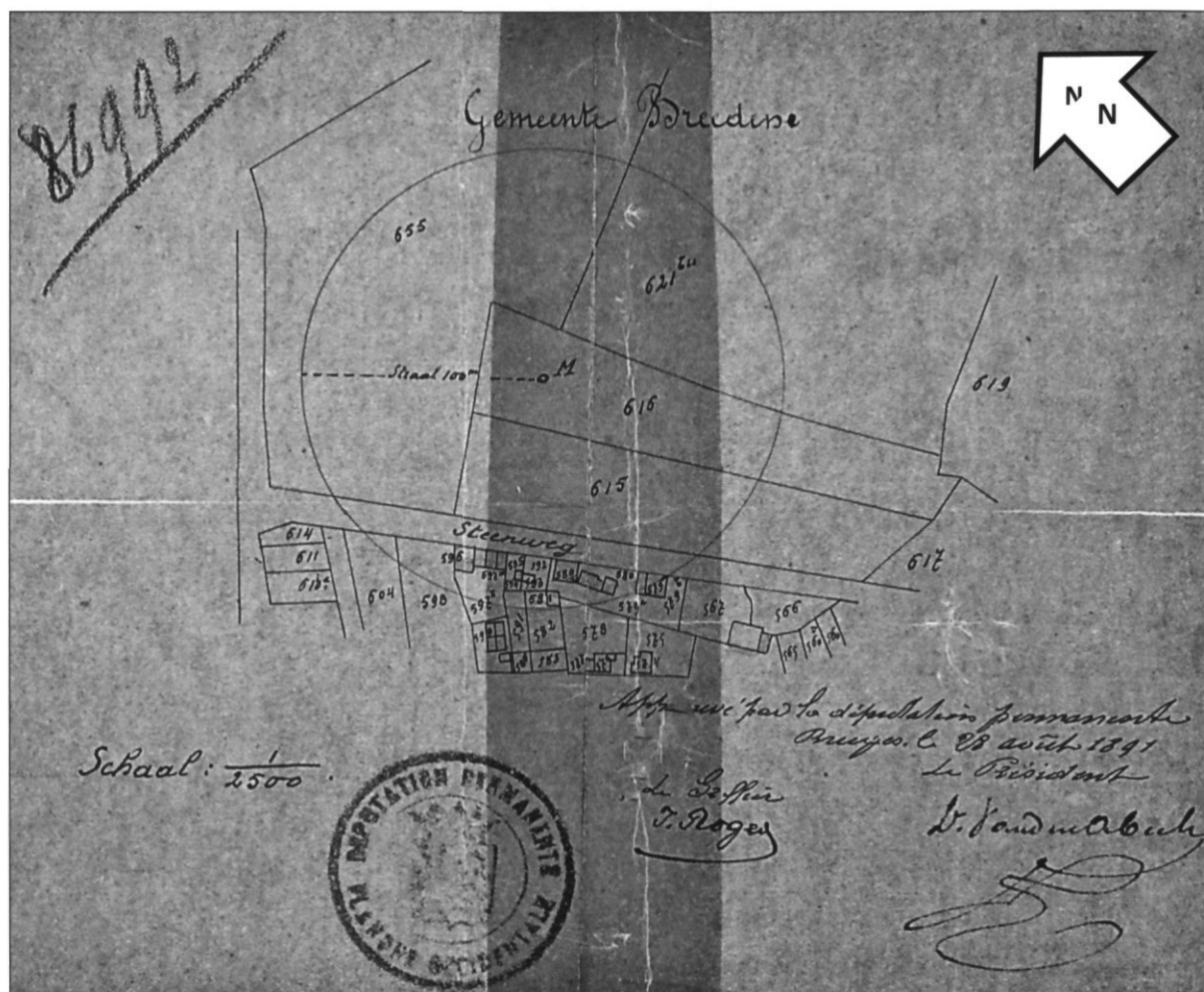
Bijlagen:

Bijlage 1. De brief van E. Verdonck voor het oprichten van een windmolen in Bredene. De aanvraag moest gesteld worden op gezegeld papier waarvoor 50 centiem zegelrecht moest betaald worden.

"Aan den heer Gouverneur der provincie West Vlaanderen te Brugge".

"Mijnheer de Gouverneur. Ik ondergetekene neem de eerbiedige vrijheid van uwe welwillendheid af te smeken de toelating om een windmolen op te bouwen ter Gemeente Breedene gehucht Sas Slijkens op den eigendom van Hendrik Vanhoucke in de Vissershoeck. Ingesloten laat ik U het kadastraal plan in dubbel opgemaakt geworden. De Plaats voor den molen is er aangeduid door eene M in roode inkt geschreven. Ik durf de hoop koesteren Mijnheer de Gouverneur dat gij zult gelieven mijne vraag ten spoedigsten mogelijk in te willigen, en in deze verwachting blijvende heb ik de eer mij te noemen. Met alle achting. Uw dienaar. Ed. Verdonck. Handelaar te Sas Slijkens Breedene. Sas 15/2/91.

Bijlage 2. Uittreksel uit het kadastraal plan met aanduiding van de plaats waar de molen zou worden opgericht (letter M). Bovenaan rechts de noordpijl.

De bebouwing ten zuiden van de Steenweg (naer Slykens) behoort tot het gehucht Mosselhoek. Het gebied ten noorden van de Steenweg wordt de Potteriepolder genaamd. De molen zou dus gebouwd worden nabij het gehucht Mosselhoek maar stond in feite in de Potteriepolder!

Rond de op te richten molen werd een cirkel met straal van 100 meter getrokken. De molen zou ongeveer 75 m van de openbare weg staan.

Het kadastraal uittreksel werd in dubbel exemplaar bij de aanvraag (dd. 15/02/1891) gevoegd. Op 28 augustus 1891 gaf de Bestendige Deputatie haar goedkeuring en op het kadastraal uittreksel werd genoteerd: "Approuvé par la députation permanente Bruges le 28 août 1891" en ondertekenden de voorzitter van de Bestendige Deputatie en de provinciegriffier het document.

Bijlage 3. Grondplan van de molen met de aanduiding van de vier teerlingen, de kruisplaten en de bovenbouw of romp. De tekening werd als "Bijlage aan mijne aanvraag van 15 februari 1891" bij de brief van Ed. Verdonck gevoegd.

De afstand tussen de as van de molen en de as van de Steenweg naar Slijkens bedroeg 75 meter (zie tekening onderaan rechts). De (gemetselde) teerlingen maten elk 1,40 x 1,40 m. De kruisplaten hadden een sectie van 30 cm met daarop de molenstaak of standaard van 65 x 75 cm. De molenromp had als uiterste afmetingen 3,50 x 5,35 m..

Het molenplan werd door de Bestendige Deputatie goedgekeurd en bovenaan het blad werd genoteerd: "Approuvé par la députation permanente Bruges le 28 août 1891", bekrachtigd door de handtekening van de voorzitter van de Bestendige Deputatie en de provinciegriffier.

Approuvé par la députation permanente
 Anvers, le 28 août 1891

Le Président

L. Luffin
 F. Roger

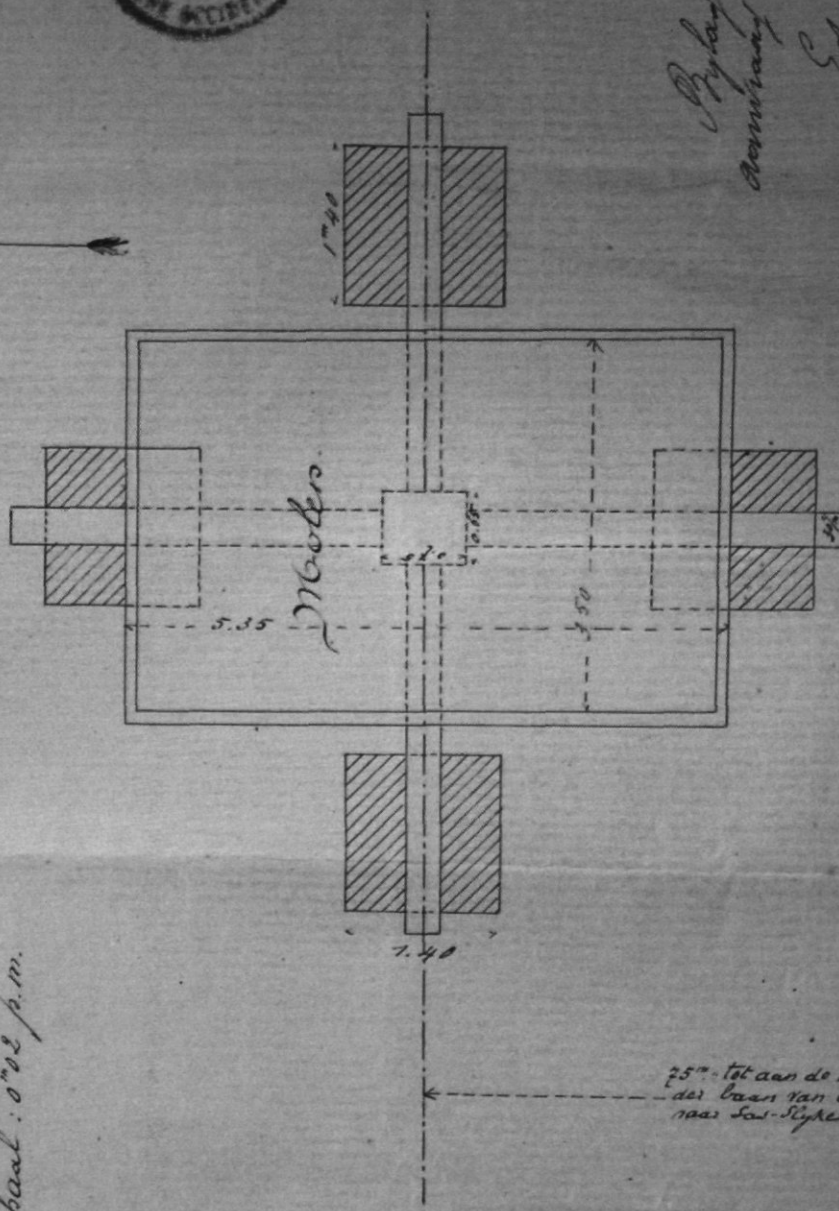
D. Vandenberghe

[Signature]

Payée aux myne
 de l'arrondissement d'Anvers le 11 septembre 1891
 Ed. Weyland

No. 19

Plan
 Schaal: 0"02 p.m.

25' tot aan de middelen
 der laas van Oostende
 naar San-Sijders.

Provincie West- en Vlaanderen
Arrondissement Oostende
Gemeente Breedene

Zitting van den 14 April 1891

Voorgeschiedt de heeren: H. Zwaenepoel
Burgemeester Voorzitter, D. Beaumont,
F. Maes - Montaignie Schepenen en F.
Boutens Secretaris

Het Schepen Collegie der gemeente Breedene.

Gezien de vraag aan den heer Gouverneur der Provincie
gedaan door Sieur Edouard Verdonck, handelaar in deze
gemeente strekkende om te mogen eenen windmolen oprichten in
het gehucht Sas Slijkens op den eigendom van Sieur Henri Vanhoucke.

Gezien de plans ter staving der vraag aangeboden.

Gezien het proces-verbaal van informatie opgemaakt, na
brief van het koninklijk besluit van 29 Januari 1863, waaruit
blijkt dat geene reclamen of opmerkingen tegen gezegde inrichting
zijn toegekomen.

Besluit:

Dat het behoort dat de gevraagde toelating door de hooge
overheid verleend worde.

Te Breedene, date als boven.

H. N. D. Burgemeester Voorzitter

[Handwritten signature]

Secundair Voorzitter

Secretaris

[Handwritten signature]

Bijlage 4. Zitting van het schepencollege van 14 april 1891 – verslag:

“Het Schepen Collegie der gemeente Breedene”

“Gezien de vraag aan de heer Gouverneur der Provincie gedaan door Sieur Edouard Verdonck, handelaar in deze gemeente, strekkende om te mogen eenen windmolen oprichten in het gehucht Sas Slijkens op eigendom van Sieur Henri Vanhoucke. Gezien de plans ter staving der vraag aangeboden. Gezien het proces-verbaal van informatie opgemaakt, na brief van het koninklijk besluit van 29 Januari 1863, waaruit blijkt dat geene reclamen of opmerkingen tegen gezegde inrichting zijn toegekomen. Besluit. Dat het behoort dat de gevraagde toelating door de hooge overheid verleend worde”.

“Te Breedene, date als boven. De D.D. Burgemeester Voorzitter H. Zwaenepoel. Ter ordonnatie De secretaris F. Boutens”.

Commissariat d'Arrondissement
de
BRUGES-OSTENDE.

9616.

Etablissements dangereux

Reçue au 19.

Annexes

6.

Monsieur le Gouverneur,

Par votre apostille du 23 Février dernier, 3e Div^{on}, 3e Div^{on}, N° 56992, vous avez bien voulu m'adresser aux fins d'instruction, une demande du Sr. Edouard Verdonck de Brédene, tendant à pouvoir établir dans cette localité un moulin à vent. La proposition précitée après que l'avis de l'avis doit être invité à produire les pièces prescrites par l'art. 1er de l'arrêté Royal du 27 Décembre 1886. Aux termes de cet arrêté la demande d'autorisation doit être accompagnée d'une notice faisant connaître les mesures proposées dans l'intérêt des riverains en vue de prévenir ou d'atténuer les inconvénients auxquels l'établissement pourrait donner lieu.

Mais aux termes de l'art. 3 du même arrêté Royal du 27 Décembre 1886, la notice en question ne doit pas être produite indistinctement pour tous les établissements, et si je ne me trompe, il y a distinction pour l'érection d'un moulin à vent pour le vent, puisque ce genre d'établissement est révisé au tableau annexé à l'arrêté Royal du 31 Mai 1884 pour le type 1 B (B sans arbruyère).

J'ai donc l'honneur, Monsieur le Gouverneur, de vous faire parvenir ci-joint l'avis favorable du Collège échevinal de Brédene, le plan en double et le procès verbal de Commodo-Incommodo auquel il résulte qu'aucune observation ou opposition n'a été faite contre la demande du Sr. Verdonck.

Je vous prie, Monsieur le Gouverneur, de bien vouloir transmettre cette demande au Collège de la Députation permanente.

Le Commissaire d'Arrondissement,

[Signature]

Monsieur le Gouverneur de la

[Signature]

Bijlage 5. Antwoord (dd. 20 april 1891) van de arrondissementscommissaris op de vraag van de gouverneur om de aanvraag voor het oprichten van een windmolen te toetsen aan de van kracht zijnde wetgeving.

De arrondissementscommissaris besluit, gelet het gunstig advies, de bijgevoegde plannen, de commodo en incommodo en het ontbreken van enig bezwaar, dat de aanvraag voorgelegd kan worden aan de Bestendige Deputatie.

Dunghes, le 6 Mai 1891 18

PROVINCE
DE LA
FLANDRE OCCIDENTALE

3e DIVISION.

N° 86442.

On est prié de rappeler dans la réponse
la date, la division et le numéro
de la présente.

OBJET :
—
~~Casernement~~
— de la gendarmerie.
*Établir une gendarmerie
sur les bases en vigueur des
NOMBRES DES PIÈCES JOINTES.*

6 dont 2 plans.

Réponse au N^o
du

NOM DU RÉDACTEUR
Poussier

DATE DE LA RÉDACTION
28-4-91

DATE DE LA REMISE À L'EXPÉDITION

Expédié par *6/5*
du

EXERCICE 18
—
CHAP. ART.
—
Allocation
Sommes engagées
Disponible

*rien à ne remettre
se donner complet
L'apport de 25
Sévrier fin de l'année.*

*Il n'y a pas de monde
à l'apport de cette
gendarmerie sur les bases
en vigueur des NOMBRES
des pièces jointes.*

Monsieur le Commissaire,

Par lettre du 20 avril
Dunghes, N° 9616, vous m'avez renvoyé
les pièces relatives à la demande de tenir
Edouard Vandenbrouck à Brucelles, lieutenant
à pouvoir établi, en cette localité, en vertu
d'un décret, en son faisant remarquer qu'il n'y
avait pas de l'art. 2 de l'arrêté royal du 24
décembre 1886, il n'y a pas lieu de procéder
à notre attente, attendu que le gendarme établi
n'est pas marqué d'un arrêté
signé au tableau annexé à l'arrêté
royal du 22 Mai 1887.

Cette application est
cette. Mais en vertu des prescriptions
de l'art. 2 de l'arrêté royal du 24 Jan-
vier 1883, l'intéressé a le droit de faire connaître
les motifs de sa demande de promotion
ou d'atténuer les inconvénients auxquels

A Monsieur le Commissaire d'arrondissement.

Dunghes

Bijlage 6. Recto-zijde van de brief van 6 mei 1891 waarin de gouverneur akkoord gaat met de interpretatie van het K.B. van 31/05/1887 waarbij windmolens vrijgesteld zijn maatregelen te treffen opgelegd door de wet op de arbeidsbescherming. Maar de gouverneur kent de wetgeving en verwijst nu naar art. 2 van het K.B. van 29/01/1863. Hij vraagt welke maatregelen genomen werden tegen mogelijke 'ongemakken' voor zowel de werknemers als voor de bezoekers. Hij verzoekt de arrondissementscommissaris het nodige te doen.

— Nota. —

Maatregelen genomen ten einde de
zwarigheden te voorkomen of te verminderen
waartoe het gesticht aanleiding zou
kunnen geven.

De windmolen, op 75^m afstand der middellijn
der baan van Oostende naar Sas-Slijkens, is
het benaderen belet, door dat de weg daartoe
leidende gedurig afgesloten is door eene
barrier.

Al de noordkant is de toegang belet
door een diepen gracht en eene afsluiting
alzo het bestial belettende de molen te
naderen.

Alle nachtwerk is verboden.

De mulder bij het naderen der wagens
of personen welke hunne waren
bijbrengen is verzocht stil te leggen.

De molen zal altijd de kop in den
wind gedraaid staan.

Wat de gezondheids maatregelen betreft
daarin zal voorzien worden door eene
gedurige onderhoud en zoo dikwijls het
noodig geoordeeld wordt door eene
goede zuivering en kuissching.

Bijlage 7. "— Nota - Maatregelen genomen ten einde de zwarigheden te voorkomen of te verminderen
waartoe het gesticht aanleiding zou kunne geven."

"De windmolen, op 75 m afstand der middellijn der baan Oostende naar Sas-Slijkens, is het
benaderen belet, doordat de weg daartoe leidende gedurig afgesloten is door eene barrier. Al de
noordkant is de toegang belet door een diepen gracht en eene afsluiting alzo het bestial belettende de
molen te naderen. Alle nachtwerk is verboden. De mulder bij het naderen der wagens of personen
welke hunne waren bijbrengen is verzocht stil te leggen. De molen zal altijd de kop in den wind
gedraaid staan. Wat de gezondheids maatregelen betreft daarin zal voorzien worden door eene
gedurige onderhoud en zoo dikwijls het noodig geoordeeld wordt door eene goede zuivering en
kuissching.

à retourner

Alban le 11 Oct. 1891

Mon cher Collègue

Je vous renvoie ci-joint les pièces relatives
au Moulin de Bressan ^{Hyères}.

En recevant votre missive, je me rendais
ce que pourrait être le Courrou avec l'Hygiène
le Moulin, que j'avais vu tourner de près
plusieurs mois. Je suis allé sur les lieux,
à fin de renseignements; le Moulin est grand, fait
de Moulin Politique, de la grande machine
de la part de l'Administration Communale.

Le Moulin est en plein état d'isolement
de toute habitation (de plus de cent mètres).
L'installation intérieure y est spacieuse;
Il n'y a aucune observation sur l'hygiène
de Courrou et incommod. Je pense qu'il
n'y a pas le moindre motif pour donner son
avis défavorable.

A très cher Mon cher Collègue, l'assurance de mes
salutations distinguées.

Jannsens

Bijlage 8. Dokter A. Jannssens doet het zogenaamde 'doktershandschrift' alle eer aan! Het advies is zo moeilijk te lezen dat dr. Schramme verzoekt aan de provinciale dienst om een leesbare transcriptie te maken... (zie bijlage 9).

Ostende, le 11 Aout 1891.

Mon Cher Collègue,

Je vous renvoie ci-joint les pièces relatives
au Moulin de Breedene-Slykens.

En recevant votre mission, je me de-
mandais ce que pouvait avoir de commun
avec l'hygiène le moulin que j'avais vu
tourner depuis plusieurs mois. Je suis allé
sur les lieux et j'ai pris des informations.

Le moulin est qualifié de Moulin politique,
de là quelque tracasserie de la part de
l'administration communale.

Le moulin est en plein champ éloigné de toute
habitation de plus de cent mètres. L'installa-
tion intérieure y est spacieuse; il n'y a eu
aucune réclamation sur l'enquête de
commodo et incommodo. Je pense qu'il n'y
a pas le moindre motif pour donner un
avis défavorable.

Agréez, Mon Cher Collègue, l'assurance de
mes meilleurs sentiments.

(Signé) A. Janssens.
Pour copie conforme:
Le Secrétaire de la Commission

J. Schramme

9

A Monsieur le Docteur Schramme, Secrétaire de
la Commission Médicale provinciale
à Bruges.

Bijlage 9. ...en uiteindelijk kan dr. Schramme het advies van collega Janssens lezen...

"Ostende, le 11 aout 1891 – Mon Cher College"

"Je vous renvoie ci-joint les pièces relatives au Moulin de Breedene-Slykens. En recevant votre mission, je me demandais ce que pouvait avoir de commun avec l'hygiène le moulin que j'avais vu tourner depuis plusieurs mois. Je suis allé sur les lieux et j'ai pris des informations. Le Moulin est qualifié de Moulin Politique de la quelque tracasserie de la part de l'administration communale.

Le Moulin est en plein champ éloigné de toute habitation de plus de cent mètres, l'installation intérieure y est spacieuse, il n'y a eu aucune réclamation sur l'enquête de commodo et incommodo.

Je pense qu'il n'y a pas le moindre motif pour donner un avis défavorable.

Agréez, mon cher college, l'assurance de mes meilleurs sentiments".

"(signé) A. Janssens. Pour copie conforme: Le secrétaire de la commission".

3me DIVISION.

N° 87562
1892

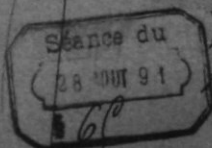
Pr^e la S^{ie}nce

La Députation Permanente du Conseil Provincial de la Flandre Occidentale,

Vu la demande du *Sieur Edouard Verdonck*,
demeurant à *Bredene*, tendant
à pouvoir établir en cette localité, *hampeau des Sytens, une moulin*
à vent.

Vu le procès-verbal des informations de commodo et incommodo,
dressé par M. *L. Bourgeois de Bredene*,
le *14* *avril* 1891, d'où il résulte qu'il n'a
pas été fait opposition à ce projet.

Vu la délibération du Collège Échevinal, en date du *14* du même mois,
émittant son avis favorable à la demande;
Vu l'avis favorable émis par la commission médicale
provinciale, le *10* août 1891. (P. 1075).

Approuvé

Vu les arrêtés Royaux des 29 Janvier 1863, 27 Décembre 1886, 31 Mai
1887, et les instructions sur la matière;

Ordonne le *député Verdonck*, en son rapport.

ARRÊTE:

Art. 1er *Le Sieur Edouard Verdonck* *syndic*

A l'Administration Communale

Bijlage 10. Recto-zijde van de provinciale bouwvergunning voor het oprichten van de windmolen Verdonck te Bredene in de Potteriepolder. Voor de vergunning werd een voorgedrukt formulier gebruikt dat handschriftelijk werd ingevuld.

La présente autorisation est accordée pour un terme de 50 années ;

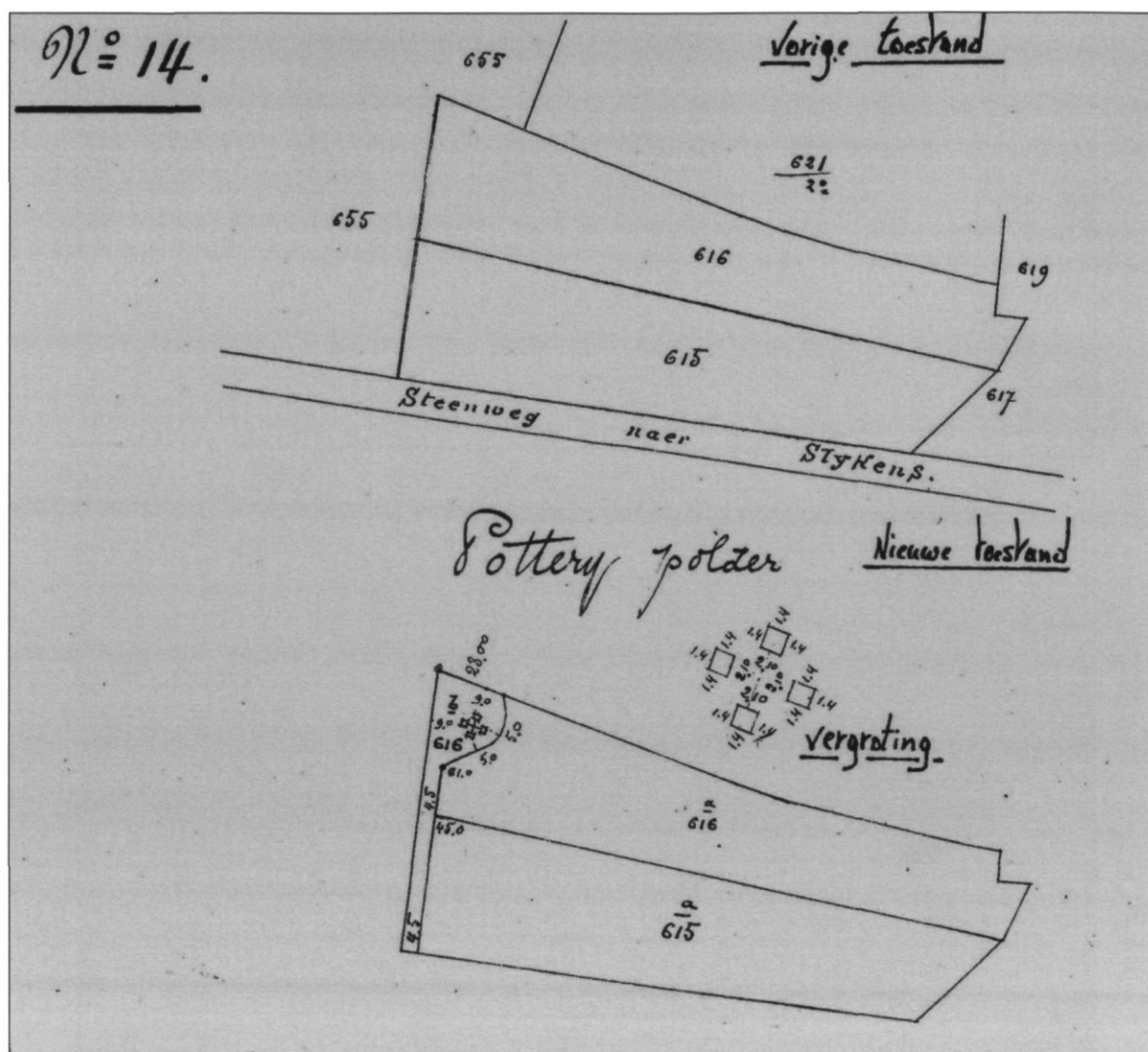
Art. 2. Expédition du présent avec plans sera envoyée à l'Administration communale de *Bricelem*.

Fait en session à Bruges, le 28 Août 1891 au Palais
 pris entre: Le Dr. Paul van der Stuyvenberg, Van Kers et Verhaeghen
 contre: Heester, comme elles sont, avec nous comprouvenant et à l'acte 101, § 5
 9- la loi sur la J. Roger. Steffen.

PAR ORDONNANCE:
Le Greffier,
~~(Signé) Sheridan~~

Pour expédition conforme:
Le Greffier de la province.

JAARBOEK TER CUERE 2013 - pag. 25

Bijlage 12. Schets nr. 14 van het mutatiejaar 1891.

Tekening bovenaan: opmeting van de bestaande (oorspronkelijke) toestand van de percelen 615 en 616 (gelegen: Bredene 1° afd. sectie A).

Tekening onderaan: opmeting van de nieuwe toestand met nieuw nummer voor de percelen: 615^a, 616^a en 616^b (= perceel met molen). De vergroting is een opmeting van de teerlingen van de molen.

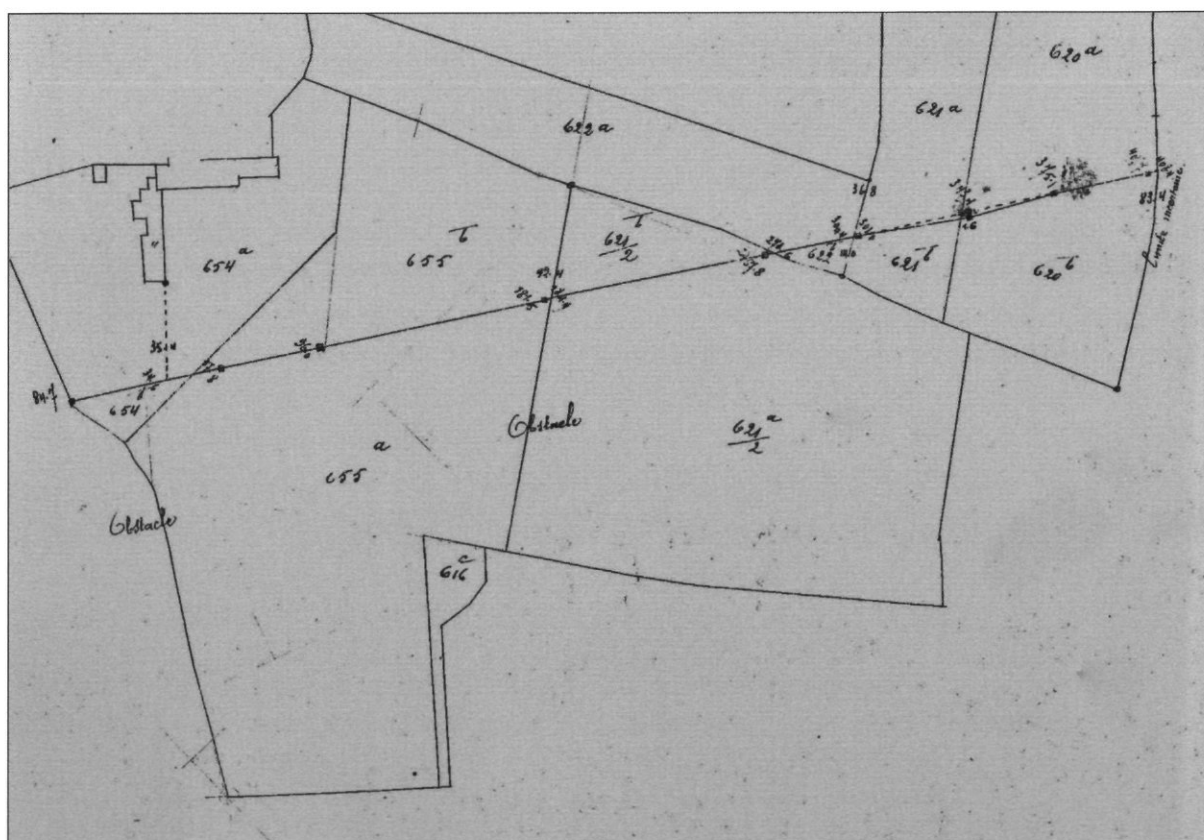
Bijlage 13 en 14 (blz. 27 hiernaast). Schets nr. 49 van het mutatiejaar 1899.

Tekening bovenaan: opmeting van de bestaande toestand van de percelen 615^a, 616^a en 616^b (= perceel met molen). (De percelen waren al in 1897, door grenswijziging tussen de gemeente Bredene en stad Oostende, overgeheveld: Oostende 1^o afd. sectie D).

Tekening onderaan: opmeting van de nieuwe toestand met nieuw nummer voor het perceel waar de "Verdonck-molen" stond: 616^c (= perceel zonder molen).

Bijlage 13. Schets 49 van het mutatiejaar 1899 – vorige toestand.

Bijlage 14. Schets 49 van het mutatiejaar 1899 – nieuwe toestand.

Bijlage 15. Kadastraal plan van Sas Slijkens met o.a. de gehuchten Mosselhoek en Potteriepolder (1880). De pijl wijst in de kijkrichting van Ensor's ets. Stip = de "Verdonck-molen".

Bijlage 16. Huidige stratenplan van hetzelfde gebied. De pijl wijst nu in de kijkrichting van de foto (afb. 6). De stip wijst de plaats aan waar de "Verdonck-molen" ooit stond.

HET VELDDAGBOEK

VAN

ALFONS VANBLAERE

familiebron: Mireille Vanblaere

redactie: Willy Degoe
Nicole-A. De Vos

eindredactie: Erwin Mahieu

HET VELDDAGBOEK VAN ALFONS VANBLAERE

De oorlogsverklaring op 28 juli 1914 van Oostenrijk-Hongarije aan Servië had als direct gevolg een lawine aan mobilisaties en oorlogsverklaringen in Europa. Op 31 juli 1914 mobiliseert ook het Belgisch leger...

De getalsterkte van het Belgische veldleger bestond formeel uit 143.000 man, maar hiervan waren 40.000 man niet komen opdagen. Verder waren er 14.000 beroepsmilitairen, 65.000 in het vestingsleger en 19.000 rijkswachters en leden van het officierskader.

In de late 19de eeuw had men beslist om ons land voortaan te verdedigen vanuit drie versterkte steden, elk voorzien van een fortengordel. Rond de steden Luik, Namen en Antwerpen werden in een kringstelling een aantal grote en kleinere forten gebouwd. Bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog moesten de forten van Luik als eersten weerwerk bieden tegen het Duitse offensief...

Sol. Mil. 05,22042, 14e de ligne – Alphonse Vanblaere

Alfonse Vanblaere was één van de meer dan 100.000 Belgische soldaten die wél gevolg gaven aan het bevel tot mobilisatie.

Hij werd geboren in Oostende op 3 november 1885 als zoon van Henricus Vanblaere en Mathilda Desaeyere. Zijn officiële voornaam is – zoals genoteerd in zijn trouwboekje (bijlage 1) – “*Alphonsus*”, maar wij houden het verder op “*Alfons*”.

Het gezin Vanblaere – Desaeyere krijgt vier kinderen. Alfons moet de ouderlijke zorg delen met zijn drie jongere zussen. In 1902 slaat het noodlot toe! Moeder Mathilda¹ overlijdt op 27 januari, nog geen 38 jaar oud. En de kinderen blijven niet gespaard van nog meer ramspoed. Op 25 juli 1903 overlijdt ook hun vader Henricus² en de vier kinderen komen terecht in een weeshuis.

Vóór 1909 wordt de militaire dienstplicht nog geregeld via loting. Alfons Vanblaere is van de lichting 1905 en trekt het lage nummer 112. Hij had er zich *ingeloot*, zoals dat toen heette! Op 22 maart 1905 moet hij voor de militieraad in het Oostendse stadshuis verschijnen (bijlage 2).

Hij wordt goedgekeurd om ingelijfd te worden bij de Nationale Militie. Op 30 mei 1905 krijgt hij “*Bevel voor Vertrek*” en wordt verzocht “*zich op woensdag 14 juni om 6 ¾ uren 's morgens zich te bevinden aan den ingang van de statie te Oostende*”. Van hieruit worden ze “*door een agent der gemeente*” geleid naar Brugge waar de verdere indeling gebeurt (bijlage 3).

¹ Mathilda Desaeyere, °Bredene 11/04/1863 – +Oostende 27/01/1902

² Henricus Vanblaere, °Mariakerke 22/12/1861 – +Oostende 25/07/1903

Alfons Vanblaere doet zijn militaire dienst bij de Infanterie en wordt rekrut bij het 14^e Linierregiment (afb. 1 en 2)

Afb. 1. Een foto uit de dienstperiode (lichting 1905) van Alfons Vanblaere. We herkennen Alfons als vierde van rechts, gezeten net achter de bok. Hij houdt een pijp in de hand. Op de kar, ter hoogte van de bok, een plaat met de tekst: "14^e regiment de Ligne".

Afb. 2. Alfons wist hoe je een paard moest bestijgen! Fier poserend in zijn infanterie-tenuue houdt hij het paard in bedwang. De fotograaf kan zijn werk doen!

De legerdienst zit erop. Alfons Verblaere laat zijn oog vallen op Irma Major en op 11 februari 1911 wordt het huwelijk voltrokken. Weldra komt het eerste kind: Henricus (Henri) Vanblaere wordt geboren op 2 juli 1911. Na hem komen nog Alphonsus (20 juli 1912) en een Alina (22 januari 1915), maar zij zullen vroeg sterven! Alleen Henri zal als kind van het gezin opgroeien (afb. 3).

Afb. 3. Een studiofoto van Irma Major met twee van haar kinderen. Links op de foto, zien we Henri Vanblaere met matrozenpet. In het midden, op de rand van de tafel, zit Alina Vanblaere. Zij zal sterven op 13 december 1916. De tweede zoon van het gezin, Alphonsus is, vóór de geboorte van zijn zusje, overleden op 10 oktober 1912.

De foto moet genomen zijn in de loop van het jaar 1916. Vader Alfons zat toen in een interneringskamp in Amersfoort. Hij zal zijn dochter nooit zien.

Na de tweede wereldoorlog wordt de naam van Henri Vanblaere onlosmakelijk met Bredene verbonden.

Als verzetsstrijder was hij tijdens WOII leider van de "*Organisation Militaire Belge de Résistance*" in Bredene. Hij werd aangehouden op 9 september 1943 en naar Duitsland gedeporteerd. Hij stierf in het kamp van Gross-Rosen vermoedelijk begin december 1944.

In de jaren '50 werd op de Nukkerwijk een straat naar hem genoemd.

Vóór het uitbreken van de oorlog wonen Alfons Vanblaere, Irma Major en de kinderen achtereenvolgens in de Lijndraaiersstraat, de Leeuwerikenstraat¹ en de Schapenstraat in Oostende.

In 1914 behoort Alfons Vanblaere tot de militieklassen die worden opgeroepen om het land te verdedigen. Hij krijgt het bevel zich naar de vestingstad Luik te begeven. De ruimten tussen de forten van de rechter Maasoever worden verdedigd door het 34^e Liniereregiment, de 14^e Gemengde Brigade en het 14^e Liniereregiment-Vestingtroepen uit de militieklassen 1901 tot 1905.

Alfons is rekrut bij het 14^e Liniereregiment dat wordt ingezet in de omgeving van fort Embourg, tussen de rivieren Ourthe en Vesder. Vanaf de eerste dag van zijn mobilisatie houdt hij een dagboek bij (afb. 4). Daarin noteert hij dagelijks de gebeurtenissen die hij meemaakt. Het is een unieke getuigenis die ons een kijk

¹ Leeuwerikenstraat: voordien Oogststraat en Rue de Moissons

geeft op het leven van een soldaat uit de eerste fase van de oorlog . Toen nog een bewegingsoorlog, nog niet vastgelopen in ingegraven fronten.

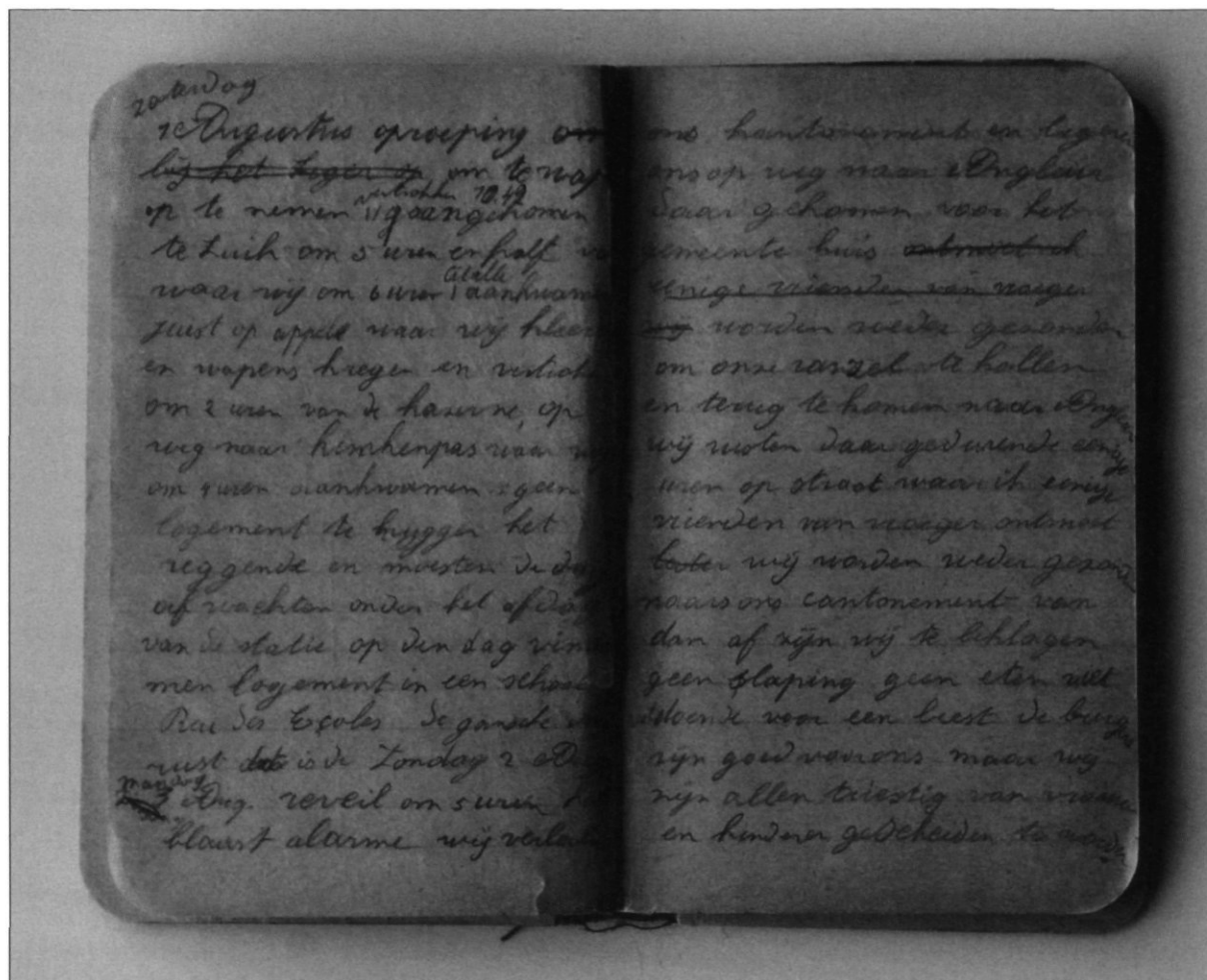
Afb. 4. Het Velddagboek van Alfons werd genoteerd in twee zakboekjes. Het eerste boekje (9,5 x 1,48 cm) met harde groen-gemarmerde kaft (links) heeft gelijnde bladzijden. Het tweede boekje (8,9 x 1,46 cm) met slappe zwarte kaft (rechts) is voorzien van een kalender van 1914/1915 en heeft geruit papier.

Het eerste zakboekje begint op 1 augustus (afb. 5) en loopt tot 13 augustus. Het tweede sluit daarop aan en gaat tot 12 oktober 1914. Er volgt dan nog één notitie met als datum 2 februari 1915.

De familie Vanblaere heeft de zakboekjes bewaard en van generatie op generatie doorgegeven. We kregen de toelating om de twee boekjes te bestuderen en om van het verhaal een transcriptie te maken. Het handschrift – genoteerd in aniline en in potlood – is soms moeilijk te lezen en de (franstalige) plaatsnamen werden vaak fonetisch genoteerd. Niettemin blijft het een erg waardevol document van een streekgenoot die het begin van de “*Groote Oorlog*” heeft meegemaakt.

Hoe de krijgsverrichtingen verliepen weten we. Maar hoe de ‘gewone’ soldaat de oorlog meemaakte en onderging, met zijn beproevingen en angsten, ontbering en tegenslagen, kwam vroeger niet zo gauw in onze geschiedenisboeken terecht.

Alfons schrijft openhartig zijn verhaal van de oorlog, vanop de plaats waar de strijd in alle hevigheid losbarst.

Afb. 5. Foto van de eerste bladzijden van het Velddagboek. Het begint op 1 augustus 1914, de dag van de oproeping. De oorlogsverklaring met Duitsland komt er op 4 augustus.

We hielden eraan om in de transcriptie de woorden en de wijze van noteren van Alfons te eerbiedigen. De doorhalingen in zijn tekst hebben we overgenomen. De tekst van Alfons werd in *cursief* (italiek) geplaatst. Woorden die we niet konden lezen (of begrijpen) hebben we in de transcriptie aangeduid met “xxxx”. Onze opmerkingen (bij de afbeeldingen) werden rechtopstaand (romein) geschreven. Soms werd bij een woord een letter bijgevoegd of weggelaten door het tussen haakjes te plaatsen, om zo de zin gemakkelijker te kunnen lezen of begrijpen...

Het Velddagboek – deel 1: zakboekje met groen-gemarmerde kaft

1 Augustus oproeping om bij het leger op om te wapen op te nemen vertrokken 10.42 gaangekomen te Luik om 5 uren en half van waar we om 6 uren Cidelle aankwamen juist op appele waar wij kleeren en wapens kregen en vertrokk om 2

uren van de kazerne, op weg naar kimhenpas² (afb. 6) waar wij om 4 uren aankwamen. geen logement te krijgen het reggende en moesten de dag afwachten onder het afdak van de statie op den dag vindt men logement in een school Rue des Ecoles de gansche dag rust dat is de Zondag 2 Aug.

Afb. 6. Het station van Kinkempois waar Alfons Vanblaere en de rest van de troep op 2 augustus om 4 uur 's morgens arriveren. Het regent en de soldaten schuilen onder het afdak van het perron tot het dag wordt.

Mandag 3 Aug. reveil om 5 uren het blaast alarme wij verlaten ons kantonement en begeven ons op weg naar Angleur³. Daar gekomen voor het gemeente huis ~~ontmoet ik eenige vrienden van vroeger~~ wij worden weder gezonden om onze ranzel⁴ te hallen en terug te komen naar Angleur. Wij rusten daar gedurende eenige uren op straat waar ik eenige vrienden van vroeger ontmoet ~~later~~ wij worden weder gezonden naars ons cantonement⁵ van dan af zijn wij te beklagen geen slaping geen eten niet voldoende voor een beest de burgers zijn goed voor ons maar wij zijn allen triestig van vrouwen en kinderen gescheiden te worden meest allen zijn getrouwt om 2 huren appel générale uitdeeling van vet voor schoenen in te vetten en verfrissing van de voetten om 3 uren op weg naar angleur onder het commandement van de commandent Schijme in de avond ontmoet men een spion met visperzen bij hem in het bosch

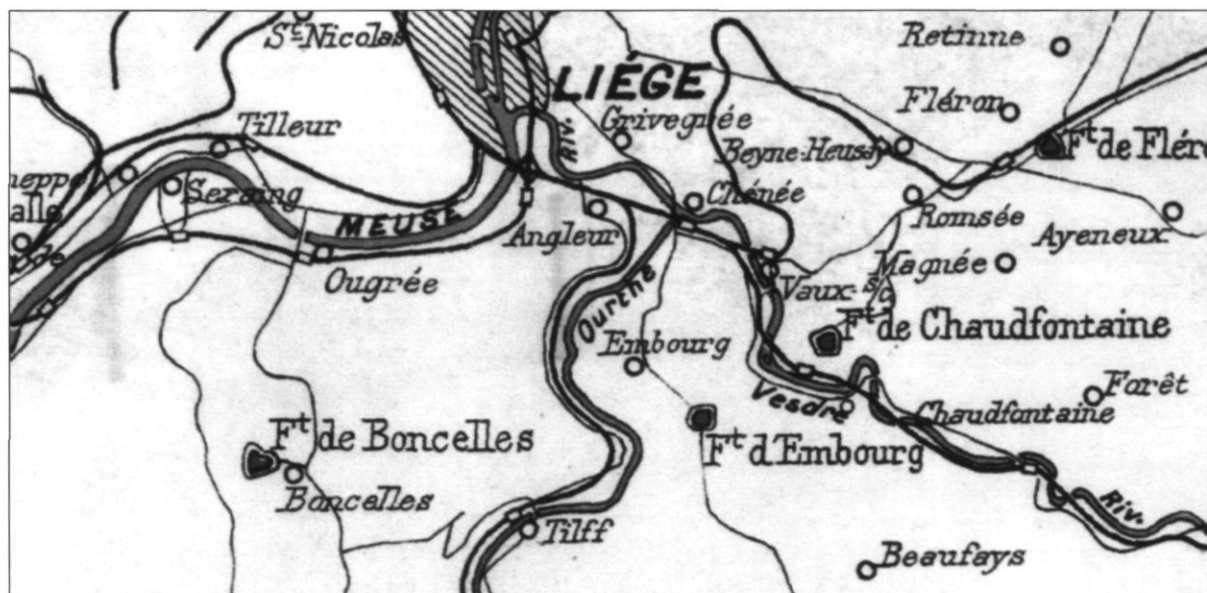
² Kimhenpois is de fonetische schrijfwijze van Alfons Vanblaere van het Waalse dorpje Kinkempois. Het is heden een stadskwartier ten zuiden van Luik en heeft een belangrijk vormingsstation.

³ Angleur ligt ten zuidoosten van Luik

⁴ ranzel: een vierkant soort rugzak zoals toen door soldaten gedragen werd

⁵ Cantonement: Alfons bedoelt cantonnement = legerkamp

van Kimkempais om 4 uren ~~om 4 uren op weg naar~~ in de rang om naar Embourg (afb. 7) te gaan onder de weg krijggen we rust op de statieplein aangekomen te Embourg logeren wij in een school nevens het gemeente huis (afb. 8) waar wij op de cour een keuken oprechten van ketels dat wij bij de burgers op zoeken en om 9 ½ uren wordt de soep uit gedeeld. Het regend en wij leggen ons te slaap terwijl de nacht goed passert.

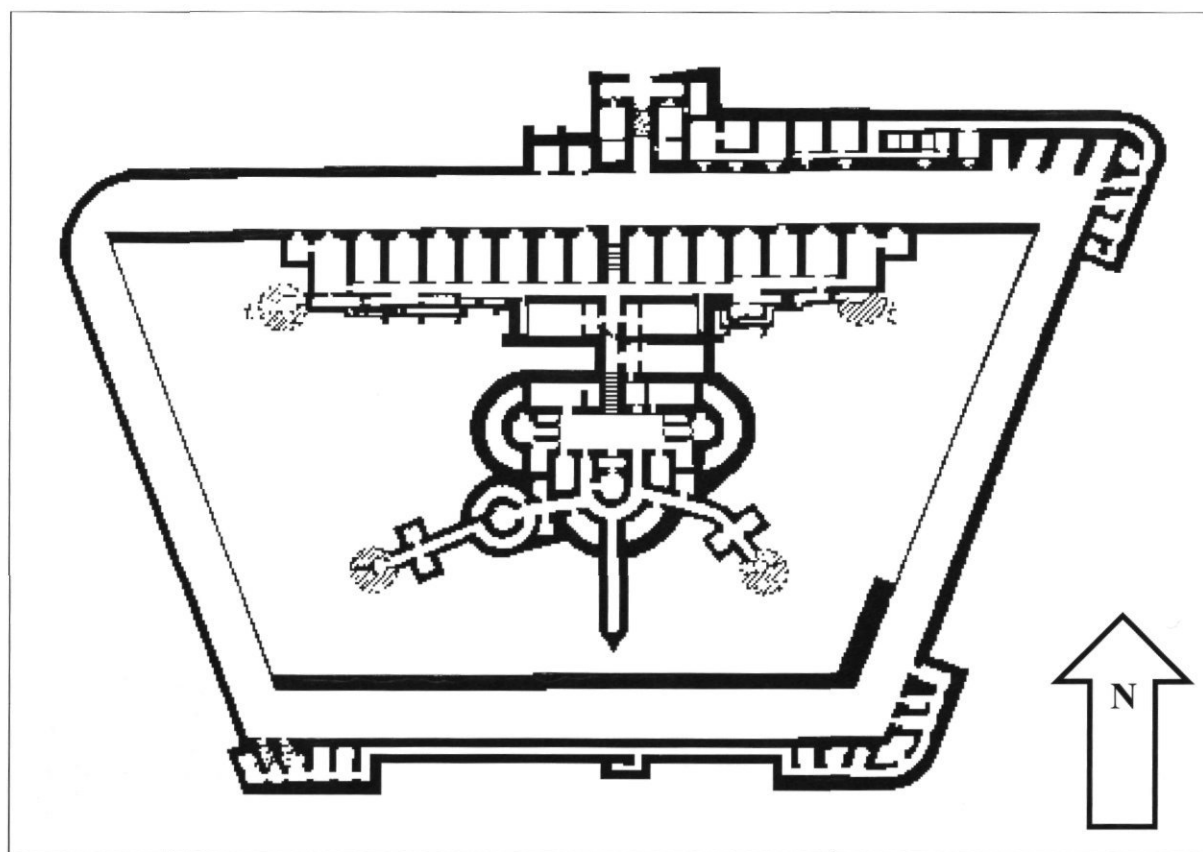
Afb. 7. Het gebied ten zuiden van de stad Luik met de forten van Boncelles, Embourg en Chaudfontaine. Alfons Vanblaere zal begin augustus 1914 patrouille lopen in de streek rond Embourg, tussen Ourthe en vesdre.

Afb. 8. Op 3 augustus ('s avonds) komen de soldaten aan in Embourg. Alfons Vanblaere kan even "logeren" in de school naast het gemeentehuis. Op de koer wordt een (veld-)keuken geïnstalleerd. Om 21u30 wordt er soep verdeeld na een dag zonder eten...

Dinsdag den 4 Augustus 5 uren revail habbie om 5 ½ wordt alarme geblazen wij vergaren op de grooten weg terug gezonden om onze ransel aan te doen maar wij blijffen in tenu maar alles gaat goed voor bij. Wij begeven ons naar fort waar wij onze positie nemen wij kappen al deze schoone bo(m)men af op de grootte weg en in het bosch van Embourg en Tilft en trekkens ze allen in de vallei waar wij onder het gebulder der canons pik draad spannen en alle soorten indernissen makten. Teggen den avond moeten wij de wacht op trekken om 7 uren het is schoon maanklaar men kan alles onderschieden en om 9 uren brengen zij de soep op eens begint een ~~eent~~inelle schildwacht op 40 meters afstand de onvoorzichtighied zijn geweer af te schieten grootte looping daar voor maar toch wordt alles rustig. 11 afgelost. op 3 uren weder optrekken tot 11½ uren en werd ik afgelost

Woensdag 5 August het is triest om zien wij moeten vier wegen bewaken, geen een burgers, mach passeren of lang de grootte weg veele verlaten une woning vrouwen en dorpelingen weenen en de koei beesten en kalvers worden opgeheeschen door het gouvernement ~~de nacht op~~ en alzoo gaat de dag voorbij onder het gewedig gedondert van het fort van Boncelles (zie afb. 18 – blz. 54) onder steunt van de forten Embourg (afb. 9) en Choudfontaine.

Afb. 9. Plattegrond van het Fort Embourg. Het was één van de twaalf forten rond Luik. Het was een klein fort opgericht in 1888 ten zuidwesten van Luik. Alfons Vanblaere zal in augustus 1914 de omgeving rond het fort mee helpen verdedigen tijdens het Duits offensief.

Woensdag op Donder(dag). De nacht komt aan het regen het is koud er word ons een weinig strooi gebracht om ons op te liggen maar dat is onmogelijk het water staat in onze loopgracht wij moeten recht opzitten tegen het strooi met onze schoenen in water en tegen malkanderen op ~~op~~ schuffen om onz te verwarmen noch ~~efft~~ geweldiger is het bombardement elke schot van het canon van fort doet ons opspringen ons hoofd ~~wordt~~ doet ons pijn de slaap overvalt ons door vermoeienissen.

Maar voor niet lang allen worden gewekt door een geweer vuur. De ballen⁶ fluitten met geweld boven ons hoofd niemand weet wat er met ons zal gebeuren het is pikdonker de ballen zakken wij worden gewaar dat wij in de rug aangevallen worden noch een aanval -de ballen komen noch legger of verschieden worden hun policiere⁷ muts afgeschoten en een bal passeert tusschet ons hoofd op de hoogte van de schouder van mij en mijn kameraad teinderaad en met op gehellen hart vol(g)de ik het voorbeeld van mijn kameraden van ons pla(a)t op onze kneien en armen te te leggen tegen de aarde van onze loopgracht te drukken en onze geweer nevens ons zonder achter water en slijk te zien ~~ndat~~ geweervuur gedurde gedurende een ¼ uur maar geen een liet een gil hooren het was gelijk er niemand meer in de loopgracht lag al wat men hoorde was zuchten en hoesten niemand waachde zich te rechten of hij zouw een man des dood geweest zijn de aarde vloog in de loopgracht op ons wij durfde niet de stukken aarde uit onze nek nemen van schrik dat onze arm boven de grond zouwde komen en zoo wierd alles stil tot dat de dag weer aan kwam dat wij door het kanon gewekt wierden allen waren door vermoenis en door stilt en uitgestaande schrik in slaap gevallen.

Donderdag den 6 Augustus de morgen is aangenaam maar wij zijn stijf van koude en natte en om 9 uren worden wij afgelost om te gaan uitrusten op een bed van lang strooi en wat hooi voor ons hoof(d)kussen maar lang duurt de rust niet, wij zijn in een danszaal gelogeerd. Die beeft en schud bij het afschieten van het canon wij staan allen op om eens goed te wasschen en te verfrisschen want we hadden ~~geen~~ in 3 dagen geen water meer gezien om ons te wasschen daar wij noch niet van onze loopgracht weg geweest waaren de dag passerde goed zonder tegen slagen vergeten al wat wij tegen gekomen hadden.

De nacht van Do(nderdag) 6 op Vr(ijdag) 7 Aug(ustus) het weder was goed en aangenaam een patrouilles werdt uitgezonden waarin ik uitgekozen word om mede te marcheren wij maakten de patroullen gedurende nacht rond de fort (afb. 10 – blz. 39) en een op weg naar Choudfonten⁸ zonder dat wij iet verdacht tegen kwamen

⁶ de ballen: letterlijke vertaling uit het Frans voor “des balles”: kogels

⁷ policiere muts: soort leger muts

⁸ Choudfonten: Chaudfontaine

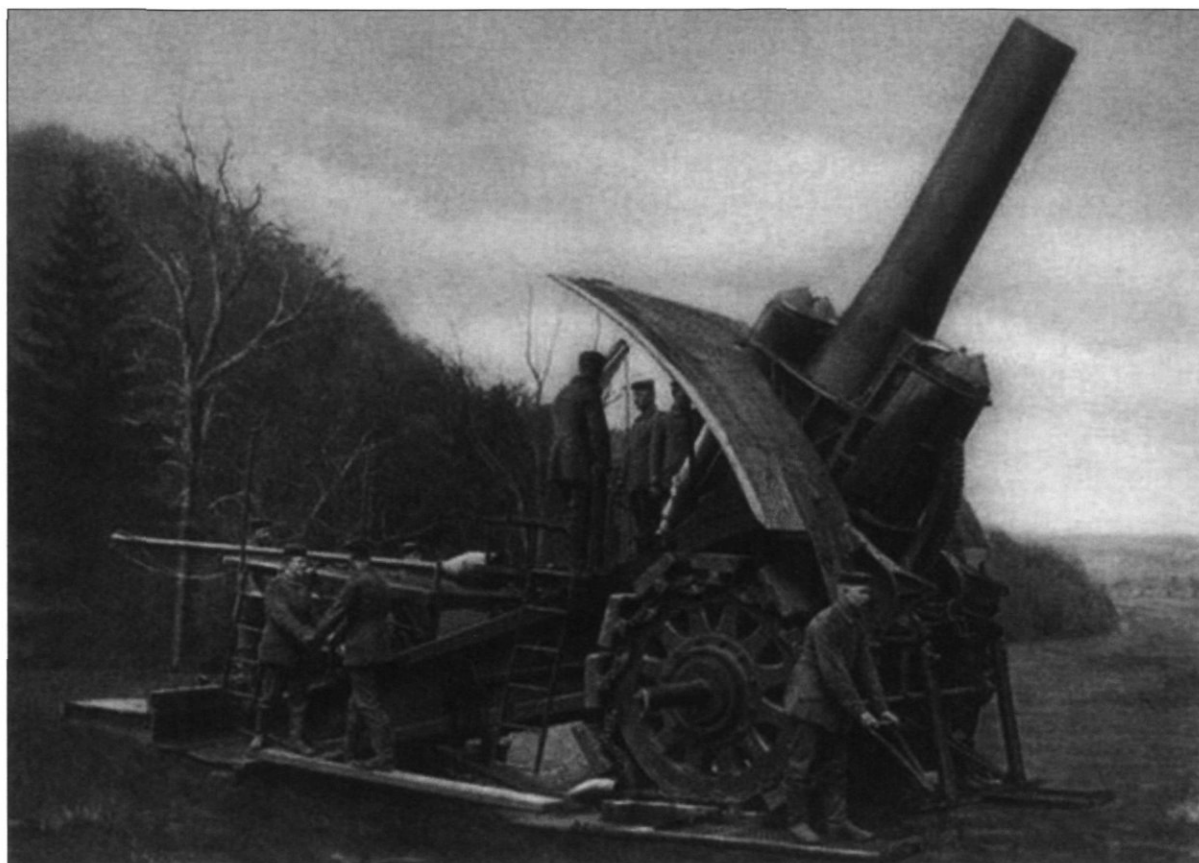
Afb. 10. Het huidige uitzicht van de toegangspoort aan de noordzijde van Fort Embourg. Het was één van de twaalf forten rond Luik die het Duitse offensief moest hinderen of vertragen.

Vrijdag den 7 Augustus. Alles is gelijk vroeger zij brengen onz koffie brood en zuiker en trekken weder de wacht op in de loopgracht noch altijd is dat gebulder der cannonnen bezig dat moordadig werk tuig maar het is druk op het fort van boncelles de oubussen en schapnellen ziet men boven het fort ontploffen maar op eens hoort men ~~niet~~ dat fort niet meer antwoordt alles is stil en ineens hooren wij de ~~assau~~ aanval der Deutsche trompetten blazen en het geroep der Deutsche Wacht am Rien die storm der hand het fort aan komen maar Elaa op eens is dat een gebulder van kanon en een kraken van de mitrailleuze en alles is daar na stil tot 5 maal toe probeeren zij dat maar geen avance het verlies is te grootte voor de Deutsche. Zij trekken terug en doen het werk voort met hunne kannon van 42 (afb. 11 – blz. 40) later op de dag vernemen wij als dat zij 15.000 Deutsche lijken voor het fort ~~liggen~~ gevallen zijn om 4 uren komt er een taube⁹ boven ons hoofd af het is een Deutsch en gelijk op een arend die boven in de lucht zweefd ~~vliegt~~ en boven het fort gekomen geeft hij een teken een soort van lichten straal maar wij geven hem eenige kogels in zijnne richting maar hij zett hem recht ~~omhoog~~ de lucht in buiten ons bereik, van daar gaan wij een ander verschanzing maken wij vullen duizend zaken zand en verschanzen ons er achter daar wat gebleven ~~blijft~~ komt een ander compa 8/2 die ons daar raplazeert¹⁰ wij gaan waat gaan Rusten in de Danszaal en daar vernemen wij als dat luik door de Deutsch in genomen is en dat de Citadelle in de brand staat

⁹ Taube: ééndekkersvliegtuig met een bijzondere vorm, het waren de eerste bruikbare militaire vliegtuigen

¹⁰ raplazeert: vervangt

een triestig vernemen voor ons maar zonder hulp der fransche en engelsche en voor dat vreed canon 42 (afb. 11) moesten wij arm belgië bezwijken.

Afb. 11. Foto van een "Dikke Bertha", de naam van een Duitse 42 cm houwitser, genaamd naar de dochter van Friedrich Krupp, die het bedrijf van haar vader erfde. Ontworpen in 1893 werd het artilleriestuk voor de eerste keer op het slagveld ingezet bij de verovering van Luik.

De nacht is heldig om 8 uren gaan wij de loopgracht in tot 11 uren van waar wij weder afgelost worden en terug naar ons logement gaan waar wij ~~gaan~~ de nacht doorbrengen ~~zonder~~ op wat strooi.

Zaterdag 8 August wij worden gewekt door de slaggen van het fort elke slag word ons hoofd van de ransel op geheffen en teruch gestoot onmogelijk om gerust te slapen de café brood en zuiker gebracht. Brood slecht gebakken op het fort. Maar op eens hooren wij vier geweer schooten alarm wordt er geroepen en wij van het eerste pleton zijn piquet wij gaan op weg met 3 man 1 koperal en vernemen wij als dat het op het fort was dat er geschoten wierd en het was om een koe te slachten daar zij geen vleesch en brood meer konde krij(gen) van ~~de~~ Luik moest het thans op het fort gebeuren het was reeds twee dagen dat wij geen vleesch meer gehad hebben we kreg(g)en thans soep smiddag en 's avonds soep en vleesch wij maken onze ronde voort en komen een burger tegen wij spreken hem aan en met vreugde zeg hij ik ben van 9de ligne prisonier gemaakt door de deutsche en gevlucht hij laat zijn knie zien die nog gekwets was door een bal hij zegt ons ook als dat er 3.000 deutsche in luik zijn en dat de

Burgerwacht ontwapen is en prisonier gemaakt het is 8 uren en komen terug om wat te eten en te wasschen het weder wordt warm en het doet ons goed eens de voeten te verfrisschen want wij zijn 8 dagen binnen en hebben maar eens 5 minuten onze schoenen afgehad het wordt vervellend geen nieuws meer tevernemen van niemand ~~geen~~ zelf alles is met ons af gebroken geen brief die aankomt of vertrekt geen burgers meer te zien alles is doodsch rond ons de weiden zijn leeg hier. Hier en daar een kat kiekeken en dief die rond doolen om hun voedsel te vinden wij denken allen wat zal er met ons gebeuren op eens wordt alarm geroepen ~~helk~~ moet zich verstoppen het is een vlieg machine die tweemaal achter een ~~volgens~~ de ligne afzocht maar blijft hoog boven het bereik der ballen het is 5 uren wij vertrekken naar een ander plaats dat het daar niet meer veilig was voor ons en wij gaan naar het kasteel van de zoon der procureur des konings M. Huyten de Terbecq¹¹ het kasteel¹² is aan zich zelfen over gelaten niets is daar verhuist al staat daar noch op de plaats gansche salons met ~~oudheden~~ anticiteiten en schoone meubels echte Orléansche xxxx xxxx en tapijten piano zetels schoone kaders en luisters alles is er in eerste orde maar er word achter niets gezien er wordt er strooi binnen gebracht en men legt zich maar op altijd met de goede hoop wat te kunnen rusten en te slapen maar dat kan niet. Wij moeten weder de weg op om niet verraast te worden wij werden op alle kanten en wegen geplaaseert op een wijze dat wij malkander goed kunne en ~~en blijven de wacht tot 5 uren des andere daags savonds~~ en lossen malkanderen alle twee uren af.

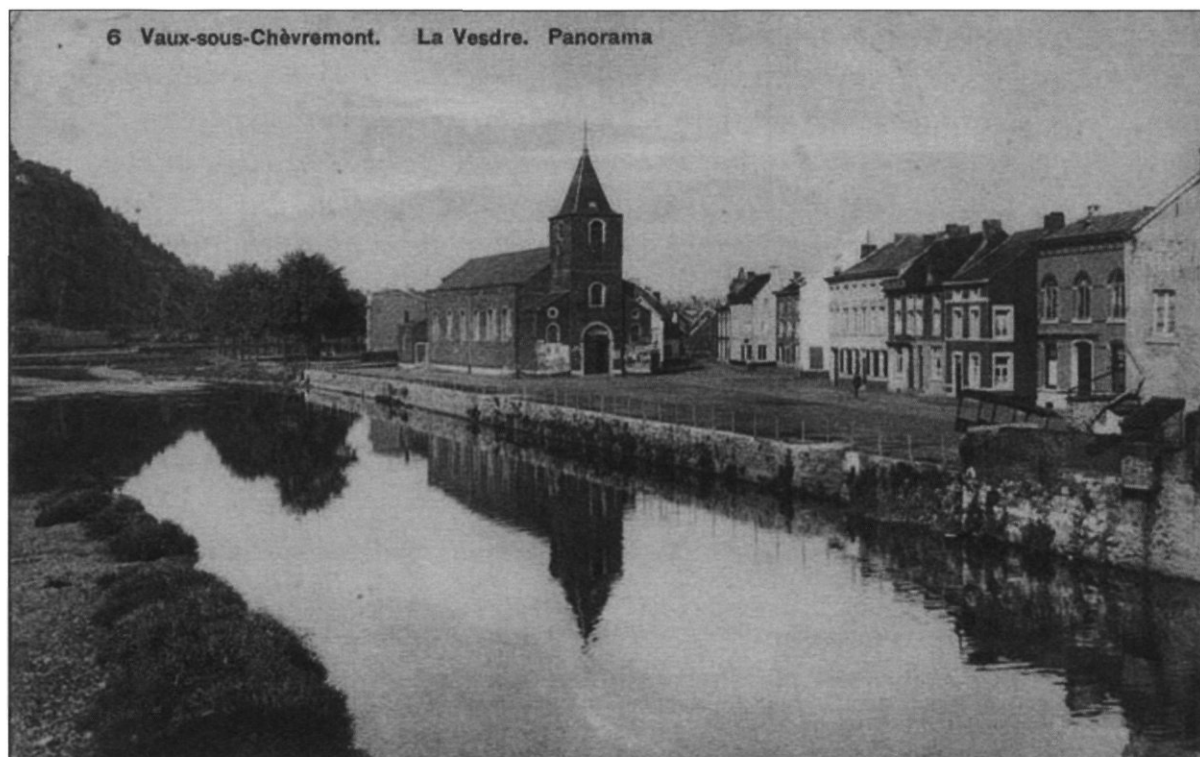
Zater Zondag 9 Aug. De nacht goed gepasseert en de dag breekt aan goed weder maar op eens wat wordt ik en mijne kameraad gewaar men ziet inde verte een deutsche soldaat soldaat voorzichtig voor uit komen men geeft en teken aan de kliene post en op zoek achter hem hij wordt ~~prisonier~~ gevangen genomen en het is een ordonnance d(i)e met officieren hulanen op verkenning was en overvallen werd door een onzer patroullie dewelke zij de twee officieren doode en hij het geluk had te vluchten in een bosch waar hij twee dagen in verbleef zonder eten en drinken en weert genood zaakt er uit te komen door den honger gekweelt en zoo in onze handen viel ~~er was ook vel gevochten langs de kant van Warrem~~ er werd vel gevochten langs de kant van Warremme en Hannut om 2 uren werd er ons alarm geropen en we moeten ons verder verstoppen daar er weder en taube boven ons vliegt en om 5 uren worden wij de wacht af gelost.

Daar de dag stikken heet is geweest gaan wij wat rusten onder de boomen van het park van het kasteel waar er niets ontbreekt de avond val zij brengen ons de soep het welke ons goed smaakt , daar op gaan wij ons waat uit strekken op het strooi . Om dat wij nu voor 24 uren pipuet zijn en van tijd tot tijd konden uit

¹¹ Alfons bedoelt hier Robert Huyttens de Terbecq (°1878 + 1951). Zijn vader, Armand Huyttens de Terbecq, was procureur des Konings.

¹² Waar het kasteel juist gelegen was hebben we niet kunnen achterhalen. Alvast nabij het dorp van Embourg.

gezonden worden. De nacht gaat goed voor bij wij maken 1 ronde met 1 caparaal en 3 man om 11 uren en komen om 3½ uren terug van vaux sur Chevremont¹³ (afb. 12) nat van zweet want de nacht is aangenaam en maanklaar wij leggen ons thans terrust.

Afb. 12. Zichtkaart van net vóór WOI met panorama op de gemeente Vaux-sous-Chèvremont. In de nacht van 9 augustus liep Alfons Vanblaere patrouille tussen Embourg en Vaux-sous-Chèvremont. De tocht duurde 4½ uur!

Maandag 10 Augst Wij worden weer gewekt door het gebulder der kanon van fort van Embourg die schiet in de Richting van Beaufays¹⁴ om 6 uren wordt er alarme geblazen en in een oogwenk zijn wij in rang en verlaten het kasteel om ons te verbergen achter een schuilplaats van hooi, maar wij zagen niet meer alles was thans stil, het was de deutsche die het geweest hadden onz(e) veld artillerie in de rug aan te vallen maar werd ter stond a(l)f geslagen door het canon vuur en schapenellen wat later ziet men weer een taube boven ons hoof(d) waar in we goed de twee mannen kunnen onderscheiden, wij leggen seffen aan maar onmogelijk hem te treffen kort daar achter ziet men een ander vlieg tuig een twee dekker waar in wij seffens erkende als dat zijnde eener belg en die op jacht was achter den eersten om hem af te schieden boven ons hoofd gekomen groette hij eens om moed te geven later gingen wij weder naar het kasteel om onze soup te nuttigen die daar op ons stond te wachten kort daarop verneemt onze kamandant als dat de deutsche het water over gezwommen

¹³ Hier wordt bedoeld "Vaux-sous-Chèvremont", nu een deelgemeente van Chaudfontaine. Het ligt ten noordoosten van Embourg.

¹⁴ Beaufays ligt ten zuiden van Embourg

hadden het welke zeer gevaarlijk was voor ons wij gaan met 3 man en gergeant op patrouli maar wij ontdekken niets verdacht in de terug komst vonden wij onze compagnie aan de voet van (het) fort en daar vernamen wij als dat de deutsche langs achter het fort naderde maar de fourier¹⁵ op post dood er 5 en in tusschen waaren de stukken gedraaid die seffens het vuur op(p)ende en onder een regen van schappenellen ontvangen werden waar onder allen moesten bezwijken een tijd daarop verlaten wij onze post en begeven ons naar het cantonement waar wij alle so(o)rten van berichten ontvangen er wordt spectie gemaakt van de kleeren en wapen en ontvangen elk het noodig getal om tot 120 cartouchen te krijgen men verteld onze ook dat Italie weigert Deutschland bij te staan dat er een revolutie ontbrooken in Berlin en dat er op Boufays¹⁶ van 150 man der Deutsche slechts 2 overbleffen en dat er overal veel slacht offers viellen van de deutsche en dat er 5 gevangengenomen worden van ons bataillon des avonds de kleine post op souheid¹⁷ overvallen door de deutsche maar wordt op de vlucht gedreffen zonder uitslag maar met het ongelukkig gevolg dat de deutsche een oude man dood schoot die bezig was met zijn geit te voederen op zijn hof het is 5 uren en wij worden verlost na 8 uren dienst te hebben gedaan en welke niet gemakkelijk was daar men gansche dag gestoord worden door de burgers die men langs alle zijde moeten tegen houden en de grootte weg op zenden het zijn bijna allen vluchtelingen die een grootte ~~toer~~ omweg maken om geen Deutsch te ontmoeten daar zij allen met de dood over laden zijn als men van (des abboches¹⁸) spreekt onder tusschen is het avond geworden en begeven ons te ruste onder het gefluit van ruisschende bommen die elkander doorkruisen in de lucht.

Nacht van Maand op Dinsdag. De nacht passert goed het is schoon weder men hoort het geruist aankomen van een automobil en daar achter een geweldig geweervuur het is een auto met francs tireurs¹⁹ die met volle vaart voor bij alle centilles²⁰ rijdt met een om bekende doel een centilles schiet een Deutsch offiesier er uit maar wat verder gekomen staat hij voor een barrikade en baf een obus valt nevens de auto en dan nog 3 en 4 D wond 1 Deutsch officers en de auto was gansch aan stukken

Dinsdag 11 Ougst Gansche vroeg in de morgen wordt men geweckt door dat moordadig werktuig wij staat langzaam op men heeft geen ambrasse voor het aantrekken van schoenen of broek daar wij met alles aan slapen niemand durf het wagen zijn schoenen af te doen om 5 uren brengen zij onze caffie zuiker en brood en ~~het~~ elk wend hem bij de eten drager om tabac en eene en ander meede

¹⁵ Fourier: waarschijnlijk bedoeld Vanblaere de "kwartiermeester"

¹⁶ Boufays: te lezen als Beaufays

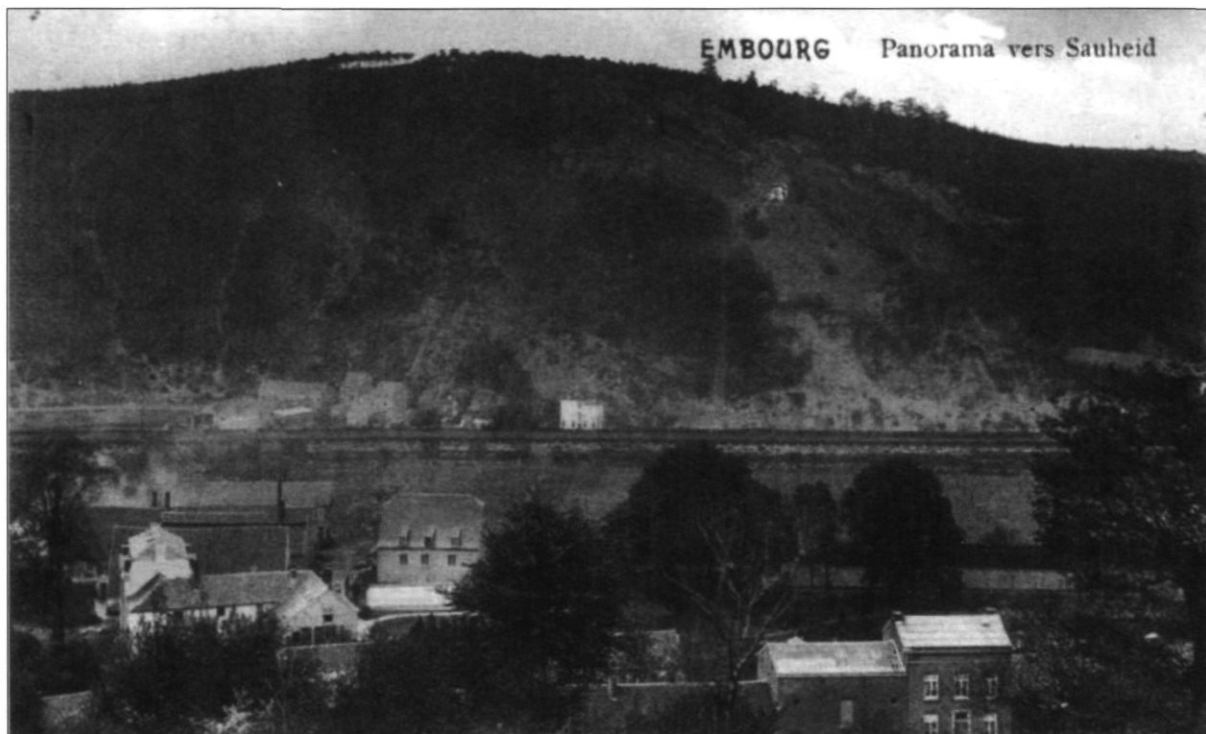
¹⁷ Souheid: te lezen als "Sauheid", naam van het noordwestelijk deel van de gemeente Embourg.

¹⁸ des abboches: "boche" is de Franse scheldnaam voor een Duitser

¹⁹ franc-tireur: vrijsschutter, een persoon die een invallend vijandelijk leger nadeel probeert te berokkenen, zonder dat hij een soldaat van een geregelde strijdmacht is en een uniform draagt dat hem als zodanig kenbaar maakt.

²⁰ "sentilles": te lezen als "sentinelles" of wachtposten

te Brengen wij zijn in rust tot 5 uren en dan de wacht optrekken het doet ons deugd wat te waldelen in het park van het kasteel men ziet dan alle soorten van bloem perken en planten en de boomen zijn overladen met fruit en terwijl men dat alles bezieet zijn onze gedachten toch elders allen spreken van hetgeen er voor gevallen is en over de toestaant wij worden het langzaam gewaar dat wij afgesloten zijn het wordt langzaamer slechter en slechter langs alle kanten wordt men bespied door de vijand xxx trekken xxx Souheid Luminoir²¹ (afb. 13)

Afb. 13. Zicht op Sauheid vanuit westelijke richting. Voor ons stroomt de Ourthe. Op de heuvelrug ten noorden van Embourg bevindt zich het deel van de gemeente dat "Sauheid" wordt genaamd.

overall schiet men op de schildwachten en patrouillien maar geen avance zij moeten noch wat leeren schieten met de geweeren in tusschen is het 4 uren geworden en wij trekken onze ranzel aan om wacht op te trekken vraagt vrijwilger om op te trekken 17 vlam(in)gen wij moeten langs onze keuken paseeren d(i)e geplaatst is in het midden op de cour van de gemeente school en terwijl men smakelijk eet wordt er met eens alarm geroepen in de groote wacht die gelegen is in het gemeentehuis naast het rood huis elk een laat zijn gamel vallen neemt het geweer op en loop de straat op en verberg zich achter een haag om de vijand aan te vallen mannen en vrouwen met kinderen komen gevlucht al roepende xxxx des alboches maar zij wagen het niet in de bereik der schildwachten te komen en slaan een ander weg langs de ijzerweg op Chénee in als dat gepaseert was gingen wij verder achter andere soep want wij hadden geen soep meer wij hadden het in aller haast onze gamel lang de grond

²¹ Luminoir: Alfons bedoeld "Luminoir de l'Ourthe", de naam van een metaalverwerkend bedrijf gelegen tegenaan de Ourthe

Afb. 15. Stafkaart (vergroting) met het deel van de gemeente Embourg genaamd Sauheid. Ten noorden ervan het metaalverwerkend bedrijf "Laminage de l'Ourthe" met ernaast het oude kasteel "Beaufrainmont".

en terwijl ik op daar op post stond was zag ik daar twee gedaanten langs de haag post vatten van ons op te nemen.

Ik hield mij zoo stil en verborg mij zoo veel mogelijk toen met eens de kaperaal der wacht zijn post contreleeren ik verwittigde hem in stilte wij gingen op handen en voete op hun af maar zij werden ons gewaar schooten op ons beiden en liepen op de vlucht Chené(e) op wij schooten terug maar geen van ons beider werd getrøffen ik bleef dan daar op mijn post tot een uur met een groote vreugd afgelost te worden dan gingen wij wat zitten op de terrasse van een café waar onze kleine pos(t) was

Woensdag 12 Aust *het 5 uren ik moet opnieuw de wacht op weder voor op werd ik gezonden daar de chef de post veel vertrouwen in mij had langzaam staan de burgers op brengen ons warme kaffie en het doet ons deugd want in de nacht is het kielzig eenige burgers wagen het om eens te zien voor te gaan werken maar keeren allen weder zij durven de linie (van) de vijand niet naderen zij hebben schrik aan gehouden te worden men vertelt ons als zij worden aanhouden en onderzoek hun zij worden opgesloten en gedurende den atace²⁵ worden zij in ronde voor de canon geplaceert mannen vrouwen met kinderen en ouderlingen alles moet buiten komen om een cirkel rondom hun te maken omdat er niet op hun zoude geschoten worden zij hebben met niemand medelijden er was zelfs een vrouw (in) zwanger toestand en van schrik baarde zij waar zij stond en zij moest daar maar blijven, en kind van 7 jaar was achter brood gegaan zij hielden het kind xxxx xxxx tegen en sloten het op gedurende 4 uren en dan lieten zij het sapeeren²⁶ thuis gekomen kreeg dat kind een beroerte door uitgestaan schrik en stierf des anderdaags. Elkeen die pazeert spreekt van moed en gevens tabac cigarettten een goede borrel en van alles. De burgers daar zijn goed en vriendelijk voor ons maar wij kunnen toch niet op ons gemak*

²⁵ atace: attaque of aanval

²⁶ sapeeren: escaperen of ontsnappen, vluchten

staan wij hebben een jemelle²⁷ van de portier van de fabriek waar wij op post en kunnen op verre afstand de vijand(e)lijk(e) schild wacht onderscheiden die daar weg en weer wandelt het is 7 uren en ik wordt afgelost zij brengen mij van alle kanten koffie en brood, wij moeten daar voorzichtig zijn want de wacht voor ons was dag voordien beschooten geworden en voor alle voorzichtigheid gingen wij ons verbergen in een hof van een kasteel waar wij alles goed konden gaande zien

Wij zaggen wel van tijd tot tijd over het water de L'ourthe een deusch wandelen maar wij waagde het niet op hem te schieten uit vrees om dat wij te kliene in getal en een uur verwijderd van de grootte wacht van overrompeld te worden het was een schoon warme dag en ging gelukkig voorbij en werd afgelost om 5 uren zonder ongevallen niet tegenstaande het onophoudend gebulder der canons en het fluiten der ballen in de lucht wij trokken met vreugde de bosschen door langs een moeilijke weg die feel rampte en zoo kwamen wij voorbij het Roode kruis die vol ligt met gewonde soldaten van ons en vijandelijk leger en in het gemeentehuis ziet men ook noch 7 Deutsche gevangen die gedurende dag gevangen genomen werden.

En op het kasteel gekomen leggen wij ons van langsten uit op ons zacht bed van strooi wat dat doet ons deugd want wij zijn natte van zweet van te gaan en te klemmen een uur daarna brengen zij onze soep en wordt bevel gegeven snachts op patrouilli te gaan waar ik weder bij was ik legte mij weder wat te rusten want ik weet dat ik dezen nacht weinig zal mogen liggen

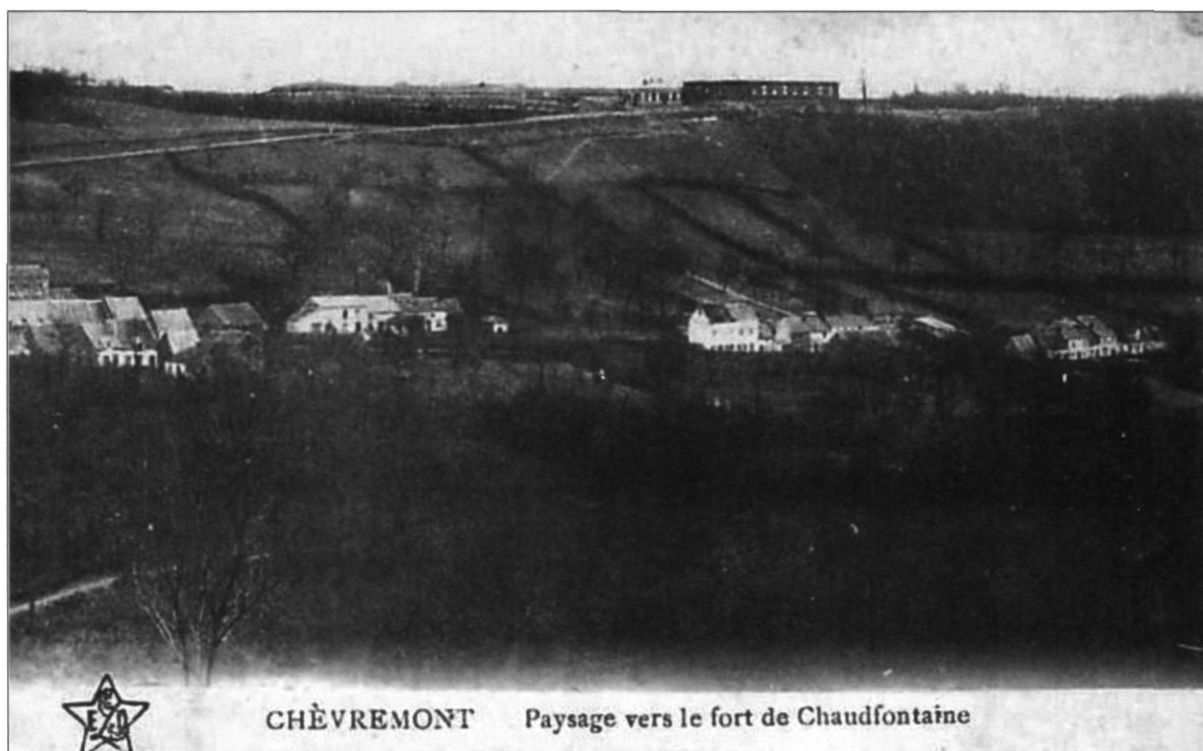
Nach(t) van Woensdag op Donderdag 13 Augst om 11 uren wordt ik gewekt het is weder de zelfde koperaal met wie ik wacht op trock en geeft mij het orde woord en ik gaat voor op langs de weg van Chaudfontain Vaux sur Chevrumont keert terug langs Embourg Souheid en komen terug op het kasteel om 2 uren half nacht van zweet en dood vermoeijt

Donderdag den 13 Augustus Het is 5 uren en wordt gewekt door het roepen van onze arme²⁸ het eenig verdrietig reveile altijd met het zelfde, stijf en strem van moeidheid staan wij op. Het canon buldert noch (h)efftiger dan ooit het fort van Embourg wordt gebombardert en ter zelfder tijd dat van Chaudfontaine ook het is een oorverdoofend druis alles darfert en beeft door den druck der canon overal ziet men obusen en schrapnels vliegen wij zitten in een slecht vel en zijn genood zaak ons te verschuilen op een weg in het bosch bij het park en daar maken wij meteen een abrie van alles wat men krijgen kunnen maar met eens hoort men het geronk van een vliegmaschine wij verbergen ons zoo goed mogelijk dat hij ons niet kan waar nemen en blijven daar zou heel mogelijk ons verschuilden om niet door de schrapnels getroffen te worden want langs alle kanten vallen er stukken gloeiende kizer in het bosch uit de lucht het is een akelig schouw spel allen luisteren met aandacht naar het gefluit der canon

²⁷ jemelle: jumelles of verrekijsker

²⁸ Alfons bedoeld hier waarschijnlijk: armée - leger

ballen om te onderscheiden in welke richting zij vliegen noch ziet men ook de uitwerking der bommen op de forten Chaudfontaine(e) (afb. 15) heeft voor het moment zijn aandeel al de obussen vliegen over het fort maar het vlieg machine geeft hen het punt en daar op vallen 3 tot 4 obussen op malkanderen op het fort en al zo(u) komt de eene charge naar de andere op het fort terecht en op eens zijn wij een grootte blok van het fort onzetten en daarna een grootte rookwolk die uit het fort slaat en daar mede is het gedaan met het fort maar in tusschen ziet men ook noch iets afvreeselijk.

Afb. 15. Het fort van Chaudfontaine gezien vanuit Vaux-sous-Chèvremont. De zware Duitse beschietingen van 13 augustus '14 konden ook gevolgd worden vanop fort Embourg.

Het fort van Embourg krijgt zijn deel men ziet hoe een schrapnel in een weide ontploft waar 5 minuten vroeger onze veld artillerie geplazeert was, en juist op tijd vertrokken waren wij zaggen de vlucht der koeien hoe hoog dat het gras en aarde in de lucht vloog en welke verwoestingen hij aan bracht, toen met eens onze commandant Ghislain aan kwam die thans met ons (s)prak en zeide dat wij in een muis val zatten en dat wij moesten courage nemen dat men ging trachten er uit te geraken en dat wij al ~~sedert 12 dagen dat wij in E~~ 12 dagen in Embourg waren en dat wij seder 6 dagen moesten weg zijn wij zullen ons hier noch wat verbergen en thans zal men trachten ~~thans zal men vertrekken lang(s)~~ Val St Lambert te bereiken om alzo bij het veld legger te komen maar men moest ~~twee patrouillen~~ drie patrouillen uitzenden dewelke ik er weder bij was en in plaats van de coperaal het was een serjent die mede ging op ronde wij trokken op weg naar Chénée een weg dat ik al goed kent maar dat ik toch niet veel betrouwde daar men lans alle kanten konden aangevallen worden wij zetten ons op weg, maar als wij een half uur gegaan hadden kwamen wij drie

canoniers tegen die zeiden het is te laat mijn jongens wij zijn moeten vluchten van fort Chaudfontaine het fort is gesprongen het was voor ons slecht nieuws dat te horen maar wij konden dat goed gelooven daar wij er veel van gezien hadden, wij bleven daar niet lang staan klappen en wij gingen onze weg voort en hwa men van de eene post en ba(ri)cade op de andere en als zoo voort tot Chénee op de kruisweg van Souheid gekomen maakte de burgers teken dat wij moesten terug trekken en op eens gingen er twee deutsche de straat over zonder ons te zien wij namen den andere weg en gingen inlichtingen vragen bij een boer waar wij goed ontvangen werden wij kregen fruit melk cigarren eten als men wilde maar dat weigerden (we) en elk een gourde wijn daar vernamen wij als dat de vijand daags voordien ook geweest waaren om alles te onderzoeken zij hadden alles doorloopen het kasteel van kelder tot zolder van stal tot kot alles afzoeken met de revolver in de hand maar deden geen schade aan de bevolking het was een kasteel met een schoone boerderij als wij dat al vernomen hadden gingen wij voort maar nauwelijks door de weide op straat gekomen hoorde men ineens schieten men wist niet wat er gebeurde en zagen niemand maar wij vernamen en zagen het meteens, het waren de Deutsche die op een schildwacht schoot maar zij konden hem niet treffen en alles werd dan weder stil en wij gingen voort tot bij de eerste schildwacht waar ik daags te vooren op post stond de man was tevreden ons te zien en wij werden aangesproken door de portier van de fabriek die ons elk een borrel betaalde in een café daar ~~bij terwijl wij daar een~~ wij bleven een minute of 5 en maakte gereed schap om voort te gaan ik moest weder vooren op maar nauwelijks 4 stappen op straat gegeven of paf paf zij schoten met 3 of 4 tegelijke tijd op mij de kogelslagen al fluitend langs mijn hoofd en voeten de ballen kwamen terecht op de cassei steenen en van daar de muur op ~~het~~ een bal ~~vlogen~~ kwam geen 20 cm van mijn voet terecht het was gelijk bloem die uit de steenen kwam ik sprong van schrik op en liep den hoek waar een soldaat kameraad hem in inderlaag gelegd had hij lag plaat om te schieten en ik moest mij tusschen zijn beenen zetten om ook terug te kunnen dat alles gedurde maar een oogenblik ~~thoen~~ alles wij een schot geschoten hadden zaggen wij om en wij waren maar ons getweeen wij sprongen op en liepen wat weder verder maar paf paf en lieppen voort maar verre konde daar niet loopen ik zag daar een deur toedoen maar ik liep hem met volle vlucht in, dat de deur uit zijn slot sprong ik zag daar binnen noch drie soldaten staan het waren zij die voor mij binnen gaan waren. De heer van het huis wilde ons in de kelder verbergen maar ik hield daar niet veel van ik vluchte langs de hof weg met een kameraad de anderen bleven daar met een canonnier die hem daar in burgers zette om al zoo weg te kunnen wij liepen als alle kanten rond door de menschen hunne achterhof de ene haag over de andere te springend wij werden het stekken der doornen niet gewaar en geen een haag te men konde overal over de moed helpte ons er over daar wij het wel wisten dat daar blijven gevaarlijk was voor ons moesten wij ons spoeden om te kunnen bij de kleine post te komen de vijand schoot nog altijd

~~aehters~~ maar wij konden malkanderen niet zien ~~op~~ noch altijd op de vlucht over bloem ~~en~~ groenten en haagen op eens viel mijn kameraad die met mij met armen en voeten in de lucht ik dacht dat hij getroffen was daar hij op mij riep ik sprong weder tot bij hem en tot mijn grootte vreugde zag ik hem opstaan hij was blijven ~~apperen~~ aan de haag met zijn kapote²⁹ en alzoo op zijn rug gesmeten werd hij zegde mij dat het niets was en wij gingen weder voort met onze vlucht aan de post gekomen zaggen wij dat zij allen overhoop liepen een hoop zich waaren achter hunne coperaal toen ik hem ontmoette in een gemak waar hij ~~hem~~ bezig was met hem te verkleeden hij wilde mij ook burgerkleederen geven maar ik weigerde zijn aanbodt, toen met eens de jergant kwam geloopt die met mij op patrouille was en niemand wist wat er ging gebeuren raad hij ons aan ~~in~~ een kleine loop daar te blijven terwijl hij de compagnie zauwde gaan verwittigen wij gingen in een klieen loopgrachtje van 2 man zitten nevens de straat, in afwachting tot dat zij ~~het ongeluk~~ de moed zouden hebben af te komen wij bleven daar een minut of 10 staan waar toen meteens de compagnie af kwam zij waren moeten vluchten van Embourg in alle richtingen viellen er schrapnellen in het dorp op het kasteel in het bosch tot zelfs op de cour waar de soep stond te koken het was onmogelijk daar nog te blijven allen moesten daar de vlucht nemen wilden zij niet nutteloose slachtoffer worden, en alzoo waren zij door het bosch langs heuvelen en dalen tot bij de kleine post gekomen aan Souheid tot bij een muur waar wij in het loopgrachtje laggen daar beraadslaagde de commandant noch eens wat er met ons te doen stond en hij vond het beslist langs de L'ourthe tot bij Tilf (afb. 16) te gaan en thans over het water te zetten...

Afb. 16. Stafkaart (editie 1909) van het gebied ten oosten van de Ourthe. Bovenaan het dorp Embourg, rechts het fort Embourg, onderaan het dorpje Til(l)f.

²⁹ kapote: soldatenoverjas

...toen kwam de compagnie van achter de muur de straat op toen met eens op mij schootten weer het zand vloog in mijn aangezicht en het stoffe draaide rond het gaat van de bal die in de aarde maakte 20 citemeter te leeg of ik werd getroffen ik zag an(g)stens voor mij en zag daar drie deutsche staan die met volle charge op ons begon te schieden zij waren met verschijndene want zij sprongen de eene na de andere van achter de muur om naar het afgelost schot zich terug te trekken toen ik met mijn kameraad terug schoot was onze compagnie gevlucht in dat bosch waar zij uit gekomen waren maar met het geluk van niet een erg gekwets te worden er waren er wel bij waar de ballen dicht gepazeert hadden, want een bal was door een gembieere³⁰ geboord zonder het vleesch van de soldaat te treffen een ander werd zijn geweer aan stuk uit zijn hand geschooten een ander een bal door zijn gemelle³¹ en zou van al te lange om op te schrijffen en dat gedurende maar een second, maar de vijand houde niet op naar het loopgrachtje te schieten waar wij met twee in zatten maar wij antwoorden ook dapper wij waren ook niet zonder moed toen wij een schot gelost hadden met eens een hachelijke kreet orde het moest verzekerd een der vijand zijn die gekwest werd want hun geschut verzwakte, maar in dat geval werd er noch van een ander kant geschoten het was van op de brug langs waar de campagne had willen passeren het was mijn mede maat die het eerste bemerkte en daar het in de richting naar mij kwam hadden zij het gemakkelijk mij in de zijde te treffen ik zach er een staan legde goed mijn geweer gedrukte op de aarde van mijn schuilplaats en zoo schot ik op hem en met een bal zag ik hem tegen de witte leuning van de brug vallen waar hij bleef liggen, die klien ~~attae~~ aanraakking geduurde een kwartier toen alles stil viel, wij wisten thans niet wat wij moesten aanvangen onze compagnie was gevlucht en wij wisten niet naar waar en met een voorsprong van een kwartier en wij kwamen voorzichtig uit deze put die ons zoo goed tegen de vallen der vijand beschermd had, wij werden geestdriftig door de baas van de café wiens banken en tafels door schotten waren ontvangen en eene oude vrouw kwam buiten met een flesch jenever en een borrel maar zij kon geen glas vol krijgen zou beefde de vrouw van schrik maar de man kon niet zwijgen zoo was hij tevreden over ons dat wij ons zoo moedig gedragen hadden en met de armen in de lucht liep hij naar de commandant van een compagnie [8L] die daar ~~h~~ aankwam om lof over ons te spreken wij vertellen het geen er voor gevallen was en hij vroeg ons als wij noch de moed hadden om weder in het loopgrachtje te gaan en met een wip zaten wij er weer in zonder op iets te denken de commander was zeer tevreden over ons en terwijl de compagnie passeerde schotten wij van tijd tot tijd een bal in de richting van de vijand om de compagnie te beschermen als dan alles gepaseert was en allen ver weg waren k(w)amen wij ~~er~~ uit de put en gingen ook aan het lopen om bij de compagnie te komen maar dat was voor ons moeilijk daar de straat dik bezaait waren met alle soorten van toebehoorenden zoals

³⁰ gembieere: jambières of beenstukken

³¹ gamelle: gamel of eetketeltje

ranzelt³² centurons³³ cartouché en cartoussen bassase³⁴ goerden³⁵ brood boter polieser(e) mutsen chacous³⁶ pak bajonetten gamellen schoennen vesten capotten ondergoed broeken enzoo. Velos die geheel aan stuk gestaemt waren en een had ik bek op dat was iets voor mijn vlucht en liet dat niet liggen uit vrees dat de vijand er mede gemakkelijk zouwde inhallen ik nam hem op maar tot mijn grootste spijt ik kende het werk van dat machine niet ik begon er mede te lopen nu een kraan open te zetten dan een ander een ander sleuter open maar dat alles was geen avance ik moest tot mijn grootste spijt alles opgeven maar ik liet hem in plan niet...

Afb. 17. Foto van het motortype in gebruik bij het Belgisch leger anno 1914. Tijdens het Duits offensief van 13 augustus wou Alfons uit handen blijven van de Duitsers en wou wegvluchten met een achtergelaten motor, maar hij kende helaas de werking van het toestel niet... dan maar te voet vluchten met de motor aan de hand...

...ik liep er noch maar altijd mede voort tot dat ik afgemat was van te lopen en te stooten tot bij de laatste campagne die ons gepasseert had was de commandens lachte en zeide iets van mij maar ik verstoont hem niet ik zie hem dat ik niet konde er mede rijden en als dat ik het niet liet liggen uit vrees dat hij in de handen van den vijand zoude gevallen zijn en dat hij daar mede gemaklijk ons zouwde in allen ik vroeg ~~aan hem~~ als er niemand konde mede rijden maar niemand sprak en ik bleve met dat machien geplaacht ik vroeg thans aan de

³² ranzelt: ranzel

³³ centurons: riemen

³⁴ bassase: plunjezak

³⁵ goerden: veldfles

³⁶ chacous: sjako – een hoge klephoed van vilt en leer, door militairen gedragen

burgers als zij hem wilde hebben maar niemand dorst hem aanveerden uit vrees voor den Deutsch ~~en ik~~ ik konde hem ook niet meer blijven stooten ik was afgemat ik konde bijna niet meer weg van moeiheid en thans besloot ik hem in het water te smijten maar dat was mij te vreed zou een schoen groot nieuwe machi(en) in water te smijten en verberg hem en een hof tusschen een hooge haag en een hoop mest die daar lag het deede mij spijt maar er was toch niets aan te doen ik kreeg van eene vrouw een limonade om mij te verfrisschen en dronk thans wat wijn uit mijn gourde en als dan met nieuwe moed naar ~~de~~ mijnne campagnie die noch een kilometer voor mij was ik ging noch met een vlugge treed en zoo kwam ik bij mijn campagnie en intusschen waren wij bij een ~~waterval~~ gekom(en) kasteel gekomen de jergent majoor wetende als dat ik bij het zeewezen was deet mij met hem meede gaan naar dat kasteel wij vroegen dan een boot kregen dat en zette hem in water thans had ik een ander last ik moest met die boot het volk overzetten dat was ook nog geen ge-makkelijk werk het was een lompe boot en stroom opwaars dat was niet een speeldigen maar affin het ging toch ik vaarde altijd van de eene kant naar den anderen ~~in de~~ en altijd voorwaars gaande het was een gevaarlijk spel wat het volk was ongeduldig en daar het maar langs ging en van zoo de boot bij ~~kwam~~ den oever kwam wilden zij allen gelijk in de boot springen welke de boot dreigde water te scheppen en om te slaan en zoo was hetzelfde bij het uitstappen en als zoo duurde het een uur eer men met 100 man over was, men kwam alzo bij een water val bij Thilf en daar deed de commandant den overschot er over gaan dat was een grootte last van mij ontslegen want ik was nat van zweet de zon brande in de lucht en elk ging met een kloek moedt door het water mits dat er twee aan de waterval vielen en gelukkig konde gered worden en er van af kwam met een natte pak...

Het Velddagboek – deel 2: zakboekje met zwarte slappe kافت

... dat was voor hun niet veel slechter want de anderen waren ook nat tot aan de buik ~~wat verder~~ over het water gekomen vluchten wij allen in het ~~water~~ bosch Boncelles in. Er waren ook veele van onze makkers achter gebleven en verscheidene in burgers verkleed om gemakkelijker te kunnen vluchten. Wij klom(m)en het bosch op en wij hadden wel 2 uren noodig om het bosch op te klemmen en alles moest men noch weg werpen wat wij noch te veel bij ons hadden daar de kleinne boomjes te dicht bewassen waren. Hier en daar zag men eene die moest achter blijven door vermoeienis afgemat en genoodzaakt waren wat rust te nemen. Wij waren eindelijk op de top gekomen en daar kregen wij allen 2 uren rust het deed ons goed want wij konden dat niet blijven uithouden want zoo een bosch is niet gemakkelijk te doorkruisen omdat hij te stiel was en te dik bewassen met kleinne boomen.

~~Terwijl~~ gedurende de rust lag ik uitgestrekt bij die 7 krijgsgevang(en) waarmede ik in gesprek kwam wij konden hun goed verstaan en zij spraken van den oorlog

voor hun vertrek dat zij dat niet wist(en) tegen de Belgen te moeten vechten het was hun gezegd geweest als dat zij vrij door Belgie mocht passeren zij waren blij krijgsgevangen te zijn bij ons want zij werden ~~beter~~ goed behandeld en dachten alzo hun leven te sparen daar zij ook allen getrouwd en vader van kinderen waren zij hadden schrik van de kogels zij zeiden als dat de belgen goede schutters waren dat wij altijd het hoofd of de borst treffen en dat zij maar de beenen troffen wij vertelden ook de gruweldaden der deutsche gepleegd aan de burgers vrouwen en kinderen en van de plunderingen en brandstichtingen zij spraken er hunne verontschuldiging over en begon en te weenen wij spraken daar niet meer van en in tusschen was onze rust tijd verlopen wij gaven hen elk een cigar ~~ont~~staken hem aan en wij waren op weg ~~maa~~ noch een einde pl(a)at door het bosch gegaan zag ik daar een afschuwelijke tablou³⁷ afvreeslijk om te zien het waren plaat geloopt graan velden met bloed vlekken met bloed vlekken overdekt stukken van kleeren wapens en aller ande ~~klederen~~ noodige hebben loopgrachten vol bekleet met bloed grootte plaatsen met boomen plat afgebrand en het eenige waar mijn gemoed vol kwam was bij het pauzeeren van een begraafplaats (afb. 18) dat met een perk rond om afgezet was en waar in het bloed door de aarde perste allen paszeerde deze afschuwelijk plaats met tranen in de oogen zonder een woord te spreken op de plaats waar vrienden zelfs broeder als slachtoffers laggen...

Afb. 18. Om een doorbraak van de Duitsers aan de Ourthe te voorkomen werd in de nacht van 5 op 6 augustus zwaar slag geleverd nabij Boncelles. De gesneuvelde soldaten werden ter plaatse begraven. Alfons en zijn makkers passeerden op 13 augustus de begraafplaats...

³⁷ tablou: tableau of tafereel

en zoo marcheerde wij langs Boncelles Jvot Ramet³⁸ waar alles verlaaten was door mensch dier zelf de vogelen waren gevlucht alles was de prooi (van) de ballen geworden al de huizen waren ~~plaat~~ door geschoten en afgebrand hier zag men een huis met de voorgevel af dan een ~~huis~~ gansch pla(a)t wat verder dan een het bovensse gedeelte ~~haf~~ en zoo was er geen een huis die noch geheel was ~~hallen~~ waren ~~tenieten~~ in een puinhoop hergevallen met meubelen en al

Nacht van Donderd op Vrijdag 14 Augustus in tusschen was het avond geworden en komen aan de ~~brug aan~~ spoorweg brug bij Val St Lambert maar ~~de~~ ~~deutsche artillerie stond wij gingen daar de koolput van Jvot en gingen de brug~~ de brug was gansch geblokeerd twee trein laggen er op ~~ge xxx~~ ontspoort er was met moeite plaats om een man gebuckt door te laten ~~alle~~ verscheidene wagons waren om gevallen en een Locomotive stont recht met zijn voor einde op een anderen wagon alle wagons waren aan stukken gesto(t)ten die op de brug stonden tot zelfs het voet pad der brug was afgebroken (h)et gedu(u)rde een ruime tijd waanneer wij gepaseert waaren wij gingen thans ~~langs~~ door de koolput van Ivot³⁹ om door de deutsche artillerie niet bemerkt te worden die aan den ander kant van t'water stond wij gingen thans door het veld in de richting van Flémalle⁴⁰, Holligne⁴¹ Grace Berleur⁴² en eindelijk kwamen Awans Bierset aan met eene marsch van 75 kilometers zonder de omwegen wij hadden onge-makkelijke weg(g)en te paseeren en zelf om de vijandelijke schildwachten te vermeiden moest men door het veld langs de hoven door de huizen de straat over en weder door de huize(n) het veld in gaan en zoo kwam men er om 3 uren aan ~~het xxx~~ wij ~~tijd~~ waren allen tevreden te mogen rusten want dat was een vermoeijlijke reis geweest en dat alles zonder eten wij hadden wel een half broodtje ontvangen smorgens maar dat was noch niet genoeg voor een vogel ~~en~~ ~~daarbij het was slecht het was brood die gebakken die wij~~ wij leggen ons t(a)hans te rusten op wat strooi gelijk de verkens en sliepen dadelijk in

dag van vrijdag 14 Augustus 1914 De zon stond al hoog in de lucht toen wanneer wij geweekt werden wij wasschen ons goed het lijf en de voeten en verscheidenen moesten une voeten vermaken daar er al veele waren die hunne voeten ~~ge~~ voor de grootte buiten gewoone march gekw(etst) waren om 9 uren kwam er een Deutsch vlieg machine boven het dorp op zoek achter ons wij moesten ons verbergen en als dat voorbij was veranderde wij van pachthove aan de andere kant van dorp om 2 uren kregen wij wat soep en een rasoen⁴³ vleesch het welke ons deugd deed want wij hadden van de morgen voordien niets meer gekregen en brood was er niet te krijgen daar in het dorp er niet op

³⁸ Jvot Ramet: Ivoz Ramet

³⁹ Ivot: Ivoz

⁴⁰ Flémalle: ligt ten westen van Luik, ten noorden van de Maas

⁴¹ Holligne: moet zijn Hollogne (of Grâce-Hollogne), ligt ten noorden van Flémalle

⁴² Grace Berleur: Grâce-Berleur, heden een deelgemeente van Grâce-Hollogne

⁴³ rasoen: rantsoen

gereken(d) had de dag ging goed voorbij maar s'middags ging men de wacht aflossen en ik was er weder bij wij gingen in rang naar het gemeentehuis (afb. 19) om van daar onze post op gezeg(d) te worden wij gingen na(ar) onze post maar en werden geplaaseert juist tegenover de vijand op een korte afstand nauwelijks stonden wij daar er werd op ons geschoten ...

Afb. 19. Het gemeentehuis van Awans gelegen aan het gemeenteplein. Op 14 augustus 1914 kreeg Alfons hier de instructies naar welke post hij zich moest begeven. Hij kreeg een plaats toegewezen op korte afstand van de Duitsers waar hij onder vuur werd genomen...

...wij trokken ons een 100 meters achteruit en verdookten ons achter een heuvel waar wij goed de vijand zag(en) aankommen maar wij waren er op ons gemak niet want wij waren van ~~het fort~~ Embourg gevluht om weder in het bombardement te komen want de vijand viel het fort van Loncin aan het was wederom hetzelfde gebulder zoo als voorige dagen het werdt avond en men werd een buitengewoone gefluit gewaar het was de vijand die naderde ~~en om 8 uren~~ zij kwamen zij ons af (h)a(l)len maar (h)ier was een schildwacht weg waar naar toe wist men niet het was 8 uren des avond en de commandant gaf ons bevel te vertrekken wij verlieten het dorp en liet de 7 deutsche krijgsgevangene achter waar wij ze in het gemeente opslooten zij hadden zoo gaarne met ons mede gevluht maar zij mochten niet en er begonnen te weenen

nacht van vrijdag op zaterdag 15e Augustus het was 9 uren s avonds als wij Awans Bierset achter de rug hadden en op weg waren in de richting van Huy wij kwamen terug tegen het fort van Hallogne⁴⁴ (afb. 20) waar de commandant voorop het fort ging met een soldaat om te gaan verwittigen dat wij in aftocht

⁴⁴ Hallogne: te lezen als "Holloigne"

waren en dat wij langs daar gingen pazeeren de commandant zond de man weg om te laten weten dat wij mochten vooruit komen maar wat later kwam die commandant zelf bij onze commandanten vroeg waarom wij niet voort kwamen dat hij toch een man gezonden had wij hadden niemand gezien en de man was weg naar waar weet men niet wij passeerenden voor het fort toen met eens op ons onverwachts de twee coupols afgingen er was geen man die van verschot noch recht op zijn beenen stond...

Afb. 20. Recente luchtfoto van het Fort Hollogne. De ronde openingen zijn de plaatsen waar het geschut stond opgesteld. Grote stalen koepels overdekten de openingen. Op het moment dat Alfons en zijn kameraden het fort passeerden gingen twee "coupols" de lucht in...

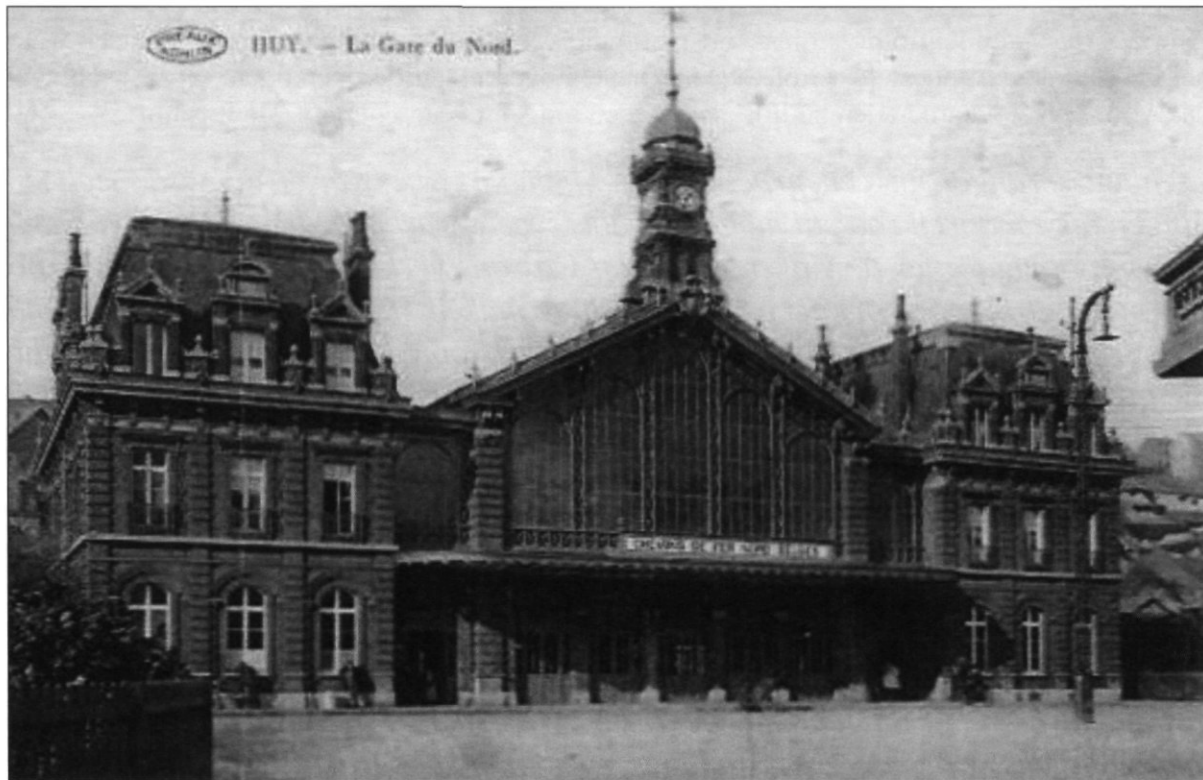
... allen sprongen in een gracht dicht bij maar wij waren gauw er stelt en gingen onze maarch zoo stil mogelijk voort veele waren er die goesting hadden een pijp of cigarettes te rooken maar dat was ons verboden en wij moesten zoo stil mogelijk klappen om geen law gerucht te maken het was 2 uren gewordend toen wij op een(s) moesten ophouden het was voor een vijand lijkke patrouille die op een korte afstand voor bij reed hij bemerkte ons niet en alzo hadden wij onze weg voort gezet Flemallen⁴⁵ Mon Croteux⁴⁶ Horion Hozémont en tot bij Haneffe gekomen ~~kwamen wij voor de~~ werden er voor de 1st ma(a)l door de vijand op ons geschoten zonder er een van ons te blesseeren en was in tusschen dag geworden.

Zaterdag den 15 A het was een goede aangename morgen en uiterst goed weder om te marcheeren en wij kwamen noch eenige soldaten tegen die uit een geslegen waren zij gingen mee met onze wij kwamen op de weg naar Verlaine toen wij thans door een groep hulanen overrompeld werden zij schoten op ons en gingen op de vlucht maar zonder ons te treffen wij schoten terug met een

⁴⁵ Flemallen: Flémalle, ten westen van Luik

⁴⁶ Mon Croteux: ?

goede uitslag wij doodden 8 paarden 1 man 1 gewond en naamen 2 krijgs gevangene zij waren teneer slagen als zij bij ons kwamen en waren verlegen als dat wij ze zouden doodden maar tot hunne verbaasing als zij dat vernomen als dat er geen kwaad aan hun zoude ~~berook~~ gedaan worden zij vroegen wat te eten en te drinken maar de meeste waren zonder eten maar men vond toch wat brood om het hij te geven zij waren tevreden met dat stuk droog brood en water en bedankte ons vriendelijk wij kwamen op het dorp en kregen daar 3 uren rust wij zochten met spoed achter brood om te eeten maar er was niets te vinden alles was in een hoogwenk weg en het dorp was le(e)g van brood en koeken wij deden spoedig onze schoenen af maar ik hachte mij gelukkig toen ik daar verscheidene voeten zag met blazen en zelf met bloed overdekt hetgeen veel pijn deed er waren zelfs die hunne voeten op de grond niet meer durfde zetten wij waren daar bijna een uur toen er met eens alarm geroepen werd wij trokken spoedig onze schoenen aan en op weg want het was tijd dat wij weg waren want ~~zij~~ de vijand kwam op ons af wij gingen op weg naar Huy en daar gekomen moest de commantenten zich beraadslagen langs waar men moest optrekken men kon niet het veld leg(g)er vinden en ~~de commandent~~ de bruggen waren gesprongen. Maar men wierd verrast voor twee vijand(e)lijk(e) schildwachten die op onz schot(en) en vluchte men schot terug en ~~dode de paarden~~ dat paarden en ruiter er gronde plofte en van daar ging men door ~~door~~ Huy tot aan de statie... (afb. 21)

Afb. 21. Het noordstation van Huy waar Alfons en de andere soldaten op 15 augustus de trein nemen naar Namen. Op de valreep, want twintig minuten na hun vertrek valt het stadje in Duitse handen.

....de trein was juist weg thoen en moest wachten en daar de commanden vroeg twee mannen die machinist of stoker was zij staaken en trien in beweging en wij vertrokken maar wij waren noch geen 20 minuten vertrokken of Huy was rondom bezet met Deutsche maar wij waren toch weg wij waren zeer tevreden op de trein te zitten want wij hadden fel gegaan met een lepel soep stukje vleesch en een half broodje wij hadden wat brood fruit en drinken gekregen langs de weg van de liefdadige menschen iets dat ook te veel was om zien dat was een soldaat zijne ouders vrouw en kind zag en hij moest vooruit maar zijn kind een lief meisje wilde van zijn vader niet schijden en kwam mede geloopt tot aan de statie waar genoodzaakt was achter te blijven wij kwamen gelukkig te Namen aan met honderden kwamen zij met ons spreken over den oorlog wij dachten dat het daar feest was alles was bevlagt en geestdriftig en de menschen dachten niet aan de gevolgen van den oorlog zij dachtendat de vijand in Namen niet zouwde door breken daar het te strek versterkt was maar zij kende de lijsten voor hem noch niet wij gingen gelogereeren in een klooster van broeders ~~waar wij goed waren~~ op het Justice Paleis (afb. 22) waar wij goed ~~geslapen~~ ontvangen waren...

Afb. 22. De binnenkoer van het gerechtshof in Namen. Het gebouw werd enkele dagen ter beschikking gesteld voor de soldaten die konden ontkomen uit o.a. Fort Embourg.

...wij kregen daar bier en ~~kregen~~ uit de keuken van de cannoniers die daar ook gelogeerd waren een goede gamile pattatten die ons deugd deed want in 2 dagen hadden wij niet veel te ~~keten~~ gehad en patatten hadden wij noch niet gezien van al de tijd dat de oorlog duurde daarna ging wij ons gaan wasschen want dat hadden wij ook nodig want het was een goede lafenis voor ons

intusschen was het avond geworden en gingen te rusten voor de eerste moeite op een strooi zak en daar mocht men op ons gemak onze schoenen aftrekken en er zonder slapen en men werd noch was vertelt over de aanslag van Namen door de Deuts met bommen te werpen dezelfde dag op de statie zonder ongeval te treuren en met weinige schade en al klappende en de gazette lezende viel men algauw in slaap.

Nacht van zaterdag op zondag 16 Aug de nacht passeerde zond(er) dat men gewekt werd en sliepen maar gerust door zonder gewekt te worden.

zondag den 16 augustus Wij sliepen tot 7 uren smorgens en daar het zondag was moch(t) men gansche dag gaan wandelen ik ging een bezoek aan de stad brengen en gingen alle kanten van de stad afzien men moest zich allen laten scheren en haar kort snijden maar daar werd niet veel gevolg aan gegeven om 8 uur slapen.

Nacht van zondag op maandag den 17 aug de nacht was aangenaam en wij sliepen weder gerust zonder een gedacht te maken en om onze schade in te hal(l)en

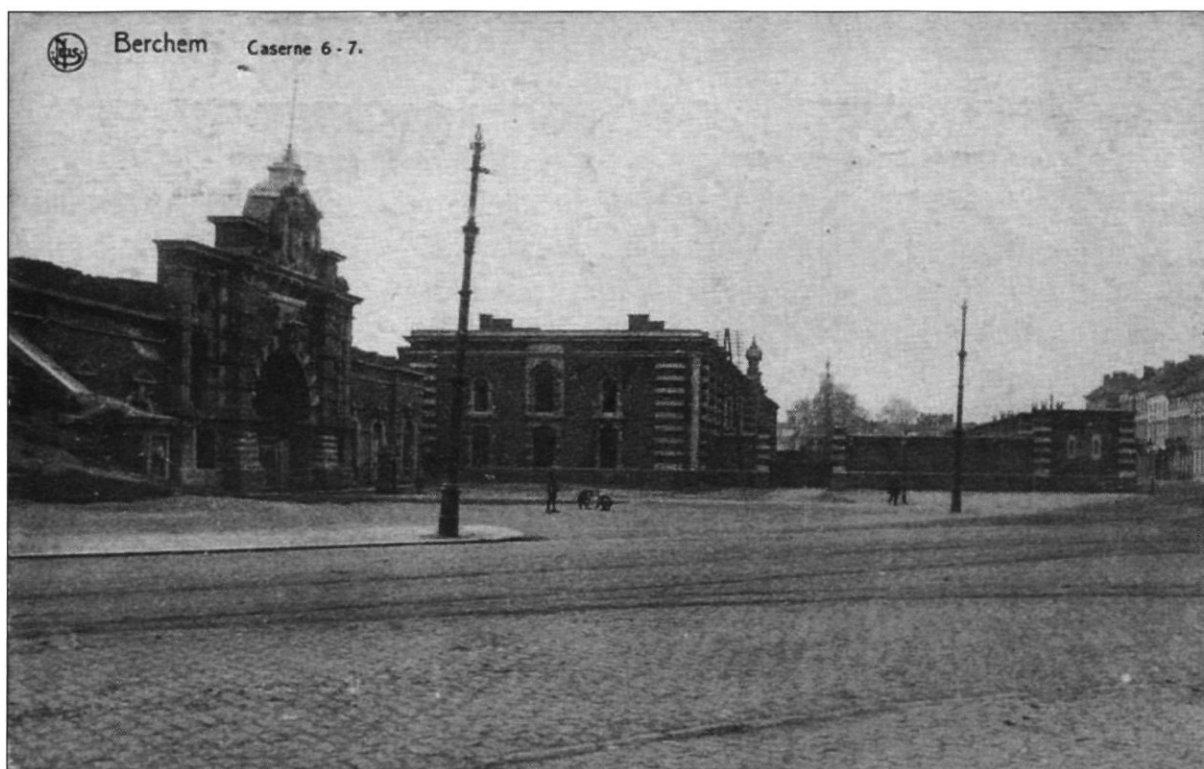
Maandag 17 Augustus de reveille werd geblazen geblazen en het was 5 uren wij kregen ~~soep~~ brood en vleesch in overvloed en wij hadden smakkelijk ons brood op om 5½ uren vertrokken wij van onze kantonnement en bega(ga)ven ons op weg naar de statie om de trien te nemen voor Antwerpen wij passeerden langs Mouster, Jemeppe sur sambre, Auvalais, Tamines, Diseau, Farcienne Lecampinaire, Chatelet, Chatelineau, Cronillet, Charleroi, Marchienne Est en au Pont Roux, La Chaussée, Luttre, Bais de Nivelles, Nivelles, Boulers, Erezée, Illers, Braine l'Alleud, Waterloo, Linkenbeek Whell Stalle, Fourchs Orts, Forest, Cureghem, Bruxelles-Ouest, Koekelberg, Schaerbeek, Vilvoorde, Weerde, Meuzen, Mechelen, Waterloo, Contich, Mortsel en Berghem wij waren om 6 uren de trein opgestapt en om 12.20 kwamen wij aan wij hadden een grootte omweg moeten maken daar de ~~xxx~~ de goede weg door de deutsche bezet was wij gingen naar de cazerne 6-7⁴⁷ (afb. 23) en van daar naar een depot van de tram⁴⁸ (afb. 24) wij waren daar goed geleeget ik moes(t) daar de keuken ~~helpen~~ doen maar dat ging mij niet ik ging liefs op zoek naar mijn broeder Louis en mijn kozijs Alfons en Albert maar kon niemand vinden niet tegen staande ~~wij~~ ik langs alle kanten vroeg

Nacht van Maandag op Dinsdag 18 Augustus de nacht paseerde goed ~~zonder~~ maar moesten van tijd tot tijd onze bed op rollen om de rijtuigen te laten passeren

⁴⁷ cazerne 6-7: kazerne 6-7 werd genoemd naar de hoek van de fronten 6 en 7 (van de Stelling Antwerpen).

Tussen de Leopoldpoort (Intra-Muros) en de Louisapoort (Extra-Muros) bevondt zich batterij en kazerne 6/7

⁴⁸ depot van de tram: lag aan de Draakplaats (Place du Dragon) op de wijk Zurenborg.

Afb. 23. Kazerne 6-7, werd genaamd naar de fronten 6 en 7 van de Stelling Antwerpen (Brialmont-Stelling) en lag tussen de Louisapoort en de Leopoldpoort (Borgerhout). Heden te situeren aan de Plantin en Moretuslei ter hoogte van de Binnensingel.

Afb. 24. De Draakplaats en de Lange Altaarstraat op de wijk Zurenborg. Het gebouw centraal in beeld is het tramdepot, waar Alfons en de andere soldaten sliepen na hun evacuatie uit Namen.

Dinsdag den 18 Oust om 5 uren werd de reveil geblazen wij krijgen ons brood koffe en vleesch voor de gansche dag en om 7 uren vertrokken wij naar Borstbeek daar gekomen in de loopgrachten krijgen wij wat rust en maakte onze soep verdig maar later kregen wij bericht naar Berchem terug te keren er werden 2 tonnen bier en appel uitgedeeld gekregen door een dame en van daar vertrokken wij op weg naar Berghem waar wij om 5 uren aan kwamen in de Kazerne om 6 uren mochten wij uitgaan waar ik thans weder op zoek ging om mijn familieleden te vinden maar onmogelijk en om 8 uren moesten wij binnen zijn - 1ste brief

Nacht van den Dinsdag op woensdag den 19 August. wij leggen ons om 9 uren te rusten maar slapen gauw in door de moeienis ontstaan van onze vorige march.

Woensdag den 19 Augst Om 6 uren wordt men gewekt men wascht zich en eete smakelijk met het ontvangen eeten om 10 uren spectie van het geweer en 's namiddags oefeninge(n) in de ramparen⁴⁹ het geen ons doet denken aan ons vroeger service De avons mag er niemand uitgaan gansche devisie is gestraft

Den Donderdag 20 ~~Augustus en Vrijdag de 21 Oug.~~ nog altijd het zelfde diens gelijk vroeger ik

Vrijdag (21) moet men de wacht optrekken aan de police wij zijn met 6 man en 1 kaporaal de wacht om 5 uren trekken wij op niemand mag men door laten hetgeen geen gemak bij brengt allen willen door de poort vluchten en dro(o)m(m)en de grote ijzer poort over

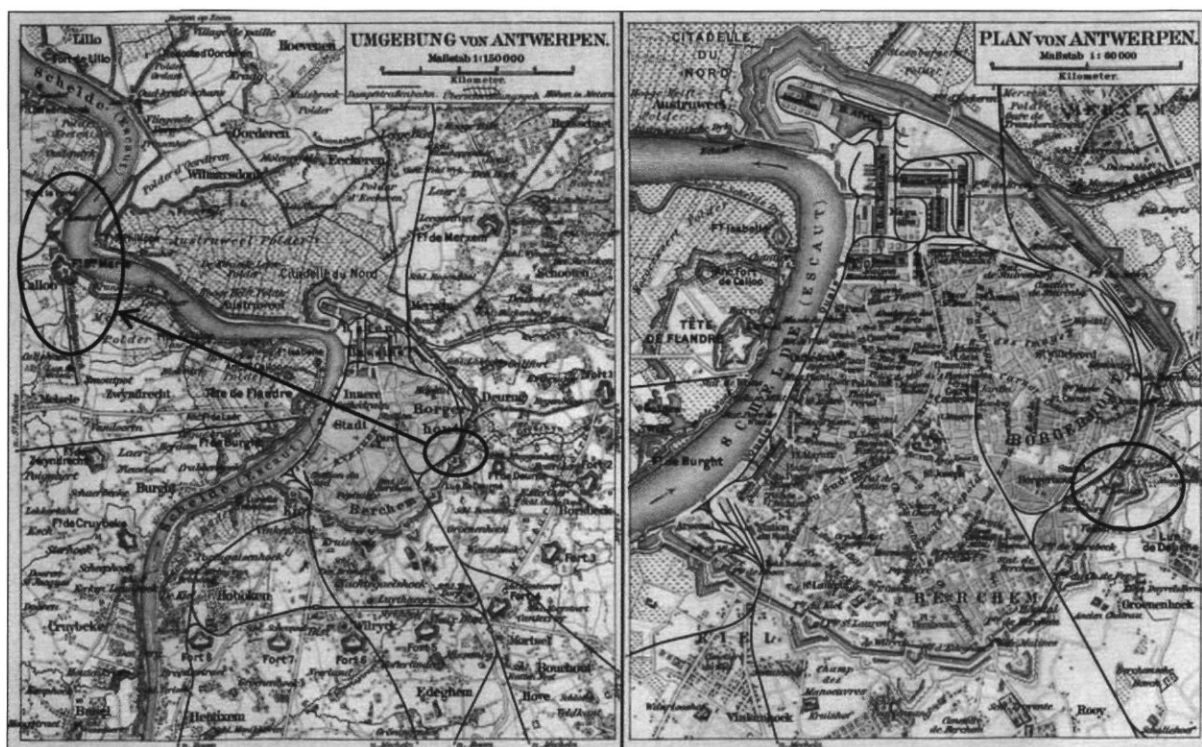
Nacht van Vrijdag 21 Zaterdag 22 De nacht is aangenaam en passeer(t) rap wij ontvangen van de burgers die passeeren een goede borrel jenever en een lekker cigar en alzoo is onze wacht rap om

Zaterdag den 22 Aoust Der wiel wij op wacht voor de poort staan worden er kleergoed uitgedeeld in de kazerne maar wij ontvangen niet om een uur wordt men gekomandeer om te vertrekken naar Calloo (afb. 25) wij worden de wacht afgeloest 3de ligne die daar ook licht en om 1½ uren gaan wij door Antwerpen naar Steen waar wij over de maalboot Pieter De Coning gaan om op een ander boot ~~te passeer~~ plaats te nemen om naar Calloo te varen onder weg ontmoeten we verschillende schepen van alle soort waaronde(r) de maalboot Jan Breidel en Ville de Liège het is een plezier reisje wij pazeeren ook het fort de Perle⁵⁰ en fort Marie⁵¹ die met de monden van canon over de schelde wackt wij ontschepen aan het fort Marie (afb. 26) en begeven ons naar Calloo...

⁴⁹ ramperen: rempart of wallen

⁵⁰ fort de Perle: "Fort La Perle" of "Fort De Perel 3", gelegen aan de Scheldedijk ten noordenoosten van Kalloo

⁵¹ fort Marie: "Fort S^{le}-Marie", strategisch gelegen fort aan de Scheldeoever ten oosten van Kalloo

Afb. 25. Op 22 augustus wordt Alfons en de andere soldaten van zijn regiment verplaatst van Kazerne 6-7 (binnenste fortengordel) naar het dorpje Kallo (buitenste fortengordel).

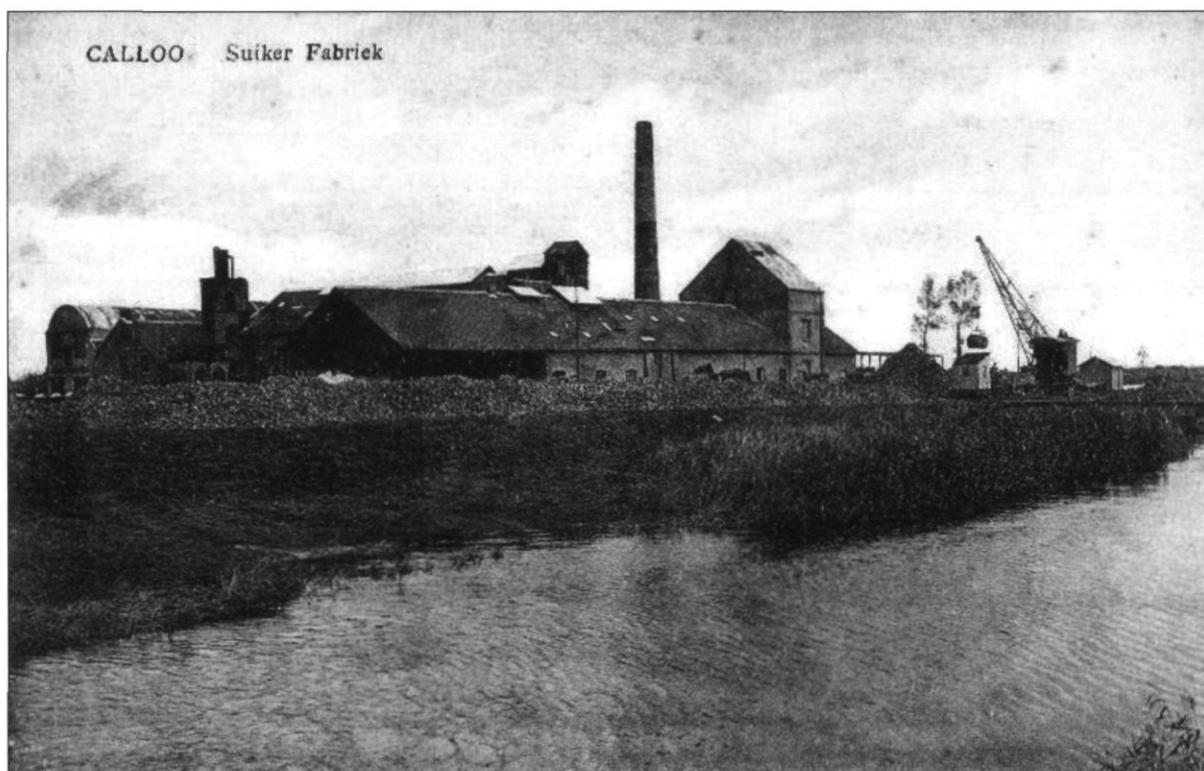
Afb. 26. Tegenaan de Scheldeoever in Kallo bevinden zich twee forten van de buitenste fortengordel: het strategisch gelegen "Fort Sint-Marie" en het "Fort De Perel". Dat laatste fort was in 1914 nog niet afgewerkt en ook niet bewapend.

...van waar wij onze loopgracht gaan opzoeken wij gaan langs de klaveraas naar de Notelaar waar men bezig is met de loopgracht te delfen prickdraad spannen dinamiet graven overdek(e)te putten met pinnen en zoo voor alle indernissen men ging de nacht doorbrengen in een schuur bij een boer di(c)h(t) bijgelegen en eenige moest de wacht daar optrekke(n)

Nacht van Zaterdag op Zondag 23 August De nacht passeert gelijk naar gewoonte maar men kan maar slecht slapen bij gebrek aan strooi dat (h)er niet veel is en de trek die daar in de schuur was

Zondag den 23 Augst *Het (is) reeds vroeg van den morgen als eenieder opstaat men maakt zelf wat café smiddags onze soep en om 3 uren komt een andere compagnie af lossen en wij komen om 4 uren aan in Calloo waar wij in een suikerfabriek (afb. 27) gelogeed worden wij zijn daar slecht en vuil gesplaatst*

Nacht van Zondag op Maandag 24 Augst rusten wij rusten zonder ongeval op strooi

Afb. 27. In Kallo wordt Alfons en zijn makkers ingekwartierd in de suikerfabriek aldaar. Het verblijf is er slecht want de fabriek is vuil en oncomfortabel.

Maandag den 24 Au *wij wekken ons gelijk naar gewoonte om 7 uren in de rang om tot 10 uren excercie⁵² te doen in de namiddag theorie en om 5 uren vertrekken wij weder om naar de Notelaar ~~te trekken~~ in loopgrachten de wacht op te trekken dan zijn wij gansch dag op de been wij zij 8 uren wacht 8 uren*

⁵² excercie: excercitie of militaire oefening

patrouille en 8 uren rust wij xxxx xxxx een facion⁵³ van 2 uren waar wij alle burgers tegen houden om U paspoort te onderzoeken om te zien als alles in orde is ~~wij zitten wat~~ als onze wacht geklopt is zitten wij in de loopgracht te rusten en slapen wij ~~tot 2 uren~~

Nacht van den Maandag op Dinsdag 25 Augst om 2 uren zijn wij de wacht of en dan moesten wij pipuet⁵⁴ optrekken wij doen een patrouille langs de klaver haas hooge schuur en de molen en komen langs het palings huis terug het was goed weder en aangenaam om te marcheeren

Dinsdag den 25 om tien uren worden wij thans van pipuet afgelost en gaan thans de schuur in om wat te rusten maar in plaats van te rusten gaan wij op wandel achter fruit waar de boomgaerden af gekapt worden om 12 uur brengen zij onze soep en om 6 uren kom men ons aflossen en het is 7 uren gepazeert als wij weder in ons cantonement aankwam in Calloo in de dag hoorde men van tijd tot tijd een canon afgaan in de verte hetgeen beduide als dat er vel gevochten werd

Nacht van Dinsdag op Woensdag 26 Augustus de nacht passeert maar het is maar slecht slapen van vuiligheid en reuk der fabriek

Woensdag 26 Augus om 5½ reveil en om 11 uur spectie van geweer om 12 uren soep waar de commandant ons komt zeggen dat er fel gevochten wordt rond Vilvoorde en Aerschot een grijsaerd van 70 jaar met zijn kleinzoon onder de oogen van zijn zoon en schoondochter doodgeschoten werd door de deutsche na er geeeten en slapen te hebben om 5 uren vertrekken wij om de wacht op te trekken waar wij om 6½ ankwamen wij waren rust als wij daar aankwamen

Nacht van woensdag op Donderdag 27 august om twee uren worden wij gewekt wij zijn de wacht in de loopgrachten 6 man en 1 kaperaal aan palingshuis en 6 man en 1 coporaal op de weg van Verrebroek wij doen 2 uren wacht van de 8 en de tijd gaat goed voorbij maar de nacht wordt kouwd en en zijn tevreden de zon te zien op te staan

Donderdag 27 August het is een dag gelijk voorige niet merkwaardige

~~Nacht van~~ Van Donderdag tot Vrijdag den 28 altijd zelfde om 5 uren trekken wij de wacht op het is hetzelfde gelijk woens(dag) moeten op patrouille gaan langs hoogeschuur ~~molen~~ Kieldrecht molen palingshuis en terug de

Nacht van Vrijdag op Zaterdag 29 wij trekken de wacht op alles passeert nochmaals zonder ongeval

Zaterdag 29 Augustus Een warme dag maar men kan zich drogen daar het binst de nacht geregent heeft om 3 uren ontvangt ik een telegram van mijn

⁵³ facion: ?

⁵⁴ pipuet: piquet of piket hebben = wachtdienst hebben

vrouw het eerste nieuws dat ik van haar verneemt gedurende de oorlog het was voor mij een grootte vreugde om 6 ½ uren worden wij af gelost in calloo gekomen vernemen wij als dat de General Leman gewond en werd in erge toestand onder de puinhoop van het fort Loncin warvan het volk bijna allen omgekomen zijn

Nacht van Zaterdag op Zondag den 30 ous is gelijk naar gewoonte

Zondag den 30 Augustus het is zondag en wij xxxx stellen ons goed uit vetten onze schoenen in om wat proper te zijn vele gaan een glas bier drinken en ander naar de mis en al zoo is het middag maar tanhs werd ik met grootte vreugde verrast toen ik mijn schoonbroeder⁵⁵ zag die wij malkander al zoo lang opzochten wij deelden te zamen onze soep en gingen teug een glas bier drinken en het was tijd hij terug ging naar Antwerpen ik vergezelde hem tot aan statie van Beveren Waas (afb. 28) waar de afscheid mij pijnigde...

Afb. 28. Het station van Beveren-Waas waar Alfons afscheid neemt van zijn schoonbroer.

...maar toch tevreden hem gevonden te hebben ~~om~~ ik spoede mij terug want om 4½ moet men in de rang om om 5 uren ~~de wacht~~ te vertrekken om de wacht af te lossen ~~wij vertrekken~~

de nacht van 30 Aug en 31 ~~september~~ en de nacht op 1 september paseert naar gewoonte

⁵⁵ schoonbroer van Alfons: Louis Evenepoel

Dinsdag den 1 september om 5 uren worden wij gewekt om 7 uren in de rang voor de ecercie tot 10 uren maar op eens wordt mij naam afgeroepen gedurende de exercice ik zie om maar wat zien ik tot mijn grootte verbazing mijne vrouw en zuster Irma achter mij staan ik wordt ontslaan de oefeningen en wij gaan samen gaan eten en van daar gaan wandelen wij trekken om 8 uren weder de wacht op

nacht van Dinsdag op woensdag op den 2 september niet bijzonder

Woensdag 2 september gansche dag wandelen met de familie die mij komen bezoeken heeft wij vernemen als dat er een duizendtal deutsche in belgisch soldaat met de costuime van 9^e linie in waar wij niets van zien zij

nacht van woensdag op donderdag 3 september niets raars

Donderdag 3 september Ik vrij van oefeningen en gaat mede met mijn vrouw en zuster naar de statie van Beveren Waas een schoon dorp alle so(o)rten van soldaten gelogeert afscheid van mijn vrouw om 12 uren en terug op weg naar Calloo onder weg komt een Oostendenaar tegen en klein gesprek en onze wedervaren geen verschooning niets meer bezitten mitrailleurs om 4½ in de rang om de wacht op te trekken en om 5 uren op weg naar Calloo. Dubbele facion voor mij daar ik met mijn familie vernacht heb en om de uren facion weder te kunnen geven aan mijn kameraden

Nacht van Donderdag op vrijdag den 4 september alles is kalm wij worden op tijd afgelost en de nacht gaat langzaam voorbij

Vrijdag den 4 september het is een schoone dag wij doen een patrouille langs en komen na 3 uren gaans terug gedurende onze rust vermaken wij ons met kaartspellen gazette lezen op zoek achter fruit en alzoo is de dag rap voorbij om 6 uren komen zij ons aflo(s)sen en om 7 uren kommen wij vermoeid in ons contonem(ent) aan te Calloo. Wij krijg(en) daar onze pattaten en daarna allen vrij onze behoeften in het dorp maar gansche bevolking staat op (st)raat daar de veldwachten verklaart en aangeplaakt heeft dat alles moet van veld gebracht worden daar alles onder water gezet wordt en wij begeven ons ter ruste

Nacht van Vrijdag op Zaterdag den 5 september volledige rust niets nieuws

Zaterdag den 5 september Dezelfde dag gelijk anders exercicie theorie en specties als alle kanten ziet men de boeren de vruchten met spoed van land (h)allen uit vrees voor water om 5 uren de wacht op wij vernemen als dat Dendermonde ingenomen en vernield is door de Deutsch wach(t) molen

*Nach(t) van Zaterd op Zondag den 6 septemb gedurende de nach hoo(r)t men van tijd tot tijd een kanon dat beduidt dat er vel in de verte gevochten word
Begin wind*

Zondag 6 september *het weder is slecht regen en wind schildwacht op een kruisweg eenieder tegenhouden en langs de groote weg zenden wij krijgen in een cafeetje bier aan 5 centimen het glas de burgers die pazeeren zijn ook goed zij geven ons cigarettene en drank om 6 uren worden wij afgelo(o)st*

Naach(t) van Zondag op Maandag 7 september rust alles stil regent

Maandag den 7 september *Geurige dag regen en en wind wij vernemen als dat de vijand op St Nicolaas op rukt 3 uren van onze wacht af Ve(l)le vluchten met schrik in het hart naar Kieldrecht waar een groote tent op geslagen wordt voorde vluchtelingen*

Nacht van Maand op Dinsdag 8 septem alles is stil de lucht is ister(r)e klaar men hoort niet een canon gebulder het geen beduit als dat de vijan(d) in altocht is gegaan met vreugde ontvangen van mij kind

Dinsdag den 8 september *een schoon aangename morgen wij gaan op patrouille langs de hoog schuur Molen kieldrecht verrebroek Palinghuis en Notelaar overal ziet men vluchtelingen Kieldrecht een dorp op de hollandsche grens is vol van daklooze menschen die terug trekken naar de-mens hunne haardstede te Verrebroek ziet men een weiden van 15 tot 16 honderd paarden loopen gewond en afgemartelt dagelijks moet men doode paarden weg voeren en delfen wij komen eenige soldaten tegen van veldleg(g)er en wij vragen hun wat dat zij denken van het veldleg(g)er zij antwoorden ons als dat het schriklijk afgezien heeft door de mitrailleuze en dat zij er dikwijls door een weder geslegen en dat er niet veel meer van hun overbleef en dat zij ook noch veele moed hadden*

Woensdag 9 tot Dinsdag 29 september *het is altijd hetzelfde in de verte hoort men het kanon maar het zijn de belgen die de vijand op afstand houden er wordt veel gevochten in den omtrek van Dendermonde en Mechelen*

Woe 30 september *alles is onder water steenwegen straaten en velden alles is in een zee veranderd men vaardt per boot naar onze loopgrachten gehalve die op de dijken gemaakt zij(n) men ziet niets anders dan boomen en huizen die boven in water steken des avond worden per boot weder afgehaalt en wij waren ook verandert van kantonement in een school waar wij goed gelogeert waaren ik deed gelijk alle avond een toer door het dorp toen zij kwamen mij opzoeken om terug naar de school te komen waar mijn kind vrouwe en zuster hartelijk ontvange(n)*

Donderdag 1 Ottober *prime d'arme nomenation*⁵⁶ van 3 onder Leutenanten en een Major een defilé en een te déom⁵⁷ op het kerkhof van Calloo (afb. 29) s'avonds om 4 u de wacht

Afb. 29. Het kerkhof van Kallo. De benoeming van drie luitenanten en een major op 1 oktober 1914 gaf aanleiding om hier een “défilé” en een Te Deum te organiseren.

Zondag den 4 oktober *noch altijd het zelfde geval niets bij zonder gedurende gedurende voorige dagen ik brengt mijn vrouw en kind tot voor de statie van Beveren Waas waar de afscheid mij pijnlijk is*

Maandag 5 octobe

Dinsdag 6 “

Woensdag 7 “

Donderdag 8 “ *noch altijd het zelfde veele Vluchtelingen komen van aan de andere kant van ~~het seheld~~ de stad het is een echte stoet die men ziet paseeren vrouwen kind met pakken karren geladen met gerief beesten worden op gedreffen men ziet in de verte een echte vuurwerk van de petrolle ketels van Hoboken ziet men van 25 kilometers ver branden hoog in de lucht zijt men de vlammen opslaan gansch Antwerpen is er door verlicht ~~men~~*

Nacht van Donderdag op Vrijdag 9 oktober men begeeft zich ter rust niemand mag zich van kleederen ontdoen om met het eerste appel klaar te zijn

⁵⁶ nomenation: nomination of benoeming

⁵⁷ Te Déom: Te Deum of lofzang

Vrijdag den 9 oct. om 3 uren worden wij gewekt en zet zich klaar op straat wij krijgen een brood een doos vlesche en een gorde kaffie alle burgers sluiten hunne huis te Calloo en vluchten naar Holland uit schrik voor de Deutsche wij blijven daar terwijl de canoniers Genie 6de en 3de ligne grenadiers wij moeten daar blijven tot dat de generaal de commandant (bevel) geef(t) om te vertrekken hij wilt dat wij in de loopgrachten blijffen tot den laatste man dat was een slecht teeken daar wij wisten dat wij toch voor de overmacht ging moeten bezwijk(en)

in de voormiddag wordt snel allen in een school opgesloten en met 6 man bajonet op het geweer om dat men niet meer zouw zien wat er gebeurd en hetgeen er op straat pazeert maar dat is geen avance men ziet er geen geval aan duim voor duim komen wij langzaam uit de school en een soldaat die de gedacht heeft van te gaan tot bij de major om ons de vrijheid te geven om te vluchten naar Oostende maar daar wilt hij niet van weten en allen worden weer in de school opgesloten hetgeen de moed van de mannen afneemt om 3 uren verneemt men als dat de loopgrachten door de wacht verlaten was en met 30 man sergant gaan zij in de loopgrachten liggen en met 15 met de luitenant gaan zij een straat bezetten om geen soldaten meer door te laten maar de luitenant verlaat de post zet hem in burgers geen een officier ziet men noch men is aan zich zelfen overgelaten nu en dan ziet men noch een vluchtende groep soldaten adem loos van te marcheren en vermoeid roepen zij ons toe te vlucht te nemen en dat de vijand de schelde over gekomen is met mitralleuren wij blijffen daar noch met 30 man over en allen zijn links en rechts vertrokken in groepen van 2, 4, 6, 10 man maar dan komt den eerst sergant major en vertrekken met de gebleven troepen van Calloo naar Kieldrecht maar ik wachte mijn kameraden op en namen een ander weg veiliger voor ons leven wij gingen langs het fort S' Marie en langs de schelde dijk met hier en daar nog vluchtende menschen ~~ontmoete men~~ kwamen wij aan de Doel waar wij noch 3 minuttten van de Hollandse grens waren wij gingen thans vragen bij een boer om te mogen vernachten ontvluchte officier

Nacht van Vrijdag op Zaterdag den 10 october het was 11 uren toen wij ons nederlegden op wat strooi maar het was onmogelijk te slapen van de soldaten die voorbij trokken nu en dan kwamen er kloppen op de schuurpoort om ook een onderkomen te vinden voor de nacht door te komen maar wij lieten de poort gesloten daar er geen plaats meer was in de schuur om drie uren stonden wij op om er van door te trekken wij zijn op weg naar de Oude doel wij wij de ambula zaggen met een kapitein van de genei de hunne de weg toonde het was maar akelijk om zien er waren er bij die met moeite konden gaan en die moest ondersteund worden door andere gewonden en verscheidene werden gedragen op deken genageld op stok(ken) zij waren ook moeten vluchten van Antwerpen daar de hospitaalen gebombardeert waren en alzo hadden zij een dag en

nacht moeten marcheeren wij ging thans onze weg voort langs de grens en werden op een boerderij gebracht waar die vol met gekwesten was zij gaven ons brood en kaffie dat ons goed beviel naar smakelijk een tasse gedronken te hebben gingen wij onze weg voort

Zaterdag den 10 October onder wegen kwamen wij twee officieren tegen die ~~ons ondervraagde~~ wij vertelden onze gelegenheid en onder vroeg ons op allerlei pu(n)ten het waren officieren die waarschijnlijk daags voordien vertrokken waren en die op voorpost uit waren want zij deden ons mede gaan dat bij verscheindende andere hoge officieren t(h)ans we(r)der wij weder ondervraagt en wij mochten gaan intusschen kwamen wij veel soldaaten tegen die zonder overste waren zij gingen mede met ons en zoo kwamen wij in groepen te Kieldrecht (afb. 30) aan waar wij onze compagnie terug vonden met een Luitenant en met de majoor daar was een (h)echte kalvacade die daar passeerde van wagens met vluchtelingen die de grens overgingen het dorp was bijna leeg (van) inwoners maar vol van soldaten

Afb. 30. Het grensdorpje Kieldrecht. Op 10 oktober 1914 staken hier ontelbare burgers en soldaten de grens over naar het neutrale Nederland. Ook Alfons en de rest van zijn regiment. De enige weg om te komen aan het Duits geweld.

Des morgens was gansch het regiment grenadiers fo(r)tressen over de grens gegaan nu en dan trokken er soldaten over de grens ~~en~~ men was daar gansch aan zich zelve over gelaten om over de grens te gaan wij wandelde daar ~~gansch~~ tot twee uren toen wij op gezocht we(r)den om er door de linie van de Deutsch(e) te breken daar de jagers te voet en het bataljon 11ste linie gepasseerd waaren toen wij in het midden van dorp kwamen zaggen wij al het

volk in het land ~~loopen~~ vluchten en de soldaten de grenzen naderen al loopen wij keerden terug en vluchtende met groote spoed de grens op want de auto mitrallieur zat(t)en op ons hielen want jagers te voet en het 11ste linie waren in a(a)naking hun over de grens gekomen moesten wij onze ~~geweer~~ wapens afgeven en van de kanten waar wij overgekomen waren te voet tot aan Hulst gaan intusschen zagen wij de jagers het 11ste linie gevlucht aan komen van alles ontlast alles hadden zij weg moeten werpen om er van door te komen zelfs waren er die hunne poliemuts⁵⁸ afvielen en de tijd niet afdeden om hem op te rapen uit vrees voor getroffen te worden wij kwamen te hulst aan en moesten daar een uur wachten om te trein te nemen wij rusten daar wat op de grond en de trein kwam aan en o(o)p trein gekomen reden wij van Hulst (afb. 31) naar Terneuzen wij moesten daar een paar uren op straat wachten tot zij lokaalen genoeg gevonden hadden om ons te vernachten veelen werden in kerken en scholen gelogeert en ik en mijn kameraden werd gelogeert in een soldaten tehuis het was een klein lokaal die gestap vol was met soldaten en legde ons te slapen op de planken waar wij met moeite onze voeten konde uitstrekken daar wij met zoo veel waren

Afb. 31. Het Stationsplein met stationgebouw (links) van Hulst waar Alfons op 10 oktober op de trein kon stappen richting Terneuzen.

Nacht van Zaterdag op Zondag den 11 October ~~wij werden gewekt na eens goed geslappen~~ wij slapen rustig ~~en~~ zonder het gebulder van het canon noch te hooren

⁵⁸ poliemuts: policiere of soort legermuts

Zondag den 11 oktober wij werden gewekt en men bracht ons kaffie en brood ~~da~~ geven door de liefdadige menschen wij vertrokken van daar naar de overzet kaai wij werden thans over gezet per boot van Terneuzen naar Vlissinghe daar aan gekomen brachten zij ons gekokte gerst en verbleven daar tot smiddags in de statie waar wij de trein namen voor Amersfoort wij passeerden langs Roozedaal Breda Tilburg sHertogenbosch Zalt Bommel⁵⁹ Waardenburg Geldermatten⁶⁰ Cullenberg⁶¹ Schalkwijk Utrecht Debel⁶² Dendalder⁶³ Zousterbourg⁶⁴ Devlasakker⁶⁵ en Amersfoort waar wij om middernacht aankwamen zij ~~ledden~~ geleiden ons in een ~~hu~~ grote blok en wij logeert daar op wat strooi onder onze reis hebben wij veel van de natuur gezien overal langs waar wij voorbij reden was de grond zandachtig slechts kleine boerderijen ten midden van kleine boschen zagen wij daar niets dat daar groeit of brom heide en spar(r)en de menschen ontvangen ons goed zij brachten ons overal waar de trein stil heid brood en cigaren de boerin kwamen in nationale dracht blootte armen tot aan de schouders zijde lijffen wijde rok de armen op de heup witte gestijfde mutsen met goed⁶⁶ bellen gegarnierd en klouffen⁶⁷ aan de voeten zij zagen er frisch en gezond uit ~~ook de mannen zien er ook goed uit~~ met hun pet als de mannen glad geschoren wesen kleine vest wijde broek en blokken aan de voeten met een lekker cigar in de mond en een petmuts op het hoofd de ouderlingen zijn net geschooren met lange fafareen hooge zijde muts lange vest met wit gescheurde blokken aan de voeten dat was een lange aangename reis voor ons geweest

Maandag den 12 oct wij stonden met de dag vroeg op maar wij konden onze verbazing niet uitdrukken wij waaren gebracht geweest in een kamp waar recruten onder richt werden het was een grootte blok met 4 grootte cazernen voor zijn van alle noodigeeden met een grootte plein waar 775 tenten opgeslagen werden (afb. 32 en 33) waarvan 15 tot 20 man in een tent konde liggen het was schoon om zien maar ellendig om bij te wonen wij zijn daar met 17000 man gelogeert een waare meirre nest die tusschen elkanderen loopen als er een van zijn vrienden al wandelen verloor moest men naar zijn bed gaan om hem terug te vinden des smorgens kregen wij een broodje alf zoo groot als dat der belgische met een lepel rijssoup goed voor de verkens maar voor een mensch beteekende het niet veel en des avond kregen wij boonen dat was iets anders dat in Belgie het was een mager leven Des avond gingen wij gaan slapen op een bond strooi (afb. 34).

⁵⁹ Zalt Bommel: Zaltbommel

⁶⁰ Geldermatten: Geldermalsen

⁶¹ Cullenberg: Culemborg

⁶² Debel: De Bilt

⁶³ Dendalder: Den Dolder

⁶⁴ Zousterbourg: Soesterberg

⁶⁵ Devlasakkers: Vlasakker

⁶⁶ goed bellen: gouden bellen

⁶⁷ klouffen: kloefen of klompen

Afb. 32. Het interneringskamp van Amersfoort, opgericht in de kazerne van Amersfoort bleek al snel veel te klein voor de meer dan 15.000 geïnterneerden. Op het terrein rond de gebouwen werd dan maar een tentenkamp met 900 tenten opgericht.

Afb. 33. Op het voorplan de tenten van het kamp. Op de achtergrond de kazernegebouwen van het Interneringskamp Amersfoort.

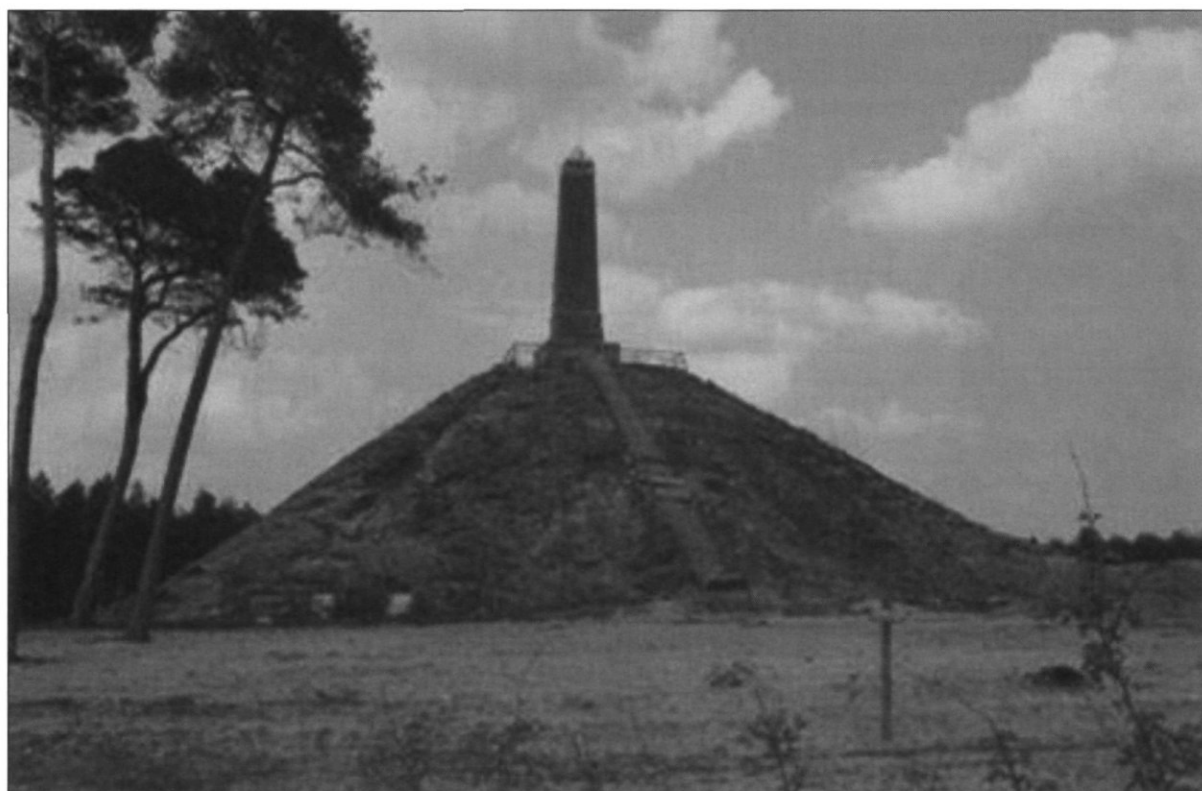
Afb. 34. Foto van enkele geïnterneerden in het kamp Amersfoort. Volgens het opschrift op de ton op de voorgrond werd het kiekje genomen in 1914 ("Souvenir de la guerre 1914"). Het verblijf in het kamp zou nog vier jaar duren. De soldaten staan er in hun soldatenplunje. Het (versleten) schoeisel werd vervangen door houten klompen.

Het interneringskamp Amersfoort

Alfons verbleef in het interneringskamp in Amersfoort van 1914 tot 1918. Het velddagboek met zijn relaas over de oorlog eindigt op 12 oktober 1914. Over het leven in het kamp schrijft hij nooit. Enkel op 2 februari 1915 noteert hij zijn "ervaringen" bij een wandeling in de omgeving van het kamp. In de gemeente Woudenberg ontdekt hij een merkwaardig bouwwerk:

2 Februari Woensdag 1915 *een aangenaame wandeling door de bosschen tot op 3 kilo meters van het kamp waar wij op een gedenk stuk kwamen op gemaakt door de reserve troepen van Napolion die daar gebleven waren om den inval te beletten der Engelschen terwijl (terwijl) Napolion oprukte tegen 1804 Rusland en Ostrelietz overwoon en uit vreugde werd dat gedenkenis gemaakt het is een piramide een hooge berg (afb. 35) van aangebrachte grond waarop een O (ronde) toren van wel 10 meter hoog op staat gemaakt is uit Hollandsche brikken rondom de toren is een smalle gaanderij vanwaarop men alles in de verte kan zien daar het boven allen bosschen komt om den toren te beklemmen moet men een rampe van 5 meters hoog beklemmen en van daar een trap van 87 treden bestijgen vroeger op den 4 hoeken van den berg stonden groote steenen en de toren was gemaakt van hout maar met de nederlaag van Napoleon en zijn gevang neming en zijn opsluiting op StHelena doet de bevolking in den omtrek om hunne gramschap bo(o)t te vieren stak(k)en zij de*

toren in brand en sloegen de 4 steenen aan stukken die zij later gebruikten om de huizen te maken en de documenten die onder de steen staken werden er van bewaart in de rijks museum te Amsterdam

Afb. 35. Huidig uitzicht van de "Pyramide van Austerlitz" in de gemeente Woudenberg in Nederland. Het monument, opgericht in 1804, ligt op enkele kilometers van interneringskamp in Amersfoort. Toen Alfons het monument zag was hij danig onder de indruk en noteerde het bezoek aan deze Nederlandse piramide in zijn "*Velddagboek*". Meteen ook de laatste notitie die hij in zijn dagboek neerschreef.

Over hoe het leven in het interneringskamp verliep heeft Alfons niets genoteerd. Het zal er wel niet gemakkelijk geweest zijn. Internering met beperkte vrijheid, overbevolking, strikte rantsoenering en het lange wachten om naar huis te kunnen terugkeren, zal wel spanningen veroorzaakt hebben.

Om de dagen zinvol te slijten werden allerlei *bezigheden* georganiseerd. Het bestuur van de interneringskampen gaven, aan diegenen die het wilden, onderricht waarbij aan de geslaagden een "*Diploma*" werd uitgereikt. In december 1916 ontvangt Alfons Vanblaere een sierlijk gedrukt diploma waaruit blijkt dat hij in de "Werkscholen voor in Holland geïnterneerde Belgische soldaten" met vrucht volgende vakken heeft gevolgd: rekenkunde, Nederlandsch, pluimveeteelt en moestuin (bijlage 4).

De internering duurt tot in 1918. Na de oorlog kan Alfons zijn vroegere werk bij het "*Zeewezen*" terug opnemen. Na een loopbaan van 25 jaar zal hij de burgerlijk medaille 2de klasse krijgen en worden hem in 1951 de zilveren palmen der Kroonorde verleend als voorman-arbeider bij het Bestuur der Zeewezen.

In 1926 verhuizen Alfons Vanblaere en Irma Major naar “*Kapellewijk 18*” in Bredene. Alfons had in 1919 van Franciscus Van Maele een boerderij met weidegrond en zaailand kunnen kopen aan de huidige Golfstraat in Bredene. In 1924 verkocht Alfons zijn “*doening*” voor een gunstige prijs aan de “*Kristelijke Maatschappij Antwerpen*” die er in 1925 “*Rustoors Ons Volk*” bouwde. De verkoop had nóg een gunstig gevolg: Irma, Alfons zijn vrouw, mocht van de maatschappij de zaak runnen als “*gerant*”, waardoor het gezin zich definitief in Bredene kwamen huisvesten (afb. 36 en 37). Maar het verhaal daarvan is stof voor een nieuw artikel!

Het traject dat Alfons aflegde tussen augustus en oktober 1914 hebben we in kaart gebracht. Het werd opgesplijt in twee kaartdelen: België (bijlage 5) en Nederland (bijlage 6).

We danken Mireille Vanblaere om het archief over haar grootvader Alfons aan onze heemkring ter beschikking te stellen!

De redactie – juni 2014

Afb. 36. Foto genomen in Bredene na 1925 aan het raam van de keuken van “*Rustoord Ons Volk*”. Links zien we Alfons Vanblaere en rechts zijn vrouw Irma Major. Zittend op de grond hun zoon Henri Vanblaere met achter hem zijn neefje Leopold (Pol) Gunst, zoon van Clothilde Vanblaere.

Afb. 37. Paviljoen en Villa van "Rustoord Ons Volk" in de Golfstraat in Bredene (ca.1928). De man met wit kostuum (rechts) is Louis Goedemé, de voorzitter van de venootschap. Links naast hem Alfons Vanblaere (met zeemanspet). Henri Vanblaere zit op de leuning van het chalet op de eerste verdieping (links).

Bijlagen:

Inscription aux Registres de Population
INSCHRIJVING OP DE BEVOLKINGSBOEKEN

Section Wijk	RUE ET NUMÉRO Straat en Nummer	VOLUME BOEK	FOLIO	DATE DE LA DÉCLARATION Dagtekening der Verklaring
	R. Cordiers 31			14 fev. 1911
MUTATIONS Veranderingen				
	R. Moutons 198			21 Dec. 1911
	R. Moutons 198	3	34	11 Nov. 1914
	Bredene Kapelle 18			26 sep. 1926
	" Damicus 8	1433	13	12 Dec. 1915
				19
				19
				19
				19
				19
				19
				19
				19
				19
				19
				19
				19
				19

Ce carnet doit être présenté à chaque déclaration de naissance, de décès, de changement de résidence ou de domicile.
Dit boekje moet bij elke verblijf- of woonstverandering, aankondiging van geboorte en van sterfteval, aangeboden worden.

ÉTAT-CIVIL
BURGERLIJKE STAND

ACTE N° 35
AKTE N° 35

BELGIQUE - BELGIË
Province de la Flandre Occidentale
PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

VILLE D'OSTENDE
STAD OOSTENDE

Nous soussigné, Officier de l'Etat-Civil, certifions
Wij ondergetekende, Ambtenaar van den Burger-
que ce jourd'hui ont contracté mariage devant
lijken Stand, verzekeren dat heden voor Ons hebben
Nous : overleden overleden
huwelijk aangegaan : 16.12.64
Alphonsus Vanblaere 1961
geboren te Oostende den 13 November 1885
zoon van Beninus, en van Mathilde
Desaeyere.
En Irma Amanda Maria Major,
geboren te Oostende den 30 September 1896
dochter van Anabat. Sebastianus, en
van Mathildet. Ludovica. Bergandt.
Oostende, le 11 Februari 1911.
Oostende, den

Alphonsus Vanblaere
Mutations Bureau Contrasteur
in deel B. N. V. Oostende 11 Feb. 1911
A. De Bruyne

Bijlage 1. Eerste bladzijde van het trouwboekje van Alfons Vanblaere en Irma Major.

benoemde bij het Koninklijk besluit van
23 October 1873
gewijzigd door dit van 20 October 1902.

NATIONALE MILITIE

GEMEENTE

Oostende

Art. 84 der wet op de milite.

INLIJVING DER MILICIENS

BEVEL VAN VERTREK

De Gouverneur der provincie

gebiedt *Vaubanre Alphonse*

wonende te

die in de loting van het 14 militiekanton n° 112 getrokken heeft, en voor den dienst aangewezen werd, zich ter hoofdplaats der provincie (1)

te begeven, den 14 Junij 1905

op klokslag 9 uren 's morgens, om bij het leger ingelijfd te worden.

De milicien wordt gewittigd dat wie aan dit bevel niet voldoet, beschouwd wordt als achterblijver onder toepassing van artikel 97 der wet op de milite.

Te *Meir*, den 25 Junij 1905*Bon de-Bethun*

Het bevel van vertrek wordt, ZONDER VERWIJL, den belanghebbende overgemaakt, door toedoen van den Burgemeester, nadat deze Magistraat, zoo daartoe aanleiding bestaat, volgend formulier ingevuld heeft:

« De Heer *Alphonse Vaubanre*

- » wordt verzocht zich te melden (Van den ingang van de Statie te Oostende)
- » op *Woensdag 14 Junij*, te *6 1/2 uren 's Morgens*.
- » om naar de hoofdplaats der provincie geleid te worden door een agent der gemeente, gelast hem te inlijven voor te stellen.

» Te *Oostende*, den *30 Mei* 1905.

DE BURGEMEESTER,

Pietus

UITTREKSELS UIT DE WET

Art. 29. — In de gevallen, voorzien onder de n° 3, 4 en 5 van artikel 27, verkrijgt de voor den dienst aangewezen milicien, door het overlijden van een lid zijner familie, zelfs wanneer hij ingelijfd is, dezelfde aanspraak op vrijstelling als die welke hij zou gehad hebben, zoo dit overlijden vóór zijne aanwijzing plaats had.

Het bewijsschrift wordt, met bewijsstukken, gezonden aan den Gouverneur, die het rechtstreeks aan het beroepshof onderwerpt.

Bij inwijlding door dit hof, wordt de nog niet aan de militaire overheid afgeleverde milicien gerangschikt onder de gewone vrijgestelden zijner lichting, die op de lijst van de op grond van artikel 15 uitgestelden dienen gebracht.

Geldt de gunstige uitspraak een anderen milicien, zoo wordt deze voorgoed ontslagen, tenzij hij deel uitmaakt van een der vier jongste lichtingen.

Maakt hij er deel van uit, zoo wordt hij voorloopig ontslagen en moet jaarlijks van zijn recht doen blijken vóór den militieraad. Bij intrekking van deze ontslag, herneemt de aangewezen zijn dienst, zonder dat de tijd gedurende welken hij ontslagen was, afgetrokken wordt.

Art. 33. — De samenstelling van de familie wordt bepaald, rekening houdende met het volgende:

1° Worden met de overleden leden der familie gelijkgesteld, zij die, wegens zware verlamming, blindheid, volkomen krankzinnigheid of andere bij koninklijk besluit bepaalde lichaamsgebreken, of ten gevolge van lange vermissing, dienen beschouwd als verloren voor de familie;

2° Worden gerekend als nog in leven, de broeders overleden, 'tzij tijdens, 'tzij na verloop van een regelmatig persoonlijk dienst, of wier dienst regelmatig door een plaatsvervanger vervuld wordt of is geworden.

Art. 97. — Wie, in het contingent begrepen, zich niet aanbiedt op den voor de inlijving bepaalden dag, wordt, voor acht jaar, ter beschikking van den Minister van Oorlog gesteld.

Zoo hij echter door den Gouverneur geldig bevonden redenen van niet intrede, wordt hij als de gewone opgeroepen behandeld.

Als achterblijver, wiens redenen van vrijstelling door den Gouverneur niet aangenomen worden, kan deze aan het hof van beroep onderwerpen. Het verhaal wordt ingesleed door den belanghebbende, zijn vader, zijne moeder of zijn voogd, naar het bij artikel 14 bepaald oordeel.

Zoo de achterblijver, van het voordeel van vorige paragraaf uitgesloten, nog overeenkomstig artikel 84 ongeschikt voor den dienst kan worden verklaard, en zoo de einduitspraak eene aanwijzing verandert, bij verstek uitgesproken, 'tzij door den militieraad, 'tzij door het beroepshof, 'tzij door den revisieraad, wordt hij, daarenboven, veroordeeld tot eene gevangenzitting van acht dagen tot twee jaar, wanneer, ten gevolge van bedrieglijke oogluiking, het op grond van de wet niet meer mogelijk is een anderen ingeschreven op te roepen om hem onder de wapens te brengen.

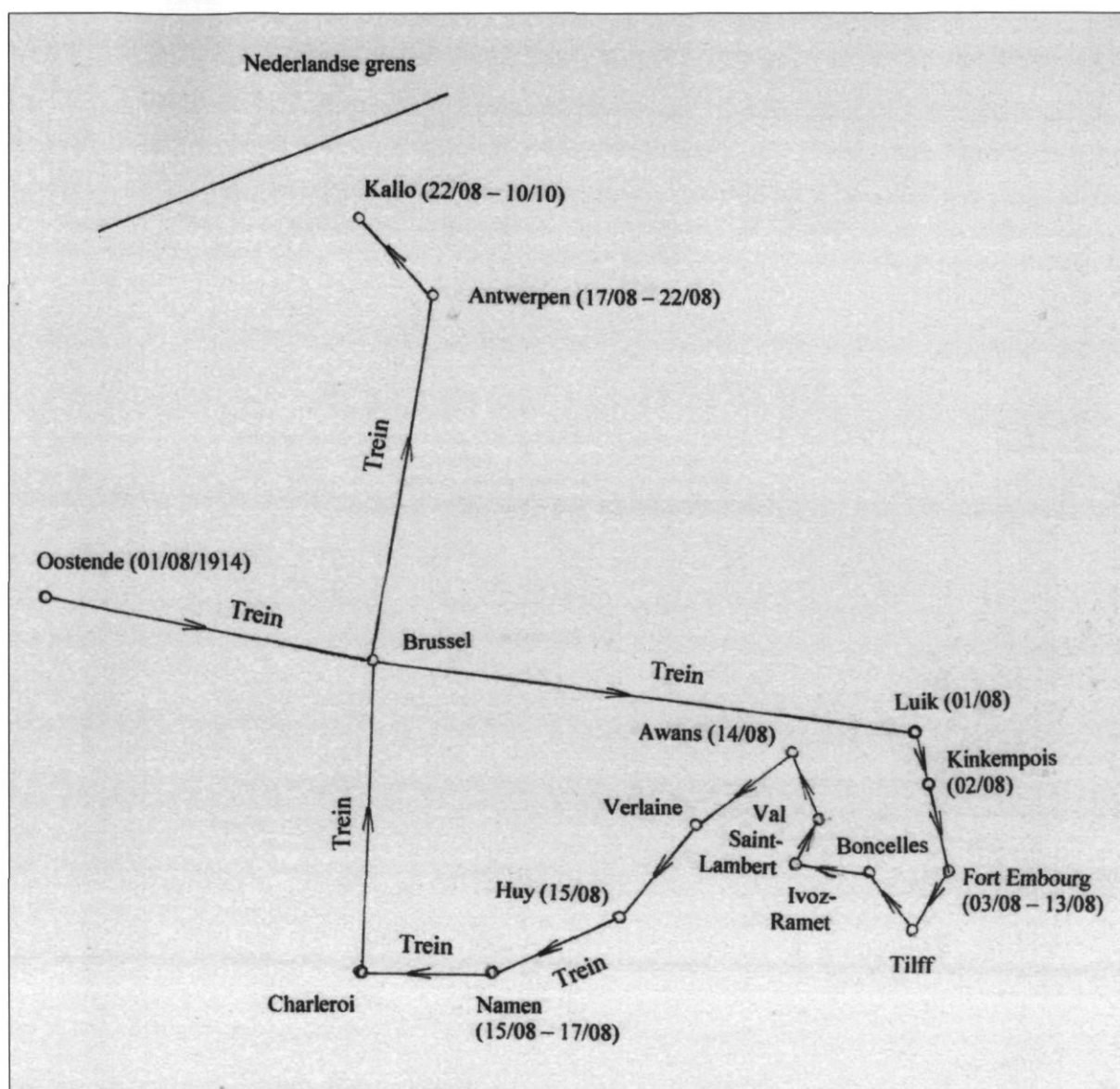
Art. 98. — Wordt als deserteur beschouwd, de door de loting voor den dienst aangewezen Belg, die later het land verlaat om de inlijving te ontgaan.

Art. 99. — Ingeval van gevangenzitting, krachtens een vonnis ondergaan, wordt de duur van den krijgsdienst verlengd met den tijd in dien staat doorgebracht.

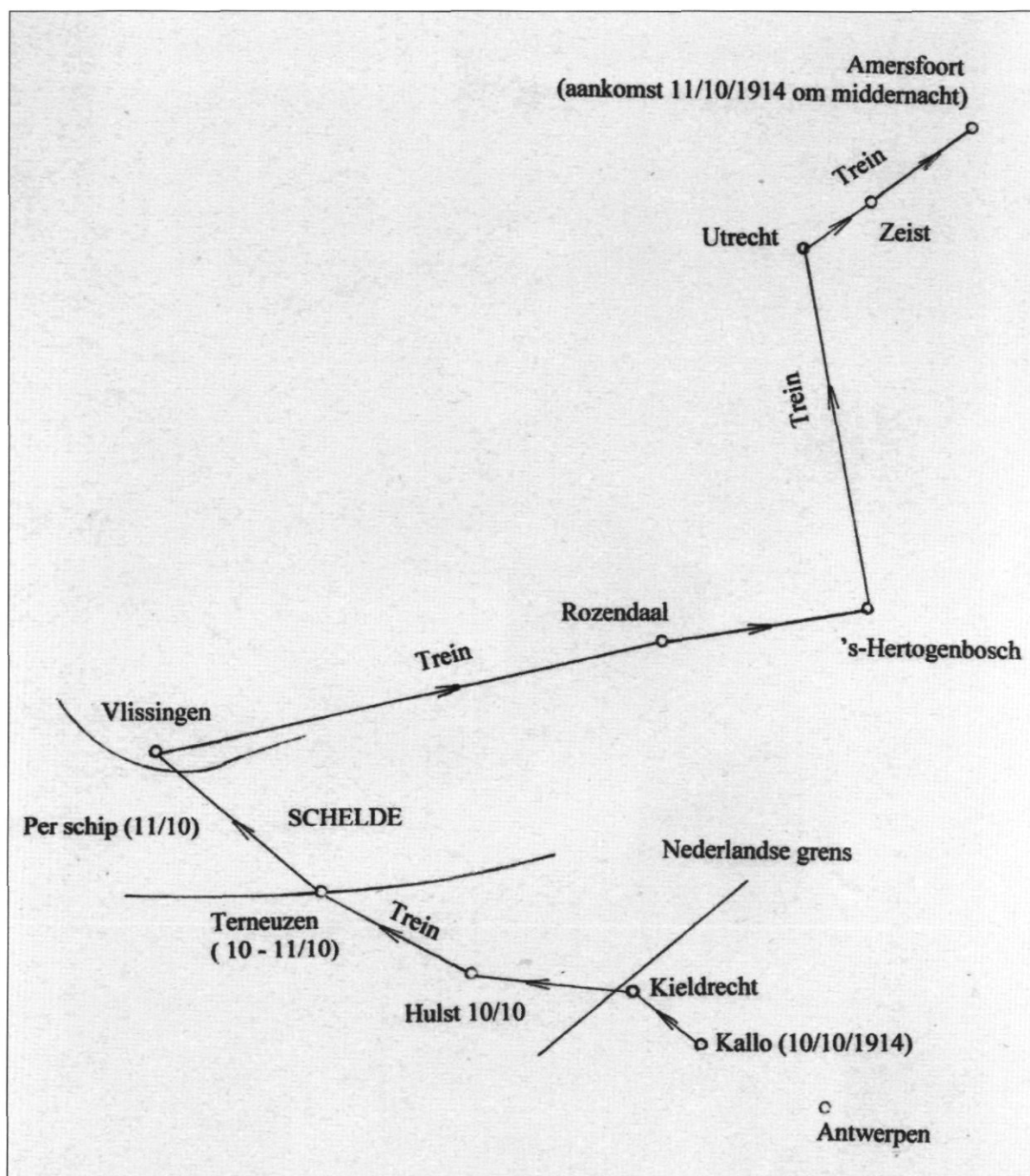
Nota. — De niet verontschuldigde achterblijver geniet de bij artikel 85 der wet verleende verloven niet, tenzij mits machtiging vanwege den Minister van Oorlog, en hij mag gebruikt worden aan alle werk nuttig voor het leger.

Bijlage 4. Het diploma "Werkscholen voor in Holland geïnterneerde Belgische soldaten" uitgereikt aan Alfons Vanblaere in december 1916.

Bijlage 5. Afgelegd traject in België door Alfons Vanblaere vanaf 1 augustus 1914 tot 10 oktober 1914. De weg van luik naar Huy deed hij te voet.

Bijlage 6. Afgelegd traject in Nederland van Alfons Vanblaere op 10 en 11 oktober 1914. De weg van Kallo naar Hulst deed hij te voet.

Geïnterneerd in Amersfoort van 1914 tot 1918.

Adres van Alfons Vanblaere: 14de Ligne 8/1 – B5. C2. Zeist

Bijlage 7. Alfons Vanblaere gefotografeerd in legertenu op 23 maart 1915 in Zeist.

HONDERDJARIGE

MARIA GOETHALS

door

Nicole-A. De Vos

HONDERDJARIGE MARIA GOETHALS

Vorig jaar, 2013, op 21 december, de kortste dag van het jaar, werd Maria Goethals 101 jaar (bijlage 2). Zij werd dus in 2012 gevierd als eeuweling (bijlage 1).

Anna Versluys (geboren Anna Lauwers) werd 100 jaar op 26 september 1903. Van haar jubelfeest werd een foto gemaakt, ooit verschenen als afbeelding voor een "Ter Ceure"-lidkaart! Sindsdien kwamen er veel 'eeuwelingen' bij, voorheen was dat eerder uitzonderlijk. Nu, jaren 1900 en 2000, zijn er meer die zo oud worden.

Betere levensomstandigheden? Betere voeding? Betere zorg? Alhoewel! Veel ouderen leven alleen, in een te groot huis. Partner overleden. Kinderen de deur uit. Veel ouderen leven in zogenaamde "rusthuizen", maar niet meer in hun eigen omgeving.

Sinds enkele jaren verblijft Maria Goethals in "Wackerbout", maar tot op hoge leeftijd is ze alleen blijven wonen in het huis aan de Blauwe Sluis waar ze geboren werd, als jongste van vijf. Haar vader overleed echter vóór ze hem kon kennen, op 5 augustus 1914. Haar moeder bleef alleen achter met vier kinderen, René-tje was al gestorven vóór Maria werd geboren. Haar zusje Irène stierf op 7 jaar aan de kroep, in 1918. De dokter, één voor heel Bredene, kwam op zijn motor maar "te laat". Er stierven toen veel kinderen aan kroep, kinkhoest en difterie.

Zij had nog één oudere zus, geboren in 1908, moeder van Daniël Deschepper, en één broer, Camiel, uit 1906. En met die oudere zus ging ze al vroeg naar school, in het Dorp, langs de Sluizenstraat, te voet op hun klompen. 's Middags bleven ze over bij tante in het dorp, die hun keteltje achterop de "buzestove" zette, zodat ze 's middags warm eten hadden. Een half uur stappen, nou ja, strompelen (want de weg was slecht) door weer en wind. Een fiets hadden ze niet.

Maria en haar zus gingen naar school tot hun Plechtige Communie en Maria dan nog 2 jaar op pensionaat in Oudenburg. Van september tot Allerheiligen. Daar leerde Maria de franse taal. Haar zus bracht en haalde haar bagage met de fiets.

"We hadden niets te kort", vertelt Maria, "wel altijd profijtig opgevoed". Maar: graan op de zolder, kolen in de kelder, brood uit de oven van het bakhuis, "keuntjes" kippen en eieren, groenten uit den hof, patatten en tarwe, schoon water uit de lucht. En ook een zwijntje om te slachten, een schaap en een geit. Met die werd gewandeld langs de Noord-Ede en met een koord "gestaakt". Daniël herinnert zich dat ook.

Het geboortehuis van Maria was gezet door Schillewaert, een klein boerderijtje, café en winkel. Eén van de vijf cafés op de "Sluze". Schillewaert en zijn vrouw woonden daar 13 jaar. Toen het vrij kwam en de ouders van Maria pas getrouwd waren (1905) kochten ze het huis.

De mama van Maria kwam van hofstede "Dobbelaers", de boerderijtje waar later Pierre Goethals woonde. De ouders stierven vroeg maar de zes kinderen waren al getrouwd voor de oorlog. Alleen tante Marie nog niet.

De papa van Maria had het college uitgedaan, in het Vlaams. Zijn rapport bestaat nog. Hij werd schrijnwerker. Ging hier en daar werken. Maar toen hij in 1914 overleed moest het gezin verder leven van de inkomsten uit café en winkel. Moeder was een moedige vrouw. Het volk uit de buurt kwam kaarten, de boeren op zondag. Men kon er voeding kopen en een beetje "mercerie" ("sjette" om sokken te stoppen of te breien – zwarte of grijze). Stof werd er niet verkocht (voor schorten bijvoorbeeld) dat was bij Van Damme.

Er werd "tunne" bier geschonken, de ton lag in de kelder, met slang naar de "comptoir" en "saffaarkes" limonade. Het bier kwam van bij Deschepper, Oudenburg, aan de Zandvoordebrug (brouwerij nu verdwenen) of van Stalhille. Geen flesjes, die kwamen er pas toen Luca aan huis kwam. Toen was Maria al een jong meisje.

Men kwam meteen binnen in het café. Links is de deur naar het winkeltje. In 1931 werd de bovenverdieping erbij gezet. Toen kwamen regelmatig vissers (hengelaars) te voet van "Fientje Ketels", met de tram van Oostende, met de trein uit Brussel (de jaren van de congé payé). Omdat ze er 's morgens vroeg, om 4 uur wilden zijn, in de zomer, zou het goed wezen als er logement zou zijn. Er werden vijf kamers boven gebouwd. Maria en haar mama sliepen in één ervan. De rest werd verhuurd. Camiel sliep op zolder en zuster Albertine woonde in bij een tante op 't Sas (Concordia), waar ze werkte.

Later, toen Camiel (die in de bouw en in de haven had gewerkt) biggenkoopman werd, bouwde men de garage aan (bijlage 3 en 4). Daarin stond zijn camion, waarmee hij naar markten trok (tot Gent toe) en zijn 2-PK-tje. Café, winkel "den hof" en nu ook "pension", eerst boterhammen, dan warm eten. Soms kwamen er ook vrouwen mee van de vissers, dan sliepen sommige mannen, op "weduw-schap" met Camiel op zolder. Die vrouwen maakten dan wandelingen in de buurt. 's Avonds werd er gekaart. Als het café gesloten was, mocht er toch nog iets geschonken worden aan de logementsgasten. Sommigen kwamen 40 jaar, in de weekends, elke zomer van Pasen tot Allerheiligen. De prijzen waren van 124 tot 150 frank. En de vis was lekker. Camiel pachtte voor hen delen van de Noord-Ede.

Ene mijnheer Moreel kwam de "*commande*" voor de winkel opnemen. Met de trein tot Oudenburg en dan te voet. Maar de vissers, veelal postmannen, reden gratis per trein tot in Oostende en dan met de "*kluutentram*" tot aan de Bolle. De "*marchandise*" voor de winkel werd gebracht met paard en kar. Maar de voerman was nogal dorstig van aanleg. Zo belandden de rozijnen al eens in de zwarte zeep.

Goede dagen voor "*de nering*" was de zondag en de maandag van de Kermis, laatste zondag van april en de "*velo*"-koers en de paardenkoersen in de zomer, "*te rikke*" niet met sulky's. De cafébazen richtten dat in. En dan waren er nog de dagen van de veeprijskamp (geen verkoop), jaren '50. Voor de mooiste rood-bonte of de fierste zwart-bonte.

De eerste bus Brugge-Oostende kwam er pas na WOII. Maar het autoverkeer was wel al veel drukker geworden en er gebeurden veel ongelukken. Die haakse bocht aan Yvonne en Maurice Pyra werd er pas in 1953 uitgehaald, door de nieuwe brug over de Noord-Ede, voorbij het café "*De Blauwe Sluis*". Het was lange tijd de enige weg naar de kust vóór de aanleg van de autostrade.

Na een welgevoerd leven, met moeder en broer en veel vrienden, burens en kennissen, hebben we Maria Goethals nog een mooie tijd toegewenst in "*Wackerbout*".

Op een klasfoto bij zuster Hélène (op haar kamer in het rusthuis) herkende ze nog alle klasgenoten van weleer en wist ze nog alle namen...!

Maria is enkele weken geleden, op 25 maart 2014, overleden (bijlage 4 en 5). Ze werd, na een plechtige uitvaartdienst op 2 april, bijgezet in de familiegrafkelder op de begraafplaats "Priorij" te Bredene-Dorp.

Nicole-A. Devos
April 2014

Bijlagen:

Maria Goethals viert 100 jaar

BREDENE – Op vrijdag 21 december werd Maria Goethals 100 jaar. Ter gelegenheid van de viering, die plaats vond op zaterdag 22 december in het Woon- en Zorgcentrum Wackerbout in Bredene, werden door het College van Burgemeester en Schepenen de gelukwensen van Zijne Majesteit de Koning en de Bredense gemeenschap overgemaakt. Maria huwde nooit maar toch kwamen ruim 70 vrienden en familieleden haar unieke verjaardag vieren. Op de foto prijkt zij samen met Daniël, Giselle, Jacky en Sandra Deschepper en Carmen Bertrem. De jarige is geboren en getogen in Bredene. Voor wie het zich zou afvragen: “Gelukkig zijn is het geheim om tot 100 jaar oud te worden”, klonk het met een knipoog. (Foto KM)

Bijlage 1. Op 21 december 2012 werd Maria Goethals 100 jaar! Midden haar familie en geruggesteund door de burgemeester Steve Vandenberghe poseert ze voor de foto. Het feest kan beginnen! (Zeewacht: 28 december 2012)

BREDENE

Maria Goethals wordt 101 jaar

Maria Goethals werd op 21 december 101 jaar jong. Deze kranige dame verblijft sinds haar 98ste in het WZC Wackerbout. Superlatieven zijn schering en inslag bij Maria Goethals, want ze woonde 97 jaar in haar geboortehuis aan de Sluizenstraat dicht bij de Blauwe Sluis. "Het recept voor een lang en gezond leven is puur geluk", vertelt deze hoogbejaarde dame. "Ik ben nooit ernstig ziek geweest. We hebben altijd een klein voedingswinkel samen met een café open gehouden aan de Blauwe Sluis. Misschien is het omdat ik nooit getrouwd ben geweest dat ik zo lang leef", giert Maria het uit. "Ik was amper 20 maanden toen mijn papa stierf op 33-jarige leeftijd en dat vind ik het grootste gemis in mijn leven, zeker toen il later school liep", vertelt Maria met tranen in de ogen. "Maar ja, mijnheer, ik heb een goed leven gehad, heel hard gewerkt. Meer dan 30 jaar in ons winkeltje en café samen, ik mag zeker niet klagen," besluit Maria nog. (Foto JC)

Bijlage 2. Het jaar daarop – 21 december 2013 – was iedereen terug op de afspraak! Nu was het schepen Jacques Deroo die achter Maria post vatte. (Zeewacht: 27 december 2013)

Bijlage 3. Een waterverfschilderij uit de verzameling van heemkring Ter Cuere. Het schilderijtje is van de hand van J. Deweirdt en toont ons een zicht op de bebouwing van het gehucht "Blauwe Sluis" anno 1949. De café, annexe winkel van Maria Goethals staat centraal in beeld. Het huis is al verruimd met bovenverdieping en een garage.

Bijlage 4. Huidig uitzicht van het huis waar Maria Goethals woonde en haar zaak uitbaatte.

Bijlage 3. Centraal in beeld het huis van Maria Goethals zoals het eruit zag in 1949. Gesitueerd net naast de Noord-Ede: bron van inkomen!

Bijlage 4. Huidige situatie.

BREDENE

Maria Goethals

21/12/1912 – 25/03/2014

Maria Goethals is overleden in het WZC Wackerbout. Ze was winkelier op rust en was lid van de KVLV-afdeling Bredene. Woensdag brachten familie haar een laatste groet en begeleiden haar laatste rustplaats op de Wijk-Priorij om bijgezet te worden in de familiegrafkelder. (Begrav. Verlinde/JC)

Bijlage 5.

Drie maanden na haar 101-ste verjaardag, op 25 maart 2014, overlijdt Maria Goethals.

Ze wordt bijgezet in de familiegrafkelder op de begraafplaats "Priorij" in Bredene-dorp.

(Zeewacht 4 april 214)

Eik afscheid is de geboorte
van een herinnering...

MEVROUW

Maria Goethals

geboren te Bredene op 21 december 1912 en overleden
te Oostende in het A.Z. Damiaan op 25 maart 2014.

*Winkelster op rust
Lid van K.V.L.V. afdeling Bredene*

De plechtige uitvaartdienst, waartoe u vriendelijk
wordt uitgenodigd zal plaatshebben op
WOENSDAG 2 april 2014 om 10 uur in de
parochiale kerk van St.-Rikier aan de Dorpsstraat
te Bredene-Dorp, gevolgd door de bijzetting in de
familiegrafkelder op de begraafplaats "Wijk - Priorij"
te Bredene-Dorp.

Samenkomst aan de kerk.

De offergang geldt als condolering.

Geen bloemen, geen kransen.

Dat zij in vrede ruste.

Dit melden u met diepe droefheid:

Robert en Gisèle Muylle - Deschepper,
Daniel en Carine Deschepper - Bertrem,
haar neven en nichten;

Pascal Muylle,
Filip en Daniëlla Muylle - Sloots en Liam,
Jacky en Isabelle Deschepper - Janssens, Maxim en Luna,
Jacques en Sandra Bertels - Deschepper, Tom en Kim,
haar achterneven en achternichten;

De families Goethals en Dufosse.

Marcel en Ariette Carbonez - Inghelbrecht,
Familie Casier,
Haar vele vrienden,

Zij danken in het bijzonder:
haar huisarts Roger Van den Berghe,
de directie en het voltallig personeel van
het Bejaardencentrum Wackerbout.

Maria werd opgebaard in het funerarium van begrafenissen Verlinde aan
de Steenstraat 1 te Bredene-Sas en kan er elke dag begroet worden tot en
met maandag 31 maart 2014 van 16 uur tot 18 uur. (Behalve op zondag)

Rouwbetuiging:
Familie Goethals
p/a Begrafenissen Verlinde
Nukkerstraat 86, 8450 Bredene

Rouwleiding - Funerarium Verlinde bvba, Bredene - Tel. 059/32 16 91
Drukkerij Smis, Oudenburg - Tel. 059/26 60 04

Bijlage 6. Het bid- of gedachtenisprentje van Maria Goethals.

“Voyage dans le passé”

SANATORIUM MARIN

jeugdherinneringen

door

Viviane Huygebaert

Voorblad bundel "*Voyage dans le passé*"

“Voyage dans le passé”

SANATORIUM MARIN

jeugdherinneringen

De eerste sanatoria en kolonies voor kinderen aan onze kust werden opgericht begin 20ste eeuw. Door de verbeterde gezondheidszorg met oog voor hygiëne en gezonde lucht werd onze kust de plaats bij uitstek waar sanatoria werden opgericht. Ook in Bredene kwamen er een aantal instellingen die onder de noemer “gezondheidszorg” kunnen geplaatst worden.

Tot enkele jaren geleden was er van wetenschappelijk onderzoek over dit thema, in het bijzonder aan onze kust, nauwelijks sprake. Enkele lokale studies uitgezonderd.

De tentoonstelling “*We zijn goed aangekomen*” in 2010 (Gent en Oostende) met gelijknamige publicatie bracht daar verandering in. AMSAB¹ stelde een website ter beschikking waar getuigenissen over het verblijf in een instelling konden gedeponneerd worden. Soms waren het vrolijke, grappige getuigenissen; andere zijn doordrongen van heimwee en verdriet...!

Eén van deze geposte artikels maakt vermelding van “Home Marin”, namelijk “Hôpital de Grimberghe” in Middelkerke, geopend in november 1884, dat gebouwd werd door de burgerlijke godshuizen van de stad Brussel met de financiële steun van burggraaf en filantroop Roger de Grimberghe.

De burggraaf was in november 1879 overleden en liet een legaat na aan de godshuizen. De gemeente Middelkerke werd gekozen omdat de stoomtram tussen Oostende en Middelkerke de Brusselse kinderen naar het zeehospitaal kon brengen. Het werd op ruime afstand van de badplaats ingeplant om het contact tussen de kinderen en de toeristen zoveel mogelijk te vermijden. Er werden een duizendtal kinderen opgevangen in de leeftijd van ongeveer drie tot veertien jaar.

Het artikel eindigt met volgende zin: *‘in 1913[sic] richtten de burgerlijke godshuizen van Brussel de villa’s “L’Aube” en “Les Alouettes” in Bredene Bad in tot “Institut Roger De Grimberghe”, ook “Sanatorium Marin” genoemd’.*

¹ AMSAB-Instituut voor Sociale Geschiedenis (Amsab-ISG) is een archief- en onderzoekscentrum met als onderzoeksvoorwerp sociale bewegingen.

Het is duidelijk dat het sanatorium niet ingericht werd in de genoemde villa's, maar in het ernaast gelegen "*Hotel Glibert*" (afb. 1).

Ter Cuere gaf via het ledenblad "*Roepsteen 218/221 – jaargang 2011*" een overzicht van alle sanatoria in onze gemeente. De vier gekende kinderverblijven werden gesitueerd en kort beschreven.

We vertelden in dat overzicht dat de "*Association Nationale Belge contre la Tuberculose*", kort na WO I, het voormalig "*Hotel Glibert*" aan de Driftweg aankocht en omvormde tot een gezondheidsinstelling. Het gebouw werd snel verbouwd en uitgebreid met aan de zuidkant terrassen, waar op zonnige warme dagen, de bedden geplaatst werden en de patiënten konden genieten van een zonnekuur in de gezonde zeelucht.

Enkele jaren later was het sanatorium drie keer zo groot met open zonneterrassen langs de Kasteellaan. Het uitbreken van WO II betekende het einde van het sanatorium.

Getuigenissen over het verblijf in het sanatorium hadden we toen niet gevonden. Vorig jaar echter maakten we onverwacht kennis met een zekere Léonie, een hoogbejaarde dame. Ze schrijft haar memoires en vroeg zich af of er beeldmateriaal zou zijn om haar werk te illustreren.

Ze was vijf jaar en vijf maanden toen ze in 1927 te Bredene kwam, in "*Home Marin*". Veertien maanden later vertrok ze, niet-genezen, terug naar huis.

We houden er aan de anonimiteit van Léonie te respecteren.

Haar getuigenis echter geeft een beeld van de medische inzichten van destijds en de behandelingen die de kinderen, de patiëntjes, ondergingen. Hoogst waarschijnlijk zal dit de enige en laatste getuigenis zijn. Zelfs de sporen van het sanatorium zijn al ruim 60 jaar verdwenen (afb. 2).

Een unieke getuigenis, een uniek document!

De dame in kwestie is franstalig. Ze bezorgde ons een twintigtal bladzijden handgeschreven tekst die ik vertaald heb.

We hebben passende illustraties werden door ons toegevoegd en toegelicht. Haar relaas heeft Léonie zorgvuldig gebundeld en in een zelfgemaakt mapje geschoven. De aquarel "*Voyage dans le passé*" was het voorblad... (zie blz. 94). Het achterblad staat afgebeeld op blz. 112.

Afb. 1. Zichtkaart uit de vroege dertiger jaren van vorige eeuw. Centraal in beeld "*Home Marin*" met links – het huis met het afgeronde torentje: de villa "*L'Aube*", daarnaast villa "*Les Alouettes*" en daarnaast het voormalige "*Hotel Gilbert*". "*Home Marin*" was al tot aan de Kasteellaan uitgebreid.

Afb. 2. Dezelfde locatie vandaag: de villa's "*L'Aube*" en "*Les Allouettes*" zijn vervangen door de huisartsenpraktijk van dokter Vandenberghe.

Het relaas van Léonie over haar verblijf in "Sanatorium Marin" in Bredene aan zee ...

... Mijn herinneringen gaan terug naar het moment dat we in Bredene aankwamen. Toen de trein stopte in het station van Oostende, leken alle kinderen, die samen met mij en de monitrices de lange reis hadden afgelegd, min of meer gelukkig. Maar toen ik de vreemde omgeving in mij opnam en me realiseerde dat ik die avond niet thuis zou slapen, begon ik te roepen om mijn moeder en te huilen. De verpleegster die me gedragen had van de trein naar de auto met chauffeur die voor het station stond te wachten, installeerde me comfortabel op de achterbank.

Het is omdat een grappig voorval me afleidde dat ik mijn verdriet even vergat: de chauffeur stapte uit om met een 'manivelle' de motor te starten. Na hard sleuren startte de auto, maar op het moment dat de chauffeur weer achter het stuur zat, viel de auto stil. Opnieuw sleurde de chauffeur de motor op gang, maar weer viel deze stil toen hij zich neerzette. Dit gebeurde een paar keer vooraleer de motor definitief startte en we konden wegrijden. We reden langs de duinen tot de auto stopte voor een groot gebouw. Onder wanhopige kreten en veel tranen werd ik binnen gedragen in een, voor mij, verschrikkelijk huis. Ik voelde me verloren, alleen, achtergelaten door mijn familie. Omdat ik enkel Luxemburgs sprak en alle anderen alleen Vlaams of Frans, begreep ik niet wat men zegde en niemand begreep mij. Na het medisch onderzoek en veel röntgenfoto's bracht men mij naar een klein kamertje, daar bleef ik helemaal alleen. Overgelaten aan mijn verdriet huilde ik onbedaarlijk en riep voortdurend om mijn moeder. Toen ik oververmoeid en hypernerveus was, kwam een verpleegster die de taal sprak en me begreep. Het is dankzij haar dat ik kalmeerde en uiteindelijk in slaap gevallen ben. In de loop van de volgende dag werd mijn ijzeren bed in een grote zaal gerold. Een zaal vol kinderen, net als ik gevangen in een bed met tralies, zodat we er niet uit konden vallen maar ook niet uit konden komen. Het heeft nog een ganse tijd geduurd vooraleer ik iets of wat gewoon was aan mijn verblijf en het ritme van de dagen. Uiteindelijk werd het een verplichte aanvaarding, er was geen andere keuze.

Maar helaas, ik verveelde me dood, er was geen speelgoed, geen prentenboeken, niets. Gelukkig leerde ik snel Frans spreken en op deze manier kon ik praten met andere kinderen, mijn nieuwe kameraadjes. Ik was vooral geïnteresseerd in hun activiteiten, hun 'magische draden' zoals ze die noemden. Een lange, dichtgeknoopte draad werd over hun twee handen gespannen en toen begonnen ze een soort netwerk te maken, een nest, ongelooflijke kunstwerkjes die door de handige handjes gemaakt werden door de draden telkens weer te kruisen en de wisselen. Met één beweging haalden ze deze weer uit elkaar zonder dat er knopen in de lus lagen. Door hun 'magic trucs' werd het weer een lange lus. Ik was geweldig onder de indruk en wilde dit natuurlijk ook zelf proberen, maar ik

had geen draad. Ik smeekte mijn buurmeisje om haar draad te mogen gebruiken en ze gaf toe, maar door mijn onhandigheid was de draad op één twee drie een kluwen. Onmogelijk om te ontwarren. Het gevolg was voorspelbaar: ruzie, tranen, woede en straf. Een verzorgster kalmeerde ons en zorgde ervoor dat er nieuwe, sterke draad kwam, ook voor mij. Na wat afkijkwerk en veel oefening slaagde ik er in om met mijn kleine vingertjes ook een kunstwerkje te maken, ik leerde de trucs!

Niemand hield zich met ons bezig en de eentonigheid speelde me parten, het waren lange dagen. Nochtans stond er op de slaapzaal een grote kast vol speelgoed. Maar daar mochten wij niet mee spelen. Een zeldzame keer kregen we een lei en griffel. Ik tekende en veegde de tekening weer uit om te herbeginnen. Ik tekende wat in mijn verbeelding kwam. Het is dan, vast en zeker, dat bij mij de passie is ontstaan voor tekenen en schilderen. Het plezier ervan is me heel mijn leven bij gebleven.

Afb. 3 en 4. Op deze zichtkaarten zien we dat er ook aandacht was voor onderwijs van de zieke kinderen, in tegenstelling tot het verslag van Léonie. We onthouden dat ze op dat moment vijf-zes jaar was en misschien nog te jong om les te krijgen.

Twee maanden later kwam mijn moeder mij bezoeken. Helaas, het was geen aangenaam bezoek. Wij weenden alle twee de ganse tijd. Zij omdat ze mij zag vast gekluisterd aan mijn ijzeren bed met tralies, zonder te kunnen lopen, zonder dat ik beter geworden was. Ik me aan haar vastklampend, omdat ik mee naar huis wilde. De avond dat ze vertrok was ik nog triester en ellendiger dan voordien, ontmoedigd.

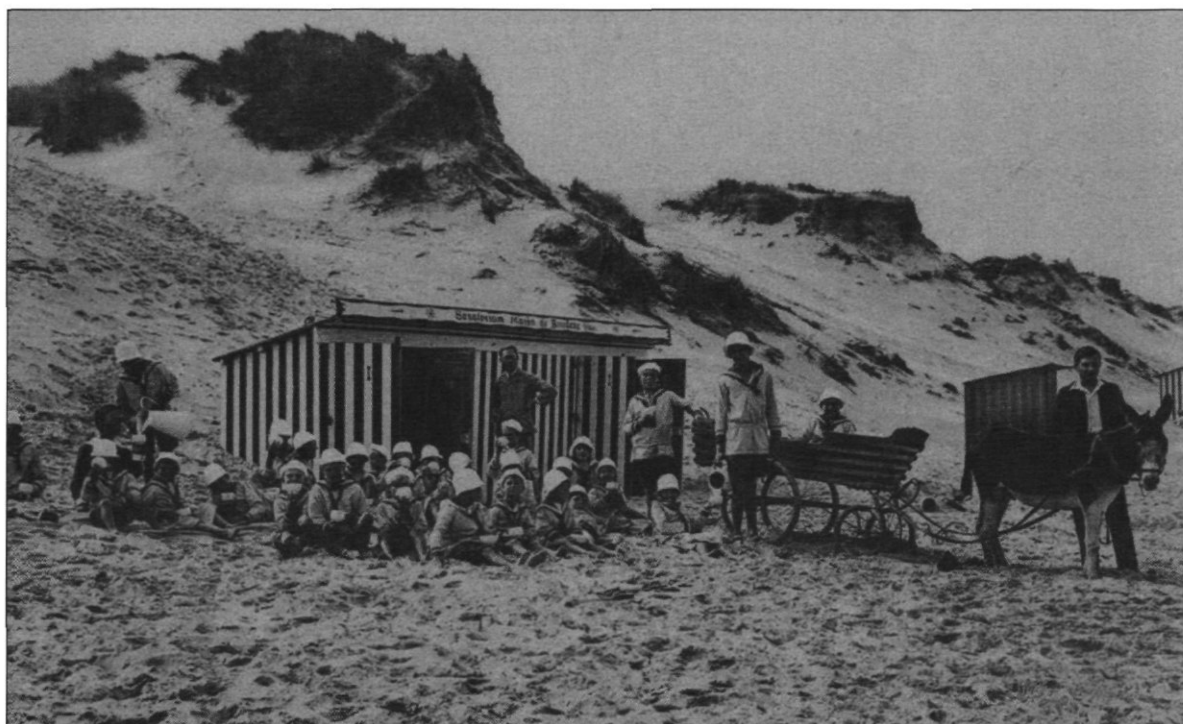
Ik herinner me niets meer over de behandeling of verzorging. Enkel de verplichte temperatuuropname tweemaal per dag en de slaapkuur. Dat laatste vooral omdat ik nooit kon slapen na de middag, dan lag ik naar de wolken te kijken, zij mochten tenminste bewegen, ik niet.

Op zekere dag was er dé verrassing, een unieke dag in Bredene, op die dag was ik echt gelukkig, opgewekt. Op een zonnige morgen kwam de hoofdverpleegster

in de slaapzaal. Nochtans, ik hield er niet van als zij kwam want ze had de gewoonte om iedereen aan te spreken met de familienaam en omdat deze van mij zo kort is, en slechts één lettergreep, klonk het altijd hard en streng, als een vloek. Maar die dag klonk mijn naam aangenaam uit haar mond. Immers, mademoiselle vertelde dat de twee braafste en vriendelijkste meisjes van de kamer waren uitgekozen om een uitstapje te maken naar het strand, tot aan de zee. Verrassing der verrassingen toen ik mijn naam hoorde en deze van mijn buurmeisje. Ik kon niet geloven dat ik gekozen was als één van de twee braafste en vriendelijkste meisjes! Nu weet ik natuurlijk dat iedereen de kans kreeg om naar zee te gaan en dat mijn bed en dat ernaast de eerste waren van de rij. In de loop van de volgende dagen werden telkens twee kinderen aangeduid.

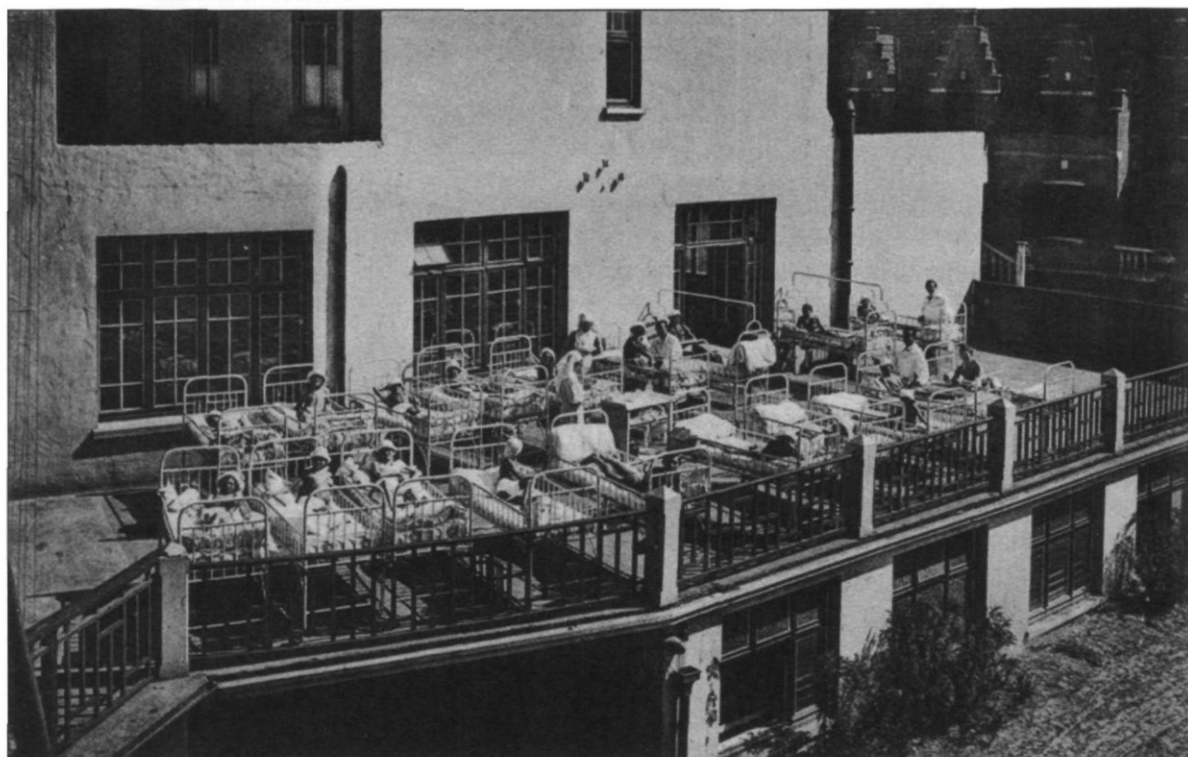
Maar wij, twee naïeve meisjes en gemakkelijk te misleiden, waren gelukkig met het voorrecht en opgewonden door het vooruitzicht van de uitstap. Die dag is onuitwisbaar in mijn geheugen gegrift.

In een klein karretje, getrokken door een ezeltje, werden wij van het hospitaal naar het strand gebracht. De korte rit door het dorp was op zich al sensationeel, een formidabel avontuur voor ons kinderen, die lange dagen gevangen zaten in ons ijzeren bed in de slaapzaal, met enkel de muren en de voorbijrijvende wolken door de ramen. Op het einde van onze reis zette men ons op het warme zand achter een strandzeil. Wij konden niet lopen, ons verplaatsen ging enkel door op onze poep te wippen met hulp van handen en armen. Wij keken verwonderd rond en waren gelukkig! Het was de eerste keer in mijn leven dat ik de zee zag, het gaf me een boost. Ik keek naar dit grandioze spektakel, onvoorstelbaar, onbegrijpelijk. Het beeld graveerde zich in mijn hoofd. De zee, constant in beweging, fascineerde me ongelooflijk. Ik keek en keek en stelde me vragen. Waar kwam ze vandaan en waar ging ze naartoe? En ginder ver aan de horizon, daar waar de zee de lucht raakte, wat zag men daar? Was daar ook de zee? Of velden en bomen? Vraag na vraag, maar ik stelde ze niet luidop, ik was in een staat van permanente opwindning. Ik zag de golven, de weerkaatsing van de zon op het water, het wegtrekken van de zee en het natte zand. Maar ook spelende kinderen, springend en dansend in de golven, gillend van plezier. Het was ons verboden om dicht bij de zee te komen, maar het bijzonderste van die dag was dat we gelukkig waren als nooit voorheen. Het was met spijt in het hart dat we de avond zagen komen en wij deze droomplaats moesten achterlaten. Het was ondertussen eb en het strand was immens groot geworden, gevuld met spelende kinderen en hun ouders, parasols, vliegers in de wind, spaden en emmertjes en ballen in alle kleuren en groottes. Ik bleef maar kijken naar die gezonde kinderen met stralende oogjes, die bij hun ouders waren en niet beseften hoe gelukkig ze waren. Die dag is enig gebleven in de monotonie van die veertien maanden in Bredene.

Afb. 5, 6 en 7. Strandbezoek – strandgenoegens...

Ik verveelde me constant, zonder speelgoed in de slaapzaal en het terras waar we enkel naar toe gebracht werden als het echt mooi weer was. Ik hield van die zonnige dagen met de warme, weldoende zon die deze desolate plek wat aangenamer maakte. Maar ik was bang van slecht weer en storm. Het brullende huilen van de zee die we niet zagen, enkel hoorden, het oorverdovende lawaai, het jaagde me schrik aan. Ik vreesde het einde van de wereld en dacht ieder moment te zullen sterven, momenten van paniek en veel tranen. Eén van de verpleegster kwam bij me en liet me luisteren naar de storm en gaf uitleg, de natuur die leeft, stormen komen maar verdwijnen ook weer, het is normaal, men hoeft er niet bang voor te zijn. Het heeft me ongelooflijk getroost, opgelucht. Naast de uitstap naar zee zorgde het vooruitzicht van de komst van Sinterklaas voor wat afleiding, ook Kerstmis werd al aangekondigd. Met Kerstmis waren er de mooie dennenbomen met kleurrijke, brandende kaarsjes. Over Pasen heb ik weinig herinneringen. Maar het is evident dat we uitkeken naar de Sint, daarom vertel ik over het Sinterklaasfeest.

Afb. 8. Het zonneterras op de binnenkoer.

Enkele dagen voor de heilige man zou komen werd ons gevraagd wat we wilden krijgen. Een dame met potlood en papier kwam bij iedereen en noteerde. Omdat ik helemaal niets had, vroeg ik een pop in een bedje. Tot mijn grote verbazing vroeg de dame wat ik nog meer wilde? Maar ik wist niets meer te bedenken, ik dacht dat een pop in een bed voldoende was. Ik verbeeldde me dat de pop ook ziek zou zijn en ik voor haar zou zorgen. In afwachting van die dag waren we allemaal braaf en rustig. De slaapzaal en het terras werden versierd en de bel kondigde zijn komst aan. Vol verwachting keken we allemaal naar de grote open deur. De Sint, opgesmukt met kruis en mijter, maar vooral met een lange witte baard maakte grote indruk op me. Jammer genoeg was hij niet alleen maar vergezeld van zijn compagnon, een lelijk individu helemaal in het zwart gekleed met een roetzwart gezicht, en met een capuchon. In zijn rechterhand droeg hij een roe, waarmee hij op onze dekens sloeg. De slagen deden geen pijn, maar de roede en de slagen stonden symbool voor zijn naam: père fouettard: man met de zweep. Op zijn rug droeg hij een zak waaruit twee benen bengelden, van een stoute jongen die meegenomen was om naar een verbeteringsgesticht te brengen. Wij waren zes jaar, geloofden echt dat het kind geroepen en geschreeuwd had, dat het gehuild had. We rilden, kregen kippenvel. Gelukkig duurde dit niet zo lang want de Sint had een kar vol speelgoed mee en uiteraard kreeg deze onze volle aandacht. We werden blij bij het zien van al het speelgoed. Maar ons geduld werd nog even op de proef gesteld omdat de Sint ons wilde toespreken. Hij nam zijn rode boek, groot en dik, en begon met hoge stem onze fouten op te sommen. Hij drong er op aan dat we het volgende jaar braaf en

rustig zouden zijn. Nog braver en nog rustiger?! Daarna deelde men het speelgoed uit. Groot was mijn ontgoocheling toen ik een minuscuul popje kreeg in een klein bedje. Toen de Sint mijn ontgoocheling zag verontschuldigde hij zich, hij had in zijn magazijn geen enkele pop in een bedje kunnen vinden, enkel dit piepklein exemplaar. De andere kinderen hadden ondertussen een bed vol speelgoed. Een verpleegster zag het contrast en bracht me vlug nog ander speelgoed: een speelhuisje, een puzzel, blokken, een grotere pop die niet in het bedje kon, maar om het even, ik was blij en voldaan. Ik bedacht dat het mijn eigen fout was dat ik zo weinig gekregen had want ik had alleen maar een pop in een bed gevraagd. Het was dankzij de vriendelijke verpleegster dat er meer geschenken waren. Het was een wondermooie dag!

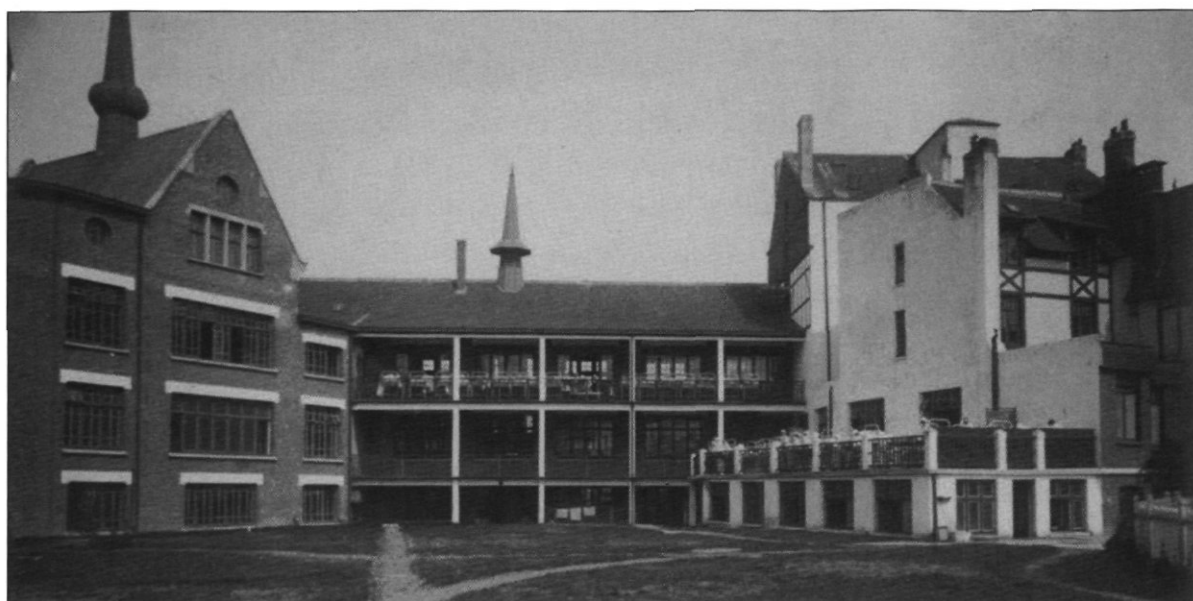
's Anderendaags echter kwam men het speelgoed weer ophalen. Wij wilden nog spelen, feesten, maar helaas. Het speelgoed was maar voor even van ons. Alles werd weer in de kast gezet voor volgend jaar. Tranen en emoties: het speelgoed behoorde toe aan het tehuis en was enkel beschikbaar voor speciale gelegenheden. Een gedeelte ervan zagen we even terug, op Kerstmis, in kleine pakjes.

Een ander bezoek, zij het niet zo bijzonder als de komst van de Sint, is me toch bijgebleven. De slaapzaal werd versierd met bloemen en vlaggen, vooral de grote vlag op het terras was opvallend. Het deed vermoeden dat het bezoek belangrijk was. Ik wist niet wie er verwacht werd en waarom er zoveel inspanningen gedaan werden. Men zal het wel gezegd hebben, maar ik zal het niet gehoord hebben of begrepen. Ik keek met veel belangstelling naar al de werken en alle moeite die gedaan werd. Alle bedden werden ververst en ook onze kleren. Met de strikte boodschap ons niet meer te bewegen, zodat de lakens of onze kleren niet zouden kreuken. Een slaapzaal versierd met veel bloemen, vol kinderen stijf en slecht op hun gemak, wachtend op bezoek. Wij waren uiteraard nieuwsgierig maar durfden niet praten. In de loop van de namiddag kondigden twee korte klopjes op de deur het bezoek aan. Ik verwachtte een groot en imposant persoon, iemand zoals de Sint misschien, maar ik zag een klein vrouwtje, geflankeerd door de ganse staf dokters en verpleegsters. Zij groette even met haar hoofd en wij, aangemoedigd door haar entourage, begonnen hard te applaudisseren. Wij klaptten graag, hard en lang, gelukkig om eindelijk te mogen bewegen. Ik keek verwonderd naar die kleine vrouw die zoveel eerbetoon kreeg. Veel later begreep ik wie deze dame was: niemand minder dan koningin Elisabeth, koningin van België. Waarschijnlijk bracht zij haar vakantie door aan zee en maakte ze van de gelegenheid gebruik om enkele tehuizen, preventoria en ziekenhuizen te bezoeken. De koningin luisterde aandachtig naar de uitleg van de dokters. Gelukkig duurde het allemaal niet zo lang want de dame, begeleid door haar entourage, begaf zich alweer naar de deur, ze groette weer met haar hoofd en verdween! Wat een verschil met de huidige koning en koninginnen.

Albert en Paola begroeten de zieken persoonlijk, geven hen een hand, Filip en Mathilde zijn hartelijk met de mensen die ze ontmoeten. Wij waren opgelucht toen ze weer vertrokken was, we konden ons weer bewegen en konden praten zonder het voortdurende 'chut' van de verpleegsters. Ik weet niet hoelang het bezoek geduurd heeft maar zeker niet lang, de voorbereiding en het wachten was niet in verhouding geweest.

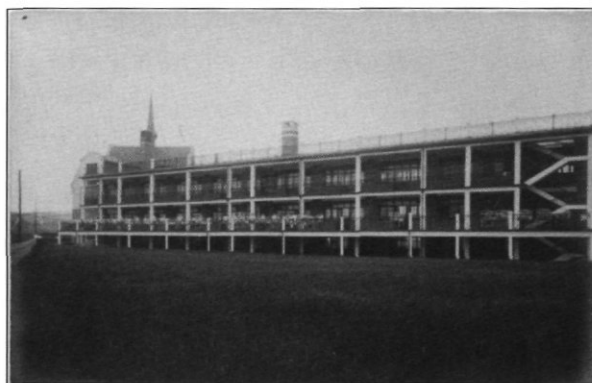
Veel leuker was de komst van een groep acrobaten op een zomeravond. Kunstenmakers, Saltimbanques. Om de voorstelling te kunnen zien moesten onze bedden verplaatst worden van de ene kant van de slaapzaal naar het terras aan de andere kant van het huis. Het spektakel ging door op een grote, lager gelegen plaats, een soort binnenkoer en het begon toen we allemaal comfortabel geïnstalleerd waren. Vooral de clowns vielen in de smaak, door de 'haut-parleurs' werden hun grappen en grollen de avond ingestuurd en we amuseerden ons. Het was voor het eerst dat ik zoiets beleefde. Meegesleept door hun acrobatische bewegingen, getroffen door hun lenigheid, was ik gefascineerd, vol ongeloof. Ik leek betoverd, was verrukt door het ongelooflijke spektakel. Mijn vriendjes rondom mij niet minder. Later spraken we over niets anders en iedereen was geïntrigeerd door de trucs van de goochelaars. Wij waren te jong om deze toverkunsten te begrijpen. Verbaasd zagen we duiven uit een hoed verschijnen en konijntjes kropen uit een buis die enkele tellen voordien helemaal leeg was ...waar kwamen die vandaan? Waar had men deze verstopt, want er waren alleen de goochelaars, niet een hok of dozen waar men duiven of konijntjes kon verstopt hebben. Speelkaarten die zich op onvoorziene manier vermenigvuldigden in handen van de artiesten. Ringen die in elkaar haakten, schakelden tot lange rijen en dan weer uiteen vielen. Magisch! Al deze kunsten leken ons onmogelijk en nochtans, het gebeurde voor onze ogen. De clowns amuseerden ons en deden ons lachen, deden ons onze verveling vergeten, en, voor een moment, ook ons verlangen naar onze familie.

Jammer toch dat de momenten vol afwisseling zo zeldzaam waren, waarom hadden wij het grootste deel van de tijd niets te doen? Wij waren niet schoolplichtig maar we hadden wel een normale intelligentie en nieuwsgierigheid. Helaas, meestal bleven onze vragen onbeantwoord, en onze tijd leeg. Waarom deze ledigheid zowel manueel als intellectueel? We verveelden ons dood, we konden nog niet lezen, maar prentenboeken hadden de fantasie kunnen prikkelen, of strips. Bestond Kuifje toen al? Men had ons verhaaltjes kunnen vertellen, spelletjes met ons spelen, ons leren zingen, of ons verteld hebben over God. Maar het speelgoed bleef quasi onaangeroerd in de kasten. Het gebrek aan afwisseling is waarschijnlijk de reden dat de uitstap naar zee, de komst van de Sint en het spektakel van de acrobaten onuitwisbaar in mijn geheugen zijn gebleven, met alle details alsof het gisteren gebeurde.

Afb. 9. De binnenkoer waar de acrobaten voor spektakel zorgden.

De verpleegsters, hoe waren zij? Voelden wij genegenheid voor hen en zij voor ons? Ik weet het niet en kan me niet herinneren dat ik ooit een zoen kreeg of een knuffel. Het meisje uit het bed naast mij daarentegen, dat ook samen met mij naar zee ging, het vriendelijkste meisje uit de slaapzaal lijkt mij, ben ik nooit vergeten. Het volstond, denk ik nu, om ons een enkele keer een plezier te doen, een klein gebaar van genegenheid, om ons te verwarmen. Maar we moesten ons schikken naar dit leven, we moesten verzorgd worden door de verpleegsters die hiervoor geld verdienden. Gevoelens waren niet aan de orde. Daartegenover staat dat wij niet mishandeld werden of onterecht gestraft. Iedere straf die ik heb gekregen, heb ik, denk ik toch, verdiend. Straffen ontbraken niet want de verpleegsters waren naast onze verzorgers ook onze opvoeders. Het kwam er uiteraard op aan om de discipline te handhaven en het reglement te respecteren. Het reglement was in ons geval speciaal want wij moesten ons zo rustig mogelijk houden en zo weinig mogelijk bewegen. Op deze manier wilde men het aantal zieken stabiel houden. Hierdoor remden men de ontstekingen en de klachten en voelden we ons beter, maar de volledige genezing vroeg in die tijd jarenlang geduld. Bij mij heeft het in totaal acht jaar geduurd voor ik genezen was.

Afb. 10 en 11. Het zonneterras aan de Kasteellaan en op de binnenkoer.

Omdat ik een klein meisje was dat niet kon stilzitten en, ondanks ziek te zijn, vol energie zat, wilde ik stappen en lopen. Letterlijk vastgekleusterd zijn aan bed was een echte straf. Ik leed er onder. Dergelijke energieke houding had men eigenlijk moeten toejuichen, maar door constant te bewegen in bed, van links naar rechts te draaien, en dus ongehoorzaam te zijn, werd ik telkens weer gestraft. Zonder morren of tegenpruttelen onderging ik de straffen. De vermaningen en waarschuwingen waren niet zo erg en verontrusten mij, ondanks alles, niet al te erg. Tot die dag ... enige tijd na de voorstelling van de acrobaten. Ik zou aan mijn kamergenoten eens tonen wat ik allemaal kon. Ik zou van uit mijn bed, voorover hellend en zonder hulp, het gerief oprapen dat ik op de grond gegooid had! Omdat de bedden zo hoog waren, was dit normaal gezien onmogelijk. Profiterend van de afwezigheid van de verpleegsters liet ik me over het traliwerk van het bed hangen, met één hand hield ik me vast aan de spijlen om mijn evenwicht te houden en met de andere hand greep ik naar de zakdoek, ... ik viel uit bed, gelukkig zonder veel schade, enkel een schaafwonde aan mijn knie en zou zelf moeten opgeraapt worden! Maar ik was vooral verrast, verwonderd, de slaapzaal toonde zich in een totaal ander perspectief. Ik had ook een slecht gevoel, ik wist zeer goed dat ik deze keer niet zou ontsnappen aan een welverdiende straf. En het werd een zware straf, in mijn kinderlijke verbeelding ging ze over alle grenzen. De straf bestond erin dat ik uit de slaapzaal gezet werd voor de nacht. Ik moest de ganse nacht doorbrengen in de donkere en schrikwekkende gang, helemaal alleen. Ik ben beginnen wenen om medelijden op te wekken en strafvermindering, maar zonder resultaat. Geen medelijden voor ongehoorzame meisjes. Men rolde mijn bed in de gang met de verwittiging dat men mij pas 's morgens weer zou komen halen. Voor een bang kind als ik was dit gruwelijk. Ik was in alle staten en weer stroomden de tranen. Waar was mijn snoeverij nu, mijn grootspraak? Wat was ik ongelukkig. De verzorgers, onverstoorbaar, lieten mij huilen en zonder iets te zeggen lieten ze mij alleen in mijn ontredde en mijn angsten. De lange gang had geen vensters en moest overdag reeds verlicht worden. Het was een straf om alleen te zijn, maar toen ik wat gekalmeerd was, zag ik veel beweging. Ik zag de verpleegsters, de zieken en zij die al wat genezen waren, weg en weer lopen, kamers in en uit gaan. Dat leidde me af. Maar het was ook pijnlijk, velen kwamen naar me toe en vroegen waarom ik de nacht moest doorbrengen op de gang. Beschaamd en slecht op mijn gemak moest ik telkens weer vertellen wat er gebeurd was. Dat ik uit mijn bed gevallen was en dat ik daarvoor gestraft was. Ik verwachtte onaangename reacties maar integendeel, de reacties waren vriendelijk, men troostte mij en streelde me. Ik dacht al bijna dat de straf niet meer zo erg was, maar ik vreesde de nacht zonder licht en zonder het afwisselende "va-et-vient". Later kwam een zeer vriendelijke verpleegster me groeten en me "Bonne nuit" wensen. Maar ook aan haar moest ik uitleggen wat er gebeurd was, waarom ik zo erg gestraft was. Ze was zeker en vast vertrouwd met dergelijke situaties want ze zei weinig en vertelde dat ze de nachtwaker was.

Ze luisterde naar mijn triestig verhaal en overtuigde me ervan dat het licht niet helemaal zou uitgaan en dat ik niet helemaal alleen zou zijn want zij zou zich installeren dicht bij mijn bed en na iedere ronde zou ze weer bij mij komen zitten. En voilà, overtuigd en gerustgesteld ben ik ingeslapen. Ik bedacht dat de straf niet zo erg was, immers toen ik 's morgens wakker werd, was de vriendelijke verpleegster er nog, aan een tafel dicht bij mijn bed. Zij las een boek. Van zodra ze zag dat ik wakker was kwam ze naar me toe en vroeg of ik iets nodig had en of ik goed geslapen had? Zij praatte met me tot de verpleegster kwam en me weer mee nam naar de slaapzaal. Ik moet zeggen dat ik al dikwijls gestraft geweest was voor mijn onrust, niet stil kunnen zitten, maar deze keer zou ik de les onthouden. Toch wil ik ook mijn eerste straf eens vertellen. Onverbeterlijk als ik was, sprong ik op mijn bed, ik draaide en keerde in alle richtingen. Ik zat recht in bed en had daardoor meer vrijheid in mijn bewegingen dan mijn kameraadjes, die te ziek waren en plat lagen, ik kon bewegen met mijn heupen. Op een keer toen ik nog eens het geduld van de verpleegster op de proef gesteld had, nadat ze me constant gevraagd had om stil te zitten – ik gehoorzaamde telkens onmiddellijk maar nooit voor lang – omdat haar opmerkingen geen effect hadden, nam ze me, op van de zenuwen, zwijgend uit bed en zette me op een tafel in de badkamer. Ze vertrok en liet mij daar alleen achter. Verschrikt en volledig ontwapend, deed ik wat alle kleine meisjes doen: ik begon te wenen. Vermoeid van het snikken keek ik eindelijk op en zag mezelf in een grote spiegel recht voor me. Ik zag mezelf in een lamentabele toestand: rode ogen vol tranen, een open mond, lopende neus. Kortom, het was niet om aan te zien. Ik veegde mijn gezicht af, zo goed ik kon en probeerde te glimlachen. Ik speelde een spelletje dat me afleidde en de tijd deed voorbij gaan: grimassen en gekke gezichten trekken. Ik stak mijn tong uit, draaide met mijn ogen, trok aan mijn oren. Deze kleine komedie, deze mimiek soms blij soms triest, amuseerde me. Ik hield me bezig. Hierdoor gleed de tijd snel voorbij en leek de straf helemaal niet lang te duren.

Ik herinner mij nog een derde straf, gekregen omdat ik uit onhandigheid mijn soep uitgegoten had in bed. Na het gekende en verwachtte standje kreeg ik een extra straf: ik mocht niet kijken naar de komische filmpjes die 's avonds zouden gespeeld worden. Het is raar, maar ik vertoonde geen enkele emotie bij het horen van de straf, geen tranen. Ik had dergelijke filmpjes al gezien, vol herrie en bestraffende boodschappen, figuurtjes, manneken, altijd ten prooi aan ongelukken of pech, in gevaarlijke situaties, die dan opeens zomaar van het scherm verdwenen. Wat een verbeelding! Ik hield mezelf altijd voor dat het onmogelijke situaties waren, dat het alleen maar film was. Maar ondanks deze redenering bleef ik schrik hebben en het verknoeide steeds mijn plezier van de filmavond. Ik was altijd blij en opgelucht als het voorbij was. Nu werd, als straf, mijn bed gedraaid en ik kon niets zien. Als ik had willen kijken, had ik alleen mijn hoofd moeten draaien maar de verleiding was er niet. Ik legde zelfs mijn

handen op mijn oren om de kreten niet te moeten horen. 's Anderendaags waren de kinderen vol verhalen over de film en vertelden me over de groteske maar amusante avonturen op het scherm. Het was een afwisseling voor de meisjes, afgesloten van elke bezigheid en beperkt tot de alledaagse omgeving waar enkel te zien was wat er rond hen gebeurde. Het was een mooie geste van het huis om dit entertainment aan te bieden. Maar natuurlijk mocht je niet gestraft zijn zoals ik! Achteraf had ik dan toch wat spijt dat ik niet stiekem gekeken had.

Ik herinner me geen andere straffen meer, maar in de lengte van de dagen waren de waarschuwingen en de consequenties van mijn ongehoorzaamheid een beetje zout in de smakeloosheid van de lange trieste dagen. Ik stelde veel vragen, naar het waarom van de dingen, maar de antwoorden waren kort en onhandig. Een voorbeeld: één van de meisjes werd weggehaald uit de slaapzaal en kwam niet meer terug. Onder de indruk van dit onverwachte vertrek vroeg ik of ze terug naar huis was? Men antwoordde dat ze niet meer terug zou komen want dat ze naar de hemel was. Uiteraard had ik al gehoord van de hemel, ook thuis werd over de hemel gesproken, toen mijn grootmoeder gestorven was, zij was ook naar de hemel en nooit terug gekeerd. De hemel was dus een mysterieuze plaats, een land ver weg en men kwam nooit terug. Het maakte me triestig, verontrustte me en opeens werd ik wel heel bang, ik vreesde deze onbeschrijfbare plek. Op een dag, pratend met een kameraadje, voelde ik dat praten pijn deed. Eerst zei ik niets maar toen mijn temperatuur verhoogd was, vroeg men mij of ik ergens pijn had. Mijn keel dus. Iets later kwam de dokter, hij keek in mijn keel en onmiddellijk werd mijn bed de zaal uit gereden naar een klein kamertje naast de slaapzaal, afgescheiden door een glazen wand. Het voordeel was dat ik iedereen kon zien in de slaapzaal en zij mij. We konden niet met elkaar praten maar deden allerlei tekens en gebaren naar elkaar. Doordat mijn keel teveel pijn deed, had ik ook geen zin om te praten. Omdat ik alles kon zien wat gebeurde in de slaapzaal, voelde ik me niet echt geïsoleerd. Jammer genoeg bracht men mij enkele dagen later naar een klein kamertje op het einde van de lange gang waar alleen een bed stond. Ik was radeloos en begon te huilen, ik was ervan overtuigd dat men mij naar de hemel gebracht had, de plaats waarvan men niet terug kwam. Gelukkig stelde men mij gerust en vertelde men dat ik er enkel moest blijven om te genezen en dan terug kon naar de zaal. Er was een verpleegster voor mij alleen, maar omdat ze uiteraard niet voortdurend bij me was, verveelde ik mij nog meer dan in de slaapzaal. Om me af te leiden bracht men mij wat speelgoed. Zoals beloofd bracht men mij later terug naar de zaal, ik weet niet hoelang ik er gelegen heb, maar mij leek het erg lang. Blij maar niet gelukkig want ik was zo graag naar huis mogen gaan.

Eindelijk kwam mijn moeder nog eens op bezoek, met mijn tante. Na veertien maanden te zijn opgesloten in dit ziekenhuis, smeekte ik om mij mee te nemen naar huis. Mijn moeder zag dat er na dit lange jaar aan zee geen verbetering

was, geen vooruitgang. Ik kon nog steeds niet lopen, en ze zag hoe ongelukkig ik was. Ze besliste om me mee te nemen naar huis, tegen alle logica in toe te geven aan mijn smeekbedes. Mijn moeder beloofde me om één van de volgende dagen terug te komen, samen met mijn tante, om me te halen. Eindelijk, eindelijk werden mijn klachten gehoord en beantwoord, eindelijk zou ik terugkeren naar mijn familie.

Het zou een wonderlijke dag worden. Neen, deze keer weenden we niet. Ondanks de weinige woorden Frans die mijn moeder en mijn tante spraken, begreep men hen toch. Ik daarentegen begreep bijna geen Luxemburgs meer. Wanneer mijn moeder en tante 's avonds vertrokken had ik geen verdriet, het perspectief om naar huis te mogen maakte mij opgetogen. Onmiddellijk naar huis mogen. Vanaf dan deed ik niets anders dan mijn kameraadjes vertellen dat ik mee zou gaan met mijn moeder, naar huis! Niemand geloofde me, ik daarentegen geloofde het zeker, zeer zeker!

Op een morgen, een zonovergoten morgen werd ik wakker en dacht: vandaag zal het gebeuren, vandaag komt mijn moeder me halen, in de loop van de dag. Ik deelde deze formidabele zekerheid mee aan mijn ongelovige omgeving. Men lachte mij uit. Maar ik was onverstoorbaar en bleef herhalen: vandaag ga ik naar huis. Ik was zelf verwonderd over mijn zekerheid en toch bleef ik overtuigd van wat ik zei. Tot op vandaag vraag ik me af hoe het mogelijk was dat ik er zo zeker van was dat mijn moeder die dag zou komen, vooral omdat ze niet gezegd had wanneer ze zou komen. Ze had alleen beloofd, eerder vaag, "ik kom je in de loop van de volgende dagen halen om samen naar huis te gaan". Maar effectief, zo ongeveer rond twee uur in de namiddag zag ik mijn moeder en mijn tante binnen komen, in hun hand een valies: ze kwamen mij ophalen. Ik was in de zevende hemel, triomferend en huilend herhaalde ik steeds weer: "zie je wel, zie je wel, daar zijn ze. Zie je wel dat ik gelijk had?".

Zij kleden mij snel aan. Mijn moeder werd hard aangesproken, terechtgewezen, berispt, omdat ze mij onverwacht en onaangekondigd kwam halen. Men wilde haar ervan overtuigen dat zij mijn gezondheid in gevaar bracht, mijn genezing serieus hypothekeerde. Dat ik misschien helemaal niet meer zou genezen! Maar ze wist heel goed wat men haar echt verweet. Ze zette door, jammer voor mijn gezondheid, jammer voor de blaam en de mistevredenheid, hetgeen beslist was gebeurde! Zo zijn wij vertrokken, mijn tante, mijn moeder en ik. De nare herinneringen liet ik achter me. Omdat ik niet meer kon stappen moesten we een taxi nemen tot aan het station. Kort nadien, comfortabel geïnstalleerd in de trein, genoot ik, in de omhelzing van mijn moeder, van dit onvergetelijke moment van geluk, eindelijk naar huis!

Viviane Huygebaert,
Februari 2014

Voor wie meer wil lezen:

Vakantiekolonies – Hôpital de Grimberghe:

http://www.vakantiekolonies.be/index.php?option=com_content&task=view&id=112...

La Patrie Belge 1830 – 1930, éditions illustrées “Le Soir”, Bruxelles, publieert op blz. 271-294, een artikel over: “*Le développement de l'hygiène*” en illustreert het artikel met een foto van een zonneterras van “*Home Marin*”.

LA PATRIE BELGE 1830 - 1930
EDITIONS ILLUSTRÉES "LE SOIR" BRUXELLES
Kouw'uit

Les terrasses de cure au Sanatorium Marin, à Breslens.

LE DÉVELOPPEMENT DE L'HYGIÈNE

Dr Louis Delattre.

L'hygiène est cette partie de la médecine qui doit rendre finalement inutile la médecine telle que la conçoivent aujourd'hui, il faut l'avouer, la plupart des médecins et la plus grande partie du public.

C'est un art, non une science, dont le développement, dans les proportions qu'il a prises dans tous les pays et surtout en Belgique, en ces dernières cinquante années, n'a été possible que par l'évolution, d'une part, des sciences médicales, d'autre part et surtout, de la prospérité politique et économique de la classe ouvrière.

Que viennent faire le suffrage universel et l'augmentation des salaires, demandera-t-on, dans un problème qui se présente pratiquement sous les aspects de vaccination contre la variole ou de la propreté des mains pour ceux qui consomment la nourriture au fond de la mine?

Ceci: prouver que le peuple n'attache d'importance aux conseils de l'hygiène individuelle ou aux exigences de l'hygiène collective que s'il est heureux de vivre.

L'hygiène est une politique, la politique de la santé. En Belgique, cet art d'application, fait exclusivement d'événements plus ou moins incertains, est encore conduit bien plus par les sentiments affectifs du peuple que par les déductions des savants.

Un Anglais moyen s'applique au respect d'une règle d'hygiène si on lui démontre qu'elle est une coutume « bien anglaise » ou qu'elle est « décente », c'est-à-dire profitable à lui-même ou à sa descendance.

L'Allemand obéit à l'hygiène en tant que la loi le lui ordonne, aveuglément, religieusement.

L'Italien est entré dans les grandes voies de réalisation qui lui font honneur, d'abord au nom du socialisme. Toute règle d'hygiène était socialiste, pour l'Italie, avant la guerre. Aujourd'hui, l'Italien poursuit sa marche de sanitation du pays au nom du « fascisme » avec la même ardeur. C'est qu'il lui faut en tout cas une ban-

271

Een aanrader over de vakantiekolonies aan onze kust is het boek van Martine Vermandere: *"We zijn goed aangekomen"*, te raadplegen in de bibliotheek van "Ter Ceure".

Achterblad bundel "La petite fille, face à la mer"

ACTIVITEITEN

BESTUUR

LEDENLIJST

PUBLICATIES:

Jaarboek 2012

Driemaandelijks tijdschrift Roepsteen: nummers 226, 227, 228 en 229.

Lidkaart met speciale afbeelding (nationale eeuwfeestaffiche - Bredene)

VOORDRACHTEN:

Ter gelegenheid van de
"Nacht van de geschiedenis"
***"Koning Leopold II
op Oostends beeldmateriaal"***
door Ivan Van Hyfte
op dinsdag 19 maart 2013

Najaarsvoordracht:
***"Moeder van waar komen wij", of op
zoek naar het ontstaan van de mens***
door Pieter Boussemaere
op dinsdag 15 oktober 2013

TENTOONSTELLINGEN:

Tijdelijke tentoonstellingen: (1 februari – 30 maart)

60ste verjaring overstroming van 1 februari 1953: foto's, documenten...

Erfgoeddag met tentoonstelling (van 21 april tot 31 december):

Erfgoeddag (21 april) onder het thema "*Stop de tijd*" met aansluitend de tentoonstelling "*Dit was nieuw in 19..., 50, '60, '70 en '80*".

Inhuldiging monument "*Sluizen van Slijkens*" (21 april).

Initiatie papierrestauratie op 21 april 2013.

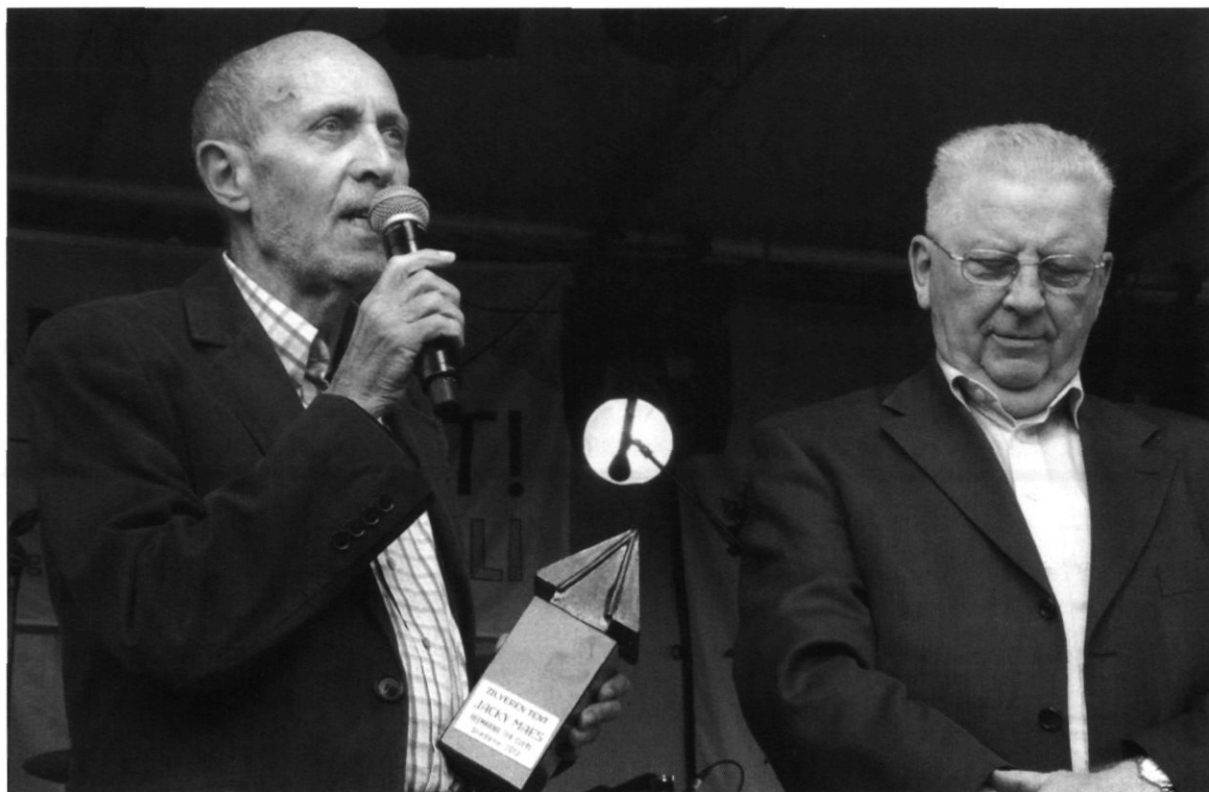
Een vitrinekast met o.a. oude koffiemolens van de toonstelling: "*Dit was nieuw in 19..., 50, '60, '70 en '80*".

Monument "*Sluizen van Slijken*", ingehuldigd op 21 april 2013.

ZOMERACTIVITEITEN OP HET ERF VAN HET "TURKEYENHOF":

Op 5 juli: "*Feest van de Vlaamse Gemeenschap*" met optreden van folkgroep "*Plan B*" en de uitreiking van de trofee "*Zilveren Tent*" aan Jacky Maes.

Jacky Maes neemt op 5 juli de trofee "*Zilveren Tent*" in ontvangst voor zijn jarenlange inzet voor Bredene. Proficiat!

Folkgroep "Plan B" in volle actie op het erf van het "Turkeyenhof" – 5 juli 2013.

Op 7 **juli** en 11 **augustus**: aperitief concerten van de Koninklijke Gemeentelijke Harmonie Bredene.

Vrijdag 12 **juli**: optreden van folkgroep "The Smoky Midnight Gang".

Vrijdag 2 **augustus**: optreden van de folkgroep "Folgazán".

2 augustus: folkgroep "Folgazán" geeft het beste van zichzelf.

FOTOPROJECTIE:

De fotoprojecties gingen door op dinsdag 7 mei, 8 oktober, 5 november en 3 december 2013.

TER CUERE OP VERPLAATSING:

Op **5 november 2013**: geleid bezoek aan Campus AZ Damiaan

De bezoekers luisteren vol aandacht naar de gids Frank Goeminne. Bedankt!

HEEMKRING TER CUERE

BEHEERRAAD :

Dagelijks bestuur:

Hoofdman :	Willy Cattrijsse
Eerste onderhoofdman :	Erwin Mahieu
Tweede onderhoofdman :	Roger Vermael
Secretaris:	Roland Vansteenkiste
Penningmeester :	Willy Degoe

Beheerders:

Annemie De Leyn	Nicole De Vos
Raymonde Schram	Joseph Stroobant
Jean-Pierre Willaert	Balder Borghs
Jean-Marie Cuypers	

Beheerders van ambtswege:

Steve Vandenberghe	burgemeester
Erwin Feys	eerste schepen
Doris Vermoortel	schepen
Kristien Vanmullem	schepen
Eddy Gryson	schepen
Jens Vanhooren	schepen
Jacques Deroo	schepen - voorzitter OCMW

LEDENLIJST TER CUERE 2013

AELBRECHT Wilfried	Zwaluwenstraat 69	8400	Oostende
APPELMANS Donat	Monnikenstraat 6	8450	Bredene
BAELS Eduard	Warschaustraat 12	8400	Oostende
BAERT André	Klaprozenlaan 9	8400	Oostende
BAMELIS Geert	Kerkstraat 8	8450	Bredene
BELPAEME Cecile	Breendoncklaan 26	8450	Bredene
BELPAEME Noël	Bruggestraat 408	8480	Bekegem
BEIRENS – LENAERTS	Floralaan 7	8400	Oostende
BENTEIN Annie	Ettelgemstraat 137	8460	Oudenburg
BEUN – VANBORM	Baarsstraat 3	8460	Oudenburg
BEUREN Axel	K. Van Manderstraat 129	8310	Brugge
BIBLIOTHEEK – KRIS LAMBERT	Wellingtonstraat 7	8400	Oostende
BILLIAU Rika	E. Beernaertstraat 87	8400	Oostende
BLOMME – CORDY	Orchideelaan 24	8400	Bredene
BLOMME Ferdinand	Irisstraat 12	8400	Oostende
BLONDE Marie-Paule	Sluisvlietlaan 37	8450	Bredene
BOEY Raymond VERSLUYS	Parklaan 64	8450	Bredene
BOLLENBERGHE Simonne	Willy Declerckstraat 32	8434	Westende
BOLLENS G – DE CORTE M	Zandheuvel 4 G 8	8450	Bredene
BONTE Armand	Taboralaan 90	8400	Oostende
BORGHS Balder	Batterijstraat 47 bus 1	8450	Bredene
BORNY Jeannine	Sluisvlietlaan 67	8450	Bredene
BOUCKENAERE Josee	Zegelaan 16 b	8450	Bredene
BOUDENGEN Jean	Sluisvlietlaan 68	8450	Bredene
BRUYNEEL – VANHECKE	Zandheuvel 4 bus 8 A	8450	Bredene
BRYSSSE Johan	Strijp Streuvelsstraat 20	8421	De Haan
BUNDERVOET Myriam	Zilverlaan 303	8400	Oostende
CAESTECKER – DE JEAN	Prinses Stefanieplein 37 bus 0003	8400	Oostende
CALLEBAUT – BOLLENBERG M	Driftweg 167 bus 301	8450	Bredene
CAPPAERT Georges	Vosseslag 105	8420	De Haan – Klemskerke
CATTELION – COOLEMAN Robert	Marktstraat 32 V3 B 4	8460	Oudenburg
CATTOIR Dirk	Klaprozenlaan 3	8450	Bredene
CATTRIJSE – VANDERMEEREN	Verbondenlaan 4	8450	Bredene
CATTRYSSE – VERGAUWE	Hoge Duinenlaan 43	8670	Koksijde
CATTRIJSE Willy	Fritz Vinckelaan 106	8450	Bredene
CHIELENS – VANHOOREN J	Pescatorstraat 32	8450	Bredene
CHRISTIAEN Monique	E. Beernaertstraat 76 bus 7	8400	Oostende
CLAEYS – LONCKE	Gentstraat 48	8450	Bredene
CLAEYS Norbert	Nukkerstraat 16	8450	Bredene
COELUS Robert	Vissersstraat 9	8420	De Haan – Klemskerke
COLMAN Monique	Eendenstraat 16	8450	Bredene
COLSOUL Marie Jeanne	Zandheuvel 4 / E 004	8450	Bredene
CONSTANDT Marc	Distellaan 80	8400	Oostende
COUCKE Martine	Driftweg 81	8450	Bredene
CUYPERS Jean	Ooststraat 67	8400	Oostende
DAMAN Piet	Zegelaan 16	8450	Bredene
DAMMAN Jeannine	Buurtspoorwegstraat 87	8450	Bredene
DAMMAN Nicole	Batterijstraat 49	8450	Bredene
DAVID Raymond	Prinses Elisabethlaan 51	8450	Bredene
DEBAILLY Willy	Monnikenstraat 17	8450	Bredene
DEBEUCKELAERE Rudi	Derbylaan 69	8450	Bredene
DE BRABANDT Johan	Prins Karellaan 15	8450	Bredene
DEBRUYNE – BOLLENBERG	Jacob Besagestraat 57	8400	Oostende
DEBRUYNE Luc	Taboralaan 30	8400	Oostende
DECLERCQ Alfons	Kievietstraat 18	8450	Bredene
DECLERCQ Jean	Pauwhoflaan 32	8450	Bredene
DECLERCK – SAMYN	Joos de ter Beerstlaan 22	8450	Bredene
DECLOEDT Eliane	Dr. Eduard Moreauxlaan 233 bus 0009	8400	Oostende
DECOCK – CALMEYN Paul	Jozef II straat 44	8400	Oostende
DECOCK Suzanne	Jozef II straat 44	8400	Oostende
DECOSTER – BAELS	Ruiterlaan 18	8450	Bredene
DECROOS – HINDRYCKX Johan	Benediktijnenstraat 4	8450	Bredene
DE FACQ Marie-Therese	Duinenstraat 252	8450	Bredene
DEFEVER – ANTHIERENS Gerard	Fritz Vinckelaan 174	8450	Bredene
DEGOE Willy	Fazantenlaan 4	8450	Bredene
DEGRANDE Sandra	Ter Cuereplein 28	8450	Bredene
DE JONCKHEERE Jan	Violierenlaan 31 A 000	8450	Bredene
DEKEYSER Anne	Duinenstraat 37	8450	Bredene

DEKNUYDT Raymond	Druivenlaan 23	8400	Oostende
DELANGHE Guy	Dorpstraat 54	8450	Bredene
DELCOUR Vera	Zandheuvel 1 B 43	8450	Bredene
DE LEYN Annemie	Vredestraat 14	8450	Bredene
DELRUE – DEGRUYTER Fred	Sluisvlietstraat 62	8450	Bredene
DELRUE G – LECLUYSE M	Duinenstraat 330 B 0101	8450	Bredene
DEMEERE Henri	Driftweg 135	8450	Bredene
DEMETS – INGELAERE	Frankrijklaan 50	8450	Bredene
DE MEYER Didier	Avenue du Parc 80 B 0002	1060	St. Gilles – Bruxelles
DENDOOVEN Jean Pierre	Hauthem 1	3320	Hoegaarden
DEPLA – DEBOECK	Brugsesteenweg 7	8450	Bredene
DEPUYDT Roger	Gentstraat 21 B 6	8450	Bredene
DEPUYDT Willy	Ieperstraat 64	8400	Oostende
Mevr. DERINCK Urbain	Bedevaartstraat 8	8450	Bredene
DEROO Gilbert	Breidelstraat 8 bus 1	8400	Oostende
DEROO Jacques	Eksterstraat 24	8450	Bredene
DE ROO Micheline	Dorpstraat 6	8450	Bredene
DE ROOY René	Sluisvlietlaan 96	8450	Bredene
DERYNCK Alicia	Noord Edestraat 72	8450	Bredene
DESCHACHT – LEFEVRE Daniël	Lotuslaan 19	8400	Oostende
DESCHEPPER Daniël	Wellingtonstraat 84 bus 02.01	8400	Oostende
DESCHEPPER Eugene	Mariakerkelaan 8	8400	Oostende
DE SMET Francis	Generaal Lemanlaan 151	8310	Assebroek
DESSIN Jean Pierre	Fazantenlaan 31	8450	Bredene
DESNERCK – CLEMENT	Rogierlaan 25 bus 13	8400	Oostende
DEVISCH Luc	Hendrik Serruys 76 bus 0201	8400	Oostende
DE VOS – CAPOEN	Alfons Dewitstraat 48	3078	Kortenbergh
DEVOS – CASIER	Klaprozenlaan 9	8450	Bredene
DEVOS Fernand	Ruiterlaan 8	8450	Bredene
DEVOS Gilbert	Danckaertstraat 8 / 0101	8450	Bredene
DE VOS – STROOBANT Urbain	Peter Benoîtlaan 52	8450	Bredene
DEVRIESE Marie	Buurtspoorwegstraat 47	8450	Bredene
D'HULST Roger	Wellingtonstraat 48 bus 7	8400	Oostende
DILLEN Raymond	Pontonstraat 14	8400	Oostende
DIRICKX Kamiel	Taboralaan 182	8400	Oostende
DOENS Lucien OLIVIER	Zegelaan 10	8450	Bredene
DRIESSEN – VANDEWALLE Albert	Wezellaan 9	8400	Oostende – Zandvoorde
DUFLOU Bernard	Oud Vliegvelde 63	8400	Oostende
DUMAREY Roger	Toekomststraat 25	8450	Bredene
DUMON André – VANDEWALLE	Zeesterlaan 27	8450	Bredene
DUMOULIN Maria Rosa	Jozef II straat 29 bus 11	8400	Oostende
DUSSART – DESART	E. Beernaertstraat 50 / 70	8400	Oostende
EECKHOUT Jan	Molenhoekstraat 73	8400	Oostende
EYLAND – TAVERNIER	Popelierenlaan 14	8450	Bredene
FALISE Jean Pierre	Hendrik Serruyslaan 78 bus 19	8400	Oostende
FEYS Erwin	Vicognelaan 9	8450	Bredene
FISCHER André	Prinses Stefanieplein 15 bus 1.1	8400	Oostende
FISSCHER Carlo	Molenstraat 92	8450	Bredene
FRANCIER Jacques	Torhoutsesteenweg 509	8400	Oostende
GERMONPREZ Ludwig	Parklaan 50	8450	Bredene
GERRIS Erik	Joos de ter Beerstlaan 1 / 0201	8450	Bredene
GESELLE Erna	Bosduivenlaan 20	8420	De Haan
GESELLE Guido	Strobloemlaan 33	8400	Oostende
GEVAERT – JONCKHEERE	Pauwhoflaan 68	8450	Bredene
GOEMINNE – MAERTENS Frank	Zijdeling 31	8450	Bredene
GOES Dennis	Groenendijkstraat 79	8450	Bredene
GOETGHEBEUR Liliane	Dorpstraat 22	8450	Bredene
GOETRY Adolf	Meeuwenlaan 7 bus 9	8450	Bredene
GOORMACHTIG Deanne	Koning Boudewijnlaan 13	9840	De Pinte
GRYSON Eddy	Doornbilkstraat 48	8450	Bredene
HELSMOORTEL René	Koningin Astridlaan 23 bus 022	8200	Brugge
HENDRICKX Alfred	Batterijstraat 22	8420	De Haan – Klemskerke
HESCHBURG – SAMIJN Fernand	Keerweg 30	8450	Bredene
HIMPENS Eric	Schorrendijk 10	8460	Oudenburg
HOBUS Maria	Duinenstraat 186	8450	Bredene
HOLLEVOET – GOTHALS Gilbert	Guido Gezellestraat 40	8450	Bredene
HOSTEN Roger	Prinses Elisabethlaan 71	8450	Bredene
HOSTYN Jan	Zwaluwenstraat 118	8400	Oostende
HUBENS Werner	Kwartelstraat 17	8400	Oostende
HUBERT Georges	Van Dijkstraat 66	8400	Oostende
HUBRECHTSEN – CATTOOR	Gerststraat 35 a	8400	Oostende
HUYGEBART Viviane	Oude Dorpsweg 51	8490	Varsenare
HUYGHEBAERT – ROSSEEL André	Verbondenlaan 8	8450	Bredene
INGHELBRECHT Wilfried	Kapelstraat 64 bus 903	8450	Bredene

JANSSENS Juul	Wijdbos 26	2440	Geel
JONCKHEERE Fernand	Beukenlaan 15	8450	Bredene
JONCKHEERE Robert	Veldstraat 40	8450	Bredene
JONCKHEERE Roger	Driftweg 131 bus 101	8450	Bredene
KIMPE Pierre	Jules Beurquaertstraat 18 bus 0002	8400	Oostende
KNOCKAERT Georgette	Leffingestraat 135 F bus 9	8400	Oostende
KNOCKAERT Marc	Ganzenstraat 18	8450	Bredene
KROOTHOEP Christiana	Fritz Vinckelaan 80 bus 101	8450	Bredene
LAGA - BEUSELINCK	Dorpstraat 112	8450	Bredene
LAGROU - DESMET	Koopvaardijstraat 33	8400	Oostende
LAGROU - SAMIJN	Golfstraat 66	8450	Bredene
LAMBRECHT Dirk	Toekomststraat 42	8450	Bredene
LAUWEREYNS Roland	Buurtspoorwegstraat 91	8450	Bredene
LEIRMAN - WALERAEEVE	Wittenonnenstraat 55 bus 003 L	8400	Oostende
LINGIER Paul	Schietbaanstraat 34	8400	Oostende
LONCKE Roger	Voorhavenlaan 125	8400	Oostende
Drukkerij LOWYCK b.v.b.a	Archimedesstraat 53	8400	Oostende
LOY Walter	Vorsinkbaan 71	9450	Haaltert
LUCA - DELODDER Edgard	Kapellestraat 12	8450	Bredene
LUST Luc	Zandheuvel 1 E 6	8450	Bredene
LUST - VANHOUTTE Dirk	Spaarzaamheidstraat 56	8450	Bredene
MAENE Daniël	Salviaalaan 40	8400	Oostende
MAERTENS Bernard	Sint Paulusstraat 40	8400	Oostende
MAERTENS - MARLY Eric	Groenendijkstraat 144	8450	Bredene
MAES - VANDEURSEN Jacky	Duinenstraat 264	8450	Bredene
MAHIEU Erwin	Oude Dorpsweg 51	8490	Varsenare
MAJOR Ronny	Zegelaan 21	8450	Bredene
MATHAY - KNÖBL	Sluizenstraat 127	8450	Bredene
MERGAERT - DESMEDT Geert	Hasseltstraat 34	8450	Bredene
MASSCHELEYN - VANDERWAL	Molenstraat 58	8450	Bredene
Mevr. POPPE - MESTDAGH Maria	Frankrijkslaan 8	8450	Bredene
Mevr. ROTSAERT - MESTDAGH Sylvie	Frankrijkslaan 6	8450	Bredene
METDEPENNINGEN Frank	Zuid Oostwijk 8	8450	Bredene
METSU Roland	Zandstraat 91 b	8450	Bredene
METSU Walter	Koningin Astridlaan 15 a	8450	Bredene
Mevr. MEYNTJENS Leon	Taboralaan 170	8400	Oostende
MEYSMAN Wim	Buurtspoorwegstraat 52	8450	Bredene
MEYUS - PLOVIE	IJzerlaan 2	8450	Bredene
MOERMANS - CHRISTIAEN	Vredestraat 19 b 000	8400	Oostende
MYLLE Willy	Westkerkestraat 22 A bus 1	8460	Oudenburg
NEELS Erna	Voorhavenlaan 136	8400	Oostende
NOWAK Antoni	Hasseltstraat 3 bus 202	8450	Bredene
OPSTAELE - DELRUE Roger	Lodewijk Paretlaan 24	8450	Bredene
NYS - VAN HOOFF	Sint Baafsiaan 3	2547	Lint
OSSTYN Theo	Voorhavenlaan 150	8450	Bredene
Mevr. PANCKOUCKE - WAECHHE M	Bloemenstraat 11	8400	Oostende
PATTYN - MASSELIS	Molenstraat 60	8450	Bredene
PHILIPS - BOETMAN Maurice	Rue E. Cambier 5	7100	Haine Saint Pierre
PIETERS - LEYS	Olieslagerstraat 86	9200	Sint Gillis - Dendermonde
Mevr. PILLE Roger	Duinenstraat 15	8450	Bredene
PITTERY Gilbert	Buurtspoorwegstraat 87	8450	Bredene
PLOVIE Herbert	Dorpstraat 27	8450	Bredene
PLOVIE Marcel	Eigen Haardstraat 9	8400	Oostende
POLLET Freddy	Duinenstraat 21	8450	Bredene
PROVINCIALE BIBLIOTHEEK W. VL.	Jan Van Eyckplein 1	8000	Brugge
PUIS Irene	Duinenstraat 123	8450	Bredene
RAMMELAERE Willy	Dorpstraat 158	8450	Bredene
RENAUDIN - TOMMELEIN	Bronstraat 4	8400	Oostende
REYBROUCK - COURTEREEL	Henri Zwaenepoelstraat 5	8450	Bredene
RYCKIER Peter	Buurtspoorwegstraat 64	8450	Bredene
RYCKX Daisy	Beukenlaan 22	8450	Bredene
ROELS - BONTE Francis	Sneppenstraat 3	8460	Oudenburg
RO TSAERT - DEVLIEGER Dierk	Joos de ter Beerstlaan 16	8450	Bredene
ROUSSELLE Marc	Vredestraat 37 0002	8450	Bredene
SCHRAM Raymonde	Doornenbilkstraat 46	8450	Bredene
SCHREUS Liliane	Sint Pieterstraat 42	8460	Oudenburg
SEYNAEVE Maureen	Duinenstraat 201	8450	Bredene
STANDAERT Ronny	Gistelhofstraat 90	8920	Langemark - Poelkapelle
STEENACKERS Armand	Brabantstraat 2 bus 29	8400	Oostende
Stichting DE BETHUNE E	Kasteeldreef 10	8510	Marke
STROBBE Jacques	Driftweg 41	8450	Bredene
STROOBANT Joseph	Ter Cuereplein 9	8450	Bredene
STUBBE Jozef	Sluisvlietlaan 75	8450	Bredene
TACK Marcel	K. Dr. Louis Colensstraat 10 / 3	8400	Oostende

TANGHE Jan	Bosduivenstraat 19	8450	Bredene
TETAERT – SCHILLEWAERT	Pater Gerard Defeverstraat 10	8450	Bredene
TROMONT – VERHAEGHE	Schapenstraat 54	8400	Oostende
VANDAMME Patrick	Toekomststraat 10 bus 3	8450	Bredene
VANDECASTEELE Jean	Spaarzaamheidsstraat 82	8450	Bredene
VANDE CASTEELE Louis	Sint Riquierstraat 17	8450	Bredene
VANDEILE Roger	Buurtspoorwegstraat 35	8450	Bredene
VANDEKERCKHOVE Flor	Brusselstraat 12	8450	Bredene
VANDENBERGHE – DEFLOOR	Keramiekstraat 2	8400	Oostende
VANDENBERGHE Jeannine	Nukkerstraat 86 bus 101	8450	Bredene
VANDENBERGHE – LEMS	Benedictijnenstraat 17	8450	Bredene
VANDENBERGHE Steve Burgemeester	Ganzenstraat 25	8450	Bredene
VANDENBOGAERDE Marcel	Sluizenstraat 196	8450	Bredene
VANDENBOGAERDE – VERGRACHT	Antwerpenstraat 52	8450	Bredene
VAN DEN BOGAERT – DAUWE	Kapelstraat 57 bus 403	8450	Bredene
VANDEBUSSCHE – STEMGEE	Fritz Vinckelaan 99	8450	Bredene
VANDEPITTE – MARVELLIE	Noord Edestraat 9	8400	Oostende
VANDEVELDE François	Gistelsesteenweg 48	8400	Oostende
VANDEWEGHE Jan	Sint Sebastiaansstraat 36 bus 13	8400	Oostende
VAN EEGHEM Jeannine	Kapelstraat 53 bus 0103	8450	Bredene
VAN EENOO Monique	Molenstraat 77	8450	Bredene
VANHERCKE Geert	Pauwhoflaan 11	8450	Bredene
VANHOOF Erik	Spaarzaamheidstraat 41	8450	Bredene
VANHOOREN Jens	Paaphoek 43	8450	Bredene
VANHOOREN Willy	Noordzeestraat 8	8450	Bredene
VANHOUCKE – DEPOORTER	Vredestraat 16	8450	Bredene
VANHOUTTE Constantinus	Zegelaan 15	8450	Bredene
VANLEENHOVE – HOSTE Gilbert	Batterijstraat 66	8450	Bredene
VANLERBERGHE Philippe	Kwintebankstraat 4	8400	Oostende
VAN LYL – VAN EECKE	Klaprozenlaan 8	8450	Bredene
VANMASSENHOVE Gilbert	Kroonlaan 19	2400	Mol
VANMASSENHOVE – VAN GHELUWE	Sluisvlietlaan 33	8450	Bredene
VANMULLEM Kristien	Molenstraat 64	8450	Bredene
VAN PARYS Erik	Sloepenstraat 9	8450	Bredene
VANSTEENE Denise	Noord Edestraat 112	8450	Bredene
VANSTEENE Remi	Zeesterlaan 4	8450	Bredene
VANSTEENKISTE – MYLLE Roland	Sluisvlietlaan 100	8450	Bredene
VANSTEENKISTE Roger	Ruiterlaan 4	8450	Bredene
VANSTEENKISTE – VAN GHELEWE	IJzerlaan 5	8450	Bredene
VERBANCK Norbert	Vicognelaan 34	8450	Bredene
VERCARRE Etienne	Hoefijzerlaan 1	8450	Bredene
VERHAEGHE Roland	Noordedestraat 72	8450	Bredene
VERMAEL Roger	Waterlandstraat 30	8450	Bredene
VERMEIRE Kristof	Ruiterlaan 9 b	8450	Bredene
VERMOORTELE Doris	Watervliegpleinstraat 17	8450	Bredene
VERMOTE Nelly	Batterijstraat 28	8420	De Haan – Klemskerke
VERPLANCKE Johnny	Veldstraat 30	8450	Bredene
VERSLUYS Willy	Hendrik Baelskaai 2	8400	Oostende
VERVAEKE – DELBEKE Johan Palmyre	Zuid Oostwijk 6	8450	Bredene
VERVISCH – ARNOUT Jef	Zwanenstraat 2	8450	Bredene
VITSE – BOYDENS	Koningin Astridlaan 47	8450	Bredene
VITSE Dirk	Popstaalstraat 68	8490	Jabbeke
VROOMEN Prosper	Duinenstraat 251	8450	Bredene
VVF Oostende vzw	Kan. Dr. L. Colenstraat 6	8400	Oostende
WEYNEN Eugenius	Jules Pourquaertstraat 52 bus 5	8400	Oostende
WILLAERT Fernand	Mansveldstraat 68	8400	Oostende
WILLAERT Jean-Pierre	Van Dijkstraat 22	8400	Oostende
WILLAERT Joseph	Karel Janssenslaan 9 bus 0006	8400	Oostende
ZWAENEPOEL Chris	Aartrijkestraat 85	8480	Eernegem
ZWAENEPOEL Fernand	Lindenstraat 8	8450	Bredene

Totaal: 276 leden

MET DE MEDEWERKING VAN DE CULTUURDIENST VAN

kantoren Bredene

- Fritz Vinckelaan 246, Bredene

tel. 059.34.21.00

